

ОДБРАНА

Интервју

Генерал-потпуковник
Младен Ђирковић
командант Копнених снага

ПОЗИТИВНИ СИГНАЛИ

Вежба Војне академије

ОД СТУДЕНТА ДО ДИПЛОМЦА

Прилог

Мировне мисије

РАТ ЗА МИР

Они се буде са Србијом

Јована и Срђан

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

ПРВИ ПРОГРАМ РТС, СВАКОГ ДАНА У 06:05

Ваше право да знате све

Новинско-издавачки центар
„ВОЈСКА”
11000 Београд, Браће Југовића 19

ПРЕПОРУЧУЈЕ

310117 **Културна
баштина Србије**

**Културна баштина Црне Горе
Културна баштина Републике Српске**

Аутори: Сретен Петровић и Љиљана Шево

Репрезентативно издање чији је наслов велика препорука. Три књиге, три елитне монографије у једној целини. КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ. Аутор прве две је Сретен Петковић, а треће Љиљана Шево. Упоредни текст на српском и енглеском језику прате атрактивне фотографије и илустрације. Угледни аутори нам у најлепшем светлу представљају културно благо које побуђује пажњу јавности широм света а открива корене националног бића, вере и историјске токове на вековима изазовним просторима. Књиге обилују подацима о богатом средњовековном наслеђу, било да су старе тврђаве, манастири, цркве, иконе или дела примењене уметности неговане у крилу православне, католичке, исламске религије или других религија. На тај начин многа историјска и мање позната места отварају нам своје културне ризнице.

Луксузно опремљене, у тврдом повезу, три књиге у кутији, обима 342, 223 и 206 страница, формата 24 x 29 цм. Цена комплета је 18.900,00 динара.

Плаћање се врши унапред. Комплет се испоручује након уплате целокупног износа. Новац се уплаћује на жиро-рачун НИЦ „Војска” 840-49849-58 уз назнаку „за Културну баштину”. Књиге можете купити и решењем о административној забрани.

Наручбеницу и примерак
уплатнице послати на адресу:
НИЦ „Војска”, Браће Југовића 19,
11000 Београд.

Комплет се може
набавити и у нашој
књижари:
– у Београду,
Васина 22

НИЦ „Војска”, Браће Југовића 19, 11000 Београд тел: 011/3201-765,
телефакс: 011/3241-363. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге:
КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ
и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

по укупној цени од 18.900,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у месечних рата (највише 10)
по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наручбеницу послати доказ о уплати целокупног износа
увећаног за поштарину у износу 300 динара. Купци на кредит достављају
административну забрану (обаразац се добија од НИЦ „Војска”) оверену
у Војној пошти или предузећу у коме су запослени.
Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....(и)
.....
..... (ме, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте
..... издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у
..... (назив ВП или предузећа)

Улица и број

..... телефон Место и број поште

МП Овера овлашћеног лица

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије и Црне Горе

Први војни лист у Србији "Ратник" изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе НИЦ "Војска" је поводом 125 година војне штампе, 24. јануара 2004. године, одликован орденом Вука Караџића, другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар "ВОЈСКА" Београд, Браће Југовића 19

Начелник НИЦ "ВОЈСКА"

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучинић (дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво), Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози), Душан Мариновић (историја), Зоран Миладиновић, потпуковник (дописник из Ниша), Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана), Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш, Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влчић, Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић, Радојка Маринковић, др Милан Мијаљковски, Предраг Милићевић, Миљан Милкић, др Милан Милошевић, др Александар Мутавић, Благоје Ничић, Никола Остојић, Никола Оташ, Будимир М. Попадић, др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник), Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник) Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректори

Слађана Грба, Маријана Кисић

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3241-104; 23-079
Главни и одговорни уредник 3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241-257; 23-808
Помоћник главног уредника 3201-547; 23-547
Секретар редакције 3241-363; 23-078
Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576
Дописништво Ниш 018/509-481, 21-481
Дописништво Подгорица 081/483-443, 42-443
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
пошт.пр. 06-1015

e-mail

odbrana@beotel.yu
redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ "Војска"

Претплата

За припаднике МО и ВСЦГ преко РСД месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 29

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народне библиотеке Србије
ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Горан СТАНКОВИЋ

САДРЖАЈ

Председник Србије Борис Тадић о реформи Војске

ИНСТИТУЦИЈА

СТАБИЛНОСТИ ДРУШТВА

6

ИНТЕРВЈУ

Генерал-потпуковник Младен Ђирковић, командант Копнених снага

ПОЗИТИВНИ СИГНАЛИ

8

Per aspera

СРБИЈА МЕЂУ ЦОКУЛАМА

11

После референдума у Црној Гори

МНОГО ВИШЕ ОД СУСЕДСТВА

12

ОДБРАНА

Завршна вежба студената Војне академије на полигону Пасуљанске ливаде

ОД СТУДЕНТА ДО ДИПЛОМЦА

14

ТЕМА

Организација резервних војних старешина

У ЖРВЊУ ТРАНЗИЦИЈЕ

18

Смањење броја запослених у систему одбране

СТРАХ ОД НЕИЗВЕСНОСТИ

22

Вежба слушалаца Школе резервних официра

ЗА НОВЕ МИСИЈЕ

26

Заједничка вежба ВСЦГ и Војске Мађарске "Хрбар корак 2006"

ИНЖИЊЕРЦИ

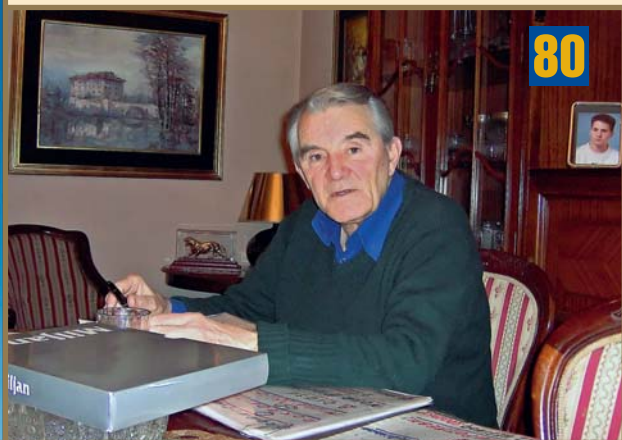
У ВИРТУЕЛНОМ СВЕТУ

30

60

80

МИСИЈА

Вољом грађана Црне Горе исказаном на референдуму државна заједница Србије и Црне Горе изгледа броји последње дане. Док једни славе победу и примају честитке, иако званични резултати Републичке референдумске комисије још нису саопштени, други их не признају и улажу бројне приговоре на неправилности и нерегуларности. За правду ће се, како најављују, борити и пред међународним судовима. Важно је да је све протекло мирно и без посебних проблема. Војска је, наравно, остала по страни. Поштоваће вољу гласача и надлежних државних органа. Њена даља судбина није неизвесна. Ако дође до раздвајања Србије и Црне Горе свака држава имаће своју војску. Док се то не озваничи, систем одбране ће и даље несметано функционисати, оцењено је на састанку председника Републике Србије са министром одбране и начелником Генералштаба, и њиховим најближом сарадницима.

Будућност Организације резервних војних старешина, нажалост, и даље је нејасна. У теми броја одговарамо на питање како се некада моћна државна организација под ударима транзиционих ветрова претворила у невладину организацију са недефинисаним статусом, мисијама и задацима.

О мисијама, и то мировним и хуманитарним, говоримо у специјалном прилогу поводом годишњице упућивања првог контингента мировних снага на Блиски исток 29. маја 1948, који је резолуцијом Генералне скупштине УН проглашен за Међународни дан мировних снага УН.

У рату за мир и изградњу нове слике света знатно су допринели и представници наше земље све до краја осамдесетих година. Распад Југославије, али и њена међународна изолација деведесетих, удаљили су нас из круга земаља које су обезбеђивале мир у свету. У тај процес поново смо укључени од 2002. године, а учешће у изградњи и очувању мира у региону и у свету једна је до основних мисија наше војске, дефинисана *Стратегијом одбране*.

Спремност наше земље и допринос развоју система колективне безбедности потврђују и бројне активности на плану међународне војне сарадње, а обука њених припадника за такве задатке и посебно заједничке вежбе са суседима показале су спремност и за најсложеније изазове.

У својеврсној мисији је и Бранко Радунковић, славонски и шумадијски уметник. Својим животом и делом сведочи да воља чини чуда, а да је снага духа неизмерна. Посетили смо га недавно у селу Прњавор, недалеко од Баточине, и забележили необичну причу о физички малом човеку, али духовног моростасу. ■

ПРИЛОГ

Мировне мисије: нада, обавеза и правда

РАТ ЗА МИР

33

ДРУШТВО

Бранко Радунковић, славонски и шумадијски уметник

НЕИЗМЕРНА СНАГА ДУХА

54

СВЕТ

Грчко-турско ваздушно надигравање изнад Егејског мора

ПРЕСРЕТАЊЕ УЉЕЗА

60

Изасланик одбране Мађарске у СЦГ
потпуковник Жолт Хајгато

ИСКУСТВА ИЗ СУСЕДСТВА

62

ТЕХНИКА

Лака беспилотна летелица RQ-11 Raven

КОРИСНИ ГАВРАН

66

КУЛТУРА

Запис са снимања филма о Милутину Миланковићу

ПУТНИК КРОЗ ВАСИОНУ И ВЕКОВЕ

68

ФЕЉТОН

Познавање војног фактора као предуслов политичке културе

НИСМО ОД ЈУЧЕ

72

Век и по од рођења Степе Степановића (1856-1929)

ВОЈВОДА ИЗ КУМОДРАЖА

76

СПОРТ

Миљан Миљанић, почасни председник ФС СЦГ

МОЖЕМО У ДРУГИ КРУГ

80

УКРАТКО

СИСТЕМ ОДБРАНЕ
НЕСМЕТАНО ФУНКЦИОНИШЕ

Председник Србије Борис Тадић и министар одбране Зоран Станковић разговарали су 24. маја о стању у систему одбране након одржавања референдума у Црној Гори.

На састанку је закључено да је безбедносна ситуација у Србији добра и да систем одбране несметано функционише. Састанку су присуствовали начелник Генералштаба Војске СЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Здравко Понош и чланови Колегијума начелника Генералштаба.

НАСТАВАК РЕФОРМИ

Министар одбране СЦГ Зоран Станковић, са сарадницима, састао се 27. маја са делегацијом Одбора за одбрану Сената САД, коју је предводио сенатор Џејмс Инхоф.

Циљ сусрета био је презентовање достигнутог степена реформи система одбране СЦГ, са посебним освртом на даљи развој реформи у периоду након референдума у Црној Гори. Министар Станковић је том приликом нагласио да ће се наставити са започетим реформама система одбране, док је сенатор Инхоф поновио отворен позив за школовање припадника Војске СЦГ у америчким војнообразовним институцијама, у програму IMET (International Military Education and Training Program).

ПОСЕТА
ДЕЛЕГАЦИЈЕ ЛИБИЈЕ

У оквиру међуармијске сарадње начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић примио је 23. маја делегацију Морнарице Либије, коју је предводио командант контраадмирал Хамди Схибани Свекли.

Током сусрета разговарано је о наставку и проширењу билатералне војне сарадње, посебно у области пружања услуга, поправке и ремонта средстава и опреме и заједничког учешћа у модификацији старих и развоју нових средстава.

ВОЈНА САРАДЊА
СА ИТАЛИЈОМ

Заступник начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковник Михајло Младеновић и начелник Канцеларије за међународне односе Генералштаба Војске Италије капетан бојног брода Гумјеро Ђовани потписали су средином маја у Београду План билатералне војне сарадње СЦГ и Републике Италије за 2007. годину.

План обухвата 25 заједничких активности, од којих је најважнија вежба морнарица на Јадранском мору и обука специјалних јединица. Планиране су и посета министра одбране Италије нашој земљи, те посета начелника Генералштаба Војске СЦГ Италији.

Отворена је и могућност сарадње центара за мировне операције.

ИНСТИТУЦИЈА
СТАБИЛНОСТИ
ДРУШТВА

Војска је не само институција одбране, већ и у пуном смислу те речи, институција стабилности друштва. Ја не видим Србију као демократску и развојну земљу без војске са својим снажним и ауторитативним местом у нашем друштву. Војска је и фактор спољне политике и подизања кредибилитета наше државе, те снажан чинилац технолошког развоја. И због тога у свим визијама Србије у будућности, и у Европској унији, Војска има изузетно значајно место – истакао је председник Тадић.

Председник Републике Србије Борис Тадић присуствовао је завршној вежби студентата Војне академије на полигону "Пасуљанске ливаде". Обраћајући се посматрачима вежбе, председник Тадић је, у присуству министра одбране Зорана Станковића и начелника ГШ ВСЦГ генерал-потпуковника Љубише Јокића, одао признање свим учесницима на свему што су приказали током извођења вежбовних активности.

Том приликом он се осврнуо на процес реформе у Војсци, њен положај у друштву, командовање, али и на актуелна безбедносно-политичка питања везана за поделу државне заједнице.

– Војска је – рекао је председник Тадић – не само институција одбране, већ, и у пуном смислу те речи, институција стабилности друштва. Ја не видим Србију као демократску и развојну земљу без војске са својим снажним и ауторитативним местом у нашем друштву. Војска је и фактор спољне политике и подизања кредибилитета наше државе, те снажан чинилац технолошког развоја. И због тога у свим визијама Србије у будућности, и у Европској унији, Војска има изузетно значајно место.

Посебну пажњу председник је посветио процесу реформи у Војсци и нагласио:

– Морамо бринути и о војницима, а не само о одбрани земље, њеним техничким перформансама, оружаном сили и технолошкој модернизацији. Морамо, дакле, бринути о војницима, официрима и њиховом положају у дру-

штву. Дуго година говори се о реформама у Војсци. Реформе Војске у овој земљи изводе се у посебно отежаним околностима и без довољно средстава за реформу. Не постоје ни једна земља и војска, у којима се реформа изводила без материјалних средстава. Имајући у виду посао председника који обављам, морам сасвим јасно да кажем – нужно је, неопходно и од највишег државног значаја издвојити буџетска средства за реформу оружаних снага. Реформа оружаних снага не подразумева само технолошку обнову нашег наоружања, реструктурисање Војске, устројавање по модерним стандардима НАТО или промену назива јединица, већ и бригу о стандарду војника, зато што војска не може обавити свој посао ако се не води рачуна о и отоме. Војници су ту да обављају посао у име државе, а држава је ту да брине о стандарду њиховог живота и о свему оном што им по природи и праву припада. Ја тако видим развој и реформе наше војске. И сам сам неколико месеци радио на томе и добро знам колико је тешко и компликовано изводити их, а да не постоје ни минимална материјална средства за њих. Они људи, који понекад с правом критикују недовољну брзину реформи, морају да имају на уму да су оне изведене у претходним годинама, практично, без икаквих материјалних средстава.

По речима председника Бориса Тадића, Србија се налази у једном посебном тренутку, када се дели државна заједница, и у тренутку који представља почетак обнове српске држав-

ности, њеног међународног признања и преузимања улоге и одговорности коју ова држава има у читавом региону и европској политици.

– Данас у Европи не постоји ниједна земља – рекао је Тадић – која је одговорна само за себе. Земље које данас желе да буду део политичке Европе и део Европе која подразумева заједничку безбедност, одговорне су и за регионалну заједничку политику. Србија, несумњиво, има централно место у југоисточној Европи како геостратегијски, тако и по људским, економским и безбедносним потенцијалима. Да бисмо преузели нашу улогу и одговорност, као што то чине модерне нације у свету и Европи, ми више никада не смо бити увозници безбедности на овом простору, већ морамо бити интегрисани у безбедносне системе, што ће омогућити нове инвестиције и нова радна места у нашој земљи. Истовремено, морамо градити наш спољнополитички кредибилитет, тако да будемо извозници безбедности, као што смо то и били од краја Другог светског рата до деведестих година прошлог века. Ми смо били зона стабилности у коју нико није могао да шаље своје војнике и официре.

ПОШТОВАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА

Хоћу да градимо такву политику Србије, која брине о својим ресурсима, људским потенцијалима и грађанима. Србија мора да буде развојна држава, која има своје место у региону, у којој грађани поштују институције и у којој постоји уважавање институција, једних према другима. Само на тај начин ова држава може подићи међународни кредибилитет. Држава у којој не постоји поштовање институција, не може бити поштована од света. Сви они који данас живе и раде у држави Србији, морају водити рачуна и поштовати њене институције и правни поредак земље. То очекујем и од припадника Војске. Као председник Србије, сасвим јасно кажем, апсолутно нећу дозволити никакво кршење и урушавање правног поретка земље, устава и закона.

Председник Борис Тадић изјавио је да Србија треба да призна резултате референдума у Црној Гори јер су они израз воље грађана те републике. У вези с тим, он је нагласио:

– Сигуран сам да ће војска у овом деликатном тренутку одиграти праву улогу, као што је то и учинила током референдумског процеса у Црној Гори и на томе честитам министру одбране Зорану Станковићу. Сада је потребно да војска настави са важном улогом у стабилизацији нашег друштва. Без добре војске нема праве стабилности у Србији. Не видим разлога зашто војске у Србији и Црној Гори не би у будућности сарађивале на најбољи начин. Ја се залажем за то да имамо добро функционално решење и да сви црногорски држављани који желе да остану у Војсци Србије и српски држављани који желе да остану у Војсци Црне Горе, треба да реше свој статус и да, уколико је то могуће, наставе да раде у два одбрамбена система. Моје је мишљење да два одбрамбена система морају да функционишу са одређеним заједничким елементима и у најскорије време ћемо о томе разговарати са легитимним представницима Црне Горе. Сви остали елементи раздвајања Србије и Црне Горе треба да протекну у најбољем реду. Србија треба да призна резултате референдума, зато што је то воља грађана Црне Горе, али ће држава Србија увек имати интереса да има најбоље односе са том републиком. Сигуран сам да ће таква политика бити и са друге стране. Данас се налазимо у тренутку када су мало помешане емоције, што је и нормално, јер никоме није лако када се цепа државно ткиво. Са Црном Гором морамо да уђемо у разговор о свим битним питањима поделе и да делећи институције и имовину, истовремено, водимо рачуна и о томе како ћемо и убудуће заједнички водити политику у оним елементима који су нам од заједничког интереса.

Тадић је на крају свог излагања подвукао да ће ускоро предложити текст стратегије националне безбедности, а да ће постојећа стратегија одбране ВСЦГ постати документ Војске Србије.

Одговарајући на новинарска питања, Тадић је рекао да је Врховни савет одбране постојао само на нивоу заједнице Србије и Црне Горе, док Република Србије има свој устав и законе.

– Устав Србије јасно дефинише – рекао је он – ко обавља улогу врховнокомандујућег, а то је председник Србије, и ту нема никакве дилеме. Ко год да је председник Србије, он ће имати ту улогу као и у свакој другој нормалној земљи.

Тадић сматра да се што пре мора усвојити *Закон о Војсци* који ће омогућити да она, са реформама, добије свој прави значај. Припадницима Војске је поручио:

– Захваљујем се што као припадници војске разумете ваше место и улогу у Србији данас и у Србији будућности. Поносан сам на све припаднике Војске, зато што у изузетно тешким материјалним околностима бране професију официра и војника и институцију српске војске у овом тренутку. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

УКРАТКО

СЕЋАЊЕ НА ЖРТВЕ БОМБАРДОВАЊА

Министар одбране СЦГ Зоран Станковић, представници Гардијске бригаде и члан Градског већа Владан Шубаревић положили су 20. маја цвеће на спомен-обележје у улици Јована Мариновића, поводом седме годишњице страдања седморице припадника те бригаде и троје пацијената болнице "Драгиша Мишовић" у бомбардовању НАТОа.

– Ове жртве не смеју остати без трајнијег обележја, зато молимо помоћ Војске како би се идуће године срели на уређењем простору, достојнијем да се одужимо овим невиним жртвама – рекао је том приликом Бранислав Пејчиновић, отац погинулог Војина.

С. Ђ.

МИНИСТАР СТАНКОВИЋ СА ПОРОДИЦАМА ПОГИНУЛИХ ВОЈНИКА

Министар одбране Зоран Станковић састао се недавно са родитељима и родбином војника који су последњих година изгубили животе током служења војног рока.

Министар Станковић и његови сарадници саопштили су родитељима и родбини пострадалих војника како тече реализација обавеза преузетих у децембру прошле године, приликом њиховог првог сусрета. Посебно је истакнуто да је испитана одговорност војне организације у сваком појединачном случају где су страдали војници и да су, тамо где је она објективно утврђена, предузете законом предвиђене дисциплинске и друге мере.

Министарство одбране је преко Министарства правде у Влади Србије иницирало да се случајеви и спорови у вези са пострадалим војницима убрзано решавају.

У вансудским поравнањима решене су, где год је то по закону било могуће, исплате новчаних накнада, а преко РТС покренуто је питање ослобађања од РТВ претплате породица пострадалих војника.

Током разговора, који је из разумљивих разлога био прилично напет, неки родитељи пострадалих војника изразили су сумњу у резултате истраге и у поступак утврђивања одговорности војне организације. Родитељи покојних војника Драгана Костића, Радомана Жарковића и Срђана Ивановић захтевали су да ти случајеви, због необјективности и спорови надлежног суда у Лесковцу, буду пребачени у надлежност Окружног суда у Београду.

Завршавајући разговор, министар Станковић је исказао потпуно разумевање за родитељску бол и њихов негативан однос према Војсци и поново изнео чврста уверавања да ће Министарство одбране иницирати на утврђивању пуне истине и отклањању свих дилема тамо где их има, те да ће наставити са пружањем правне и других врста помоћи у складу са важећим прописима.

ГЕНЕРАЛ
-ПОТПУКОВНИК
МЛАДЕН
ЋИРКОВИЋ,
КОМАНДАНТ
КОПНЕНИХ
СНАГА

ПОЗИТИВНИ СИГНАЛИ

Реформама стварамо услове да Војска знатно допринесе стабилности у држави и региону, укључи се у интеграције и тако нашу земљу учини поузданијом за економски развој и финансијска улагања

Копнене снаге обухватају јединице ранга бригада-пук на простору уже Србије, граничне јединице на 1.046 километара државне границе према Бугарској, Македонији и Босни и Херцеговини, те саставе који обезбеђују Копнену зону безбедности и административну линију према Косову и Метохији. За команду Копнених снага у Нишу непосредно су везана 43 састава у којима око 15.000 људи извршава разноврсне и врло сложене задатке.

О будућем изгледу Копнене војске, међународној војној сарадњи, безбедносној ситуацији на југу Србије, проблемима у процесу реформи, уступању војних непокретности за изградњу станова и другим актуелним питањима разговарали смо са командантом генерал-потпуковником Младеном Ћирковићем.

Господине генерале, како ће Копнена војска изгледати 2010. године, после реформе система одбране?

– Копнена војска остаје основни, најбројнији и најразвијенији вид будуће Војске, што значи и носилац тежишних послова у извршавању мисија и задатака. Реорганизација се равномерно одвија на свим нивоима. Планирано је да се на оперативном нивоу оформи команда Копнене војске са седиштем у Нишу, која би као команда вида заменила четири оперативне команде које постоје у овом тренутку. Команда Копнене војске би руководила видом, бавила се обуком, планирањем, усавршавањем, припремом и извршењем одређених мисија уколико се за тим укаже потреба. На нижем нивоу Копнена војска биће организована у бригаде Ков, а за сада је пројектована и једна специјализована артиљеријска бригада која би била ослонац ватрене подршке.

Бригаде ће чинити, углавном, пешадијски, механизовани и оклопни батаљони, али и састави инжењерије, артиљерије, ракетних јединица, ПВО и АБХО. Формирањем и компоновањем тих батаљона добили би заиста јаке и ефикасне бригаде. Овај процес ће се континуирано одвијати до 2010. године.

Колико људи ће бројати будуће Копнене снаге?

– Планирано је да Копнена војска има око 15 хиљада припадника. Важно је да ми направимо планове и конципирамо промене у војсци, са основном идејом да на нивоу струке усвојимо оно што ћемо предлагати. Наравно, тај предлог биће стављен пред највише законодавно тело, а тек када га Скупштина прихвати биће за нас обавезујући. Знам степен озбиљности и стручности са којом се приступило изради *Стратејског прегледа одбране и Предлога организације Војске до 2010. године*. Када кренемо у потпуну реализацију тог програма, знаће се тачно које се јединице расформирају, а које преформирају. Тај процес је прилично јасан, и нема много дилема шта треба да остане, а шта би из војних, економских, демографских и других разлога требало заменити, преселити или укинути.

Истовремено, неперспективна средства замењујемо перспективнијим која имамо на располагању. Јасно је да тенкови Т-55 нису перспективни. Реорганизацијом оклопних јединица добићемо моћне тенковске батаљоне, који ће бити наоружани тенковима М-84 и Т-72. Наше процене говоре да ће професионални кадар, број тенкова, стање њихове техничке исправности и друге карактеристике, омогућити да оклопне и механизоване јединице буду ефикасније и ватрено способније.

У Влади Републике Србије недавно сте, заједно са помоћником министра одбране за политику одбране Снежаном Самарчић-Марковић, замеником начелника Генералштаба генерал-мајором Здравком Поношем и групом официра која води пројекат реформе Војске, презентовали план о томе како би требало да изгледа наша армија до 2010. године.

– На врло конкретан начин приказали смо како гледамо на организацију Војске у наредних неколико година и што планирамо да учинимо у склопу њене реформе. На састанку је прецизно и детаљно приказана будућа организација и изнети материјални показатељи, рађени на бази достизања норми и стандарда модерних армија европских земаља. Било је речи о висини буџета који се издваја за Војску, али смо указали представницима Владе да наш буџет не финансира само војску или систем одбране у целини него и неке друге функције као што су здравство, социјална давања и пензиони систем на који одлази чак 28 посто војног буџета. Представници Владе исказали су велико разумевање за тај проблем који треба посебно преиспитати, јер оно што преостане од буџета није довољно за основну намену, а то је финансирање одбране.

Приказали смо такође и пројекцију смањења бројног стања Војске које ће моћи да буде подношљиво за друштво. У оквиру тог бројног стања, приказали смо и план организације, са поделом на видове и структуром од стратегијског до тактичког нивоа. Планирамо батаљоне модуларног типа, а од тих батаљона ће се формирати бригаде или састави који ће бити адекватни за одређене мисије. Приказали смо колико би то у целини коштало и добили пуну подршку тадашњег потпредседника владе Миролуба Лабуса и министра финансија Млађана Динкића. Обећали су да ће нас подржати и изразили позитиван став због конкретног и прецизног информисања.

Имамо велики број бригада и батаљона по формацији и, наравно, у њима прописане дужности, чинове и положајне групе. У неким бригадама имамо 5 до 6 батаљона или дивизиона, а кад покушамо да се организујемо за извршавање неког задатка, видимо да, реално, немамо ни један батаљон. Од три моторизована батаљона у бригади, када покушамо да направимо један, попунимо га са само 75 посто. Више нећемо да се обмањујемо како имамо три батаљона, већ ћемо направити тај један који заиста постоји. Смањењем броја бригада и батаљона, још ће се више указати потреба за смањењем формацијских места чина потпуковника и пуковника. До 31. маја ове године пензионисано је 99 потпуковника из Копнених снага.

Утисак је да су представници Владе разумели да са реформом и тако конципираном војском, стварамо услове да она значајно доприноси стабилности у држави и региону, укључи се у интеграције и тако нашу државу учини стабилнијом за економски развој и финансијска улагања.

Да ли је то позитиван помак који су припадници Војске очекивали у стварању бројчано мање, али савременије и ефикасније армије?

– Да, то је управо такав позитивни сигнал. Добро је да не буде све у сфери теорије, већ да има и конкретних корака у охрабривању наших намера да учинимо војску ефикаснијом, модернијом и стабилнијом. То свакако иде спорије него што бисмо ми желели, али и тај први конкретан корак улива оптимизам и сигурно је значајан. Надамо се да ће временом таквих сигнала бити све више.

Реформе прате и отпуштање људи с посла и други egzистенцијални проблеми. Каква је ситуација у Копненим снагама по том питању?

– То је свакако велики проблем. Имамо велики број људи који су у зрелим годинама, са 15 до 25 година стажа, са чиновима мајора, потпуковника или пуковника, а њихов број тренутно је заиста далеко већи од наших потреба. Шта са тим људима? Како обезбедити подмлађивање кадра и како смањити број лица са високим чиновима, а да притом људи који су честито и професионално радили у војсци, не буду, једноставно, избачени из система. У трагању за најповољнијим решењем, детаљно и одговорно су разрађени критеријуми. То није идеално, али је боље да сваки припадник Војске зна своје место.

Проблем са цивилним лицима у Копненим снагама не постоји. У нашим борбеним јединицама имамо цивилна лица која се баве конкретним пословима, као што су, на пример, механичари, кувари и друге специјалности у оквиру занатских, производних и услужних делатности. Много је мањи број канцеларијских занимања, а проценат заступљености цивила у Копненим снагама је такође мали.

Како оцењујете безбедносну ситуацију на југу Србије?

– Нема битног нарушавања стабилног безбедносног стања на југу Србије. Охрабрује и много говори податак да, скоро три године, није било терористичких напада на припаднике Војске. Уз то, све чешће Албанци на југу Србије сарађују са припадницима Војске, што доприноси стабилизовању нормалног живота. Има ситуација и када грађани албанске националности помажу војсци. Бројни су и примери када војска помаже нашим грађанима, било превожењем, било пружањем медицинских услуга или изградњом путева. Мислим да ове чињенице додатно илуструју стање безбедности на југу Србије. Имам контакте са представницима локалне самоуправе у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи по разним питањима и сарадњу са њима оцењујем као веома коректну.

Припадници Копнених снага свакодневно извршавају одговорне задатке обезбеђења административне линије према Космету и контроле Копнене зоне безбедности. Тај задатак обављају само професионални војници, тако да је на базама већ заживео модел професионалне војске. Које предности и проблеме се већ сада могу сагледати у њеном функционисању?

– Предности су значајне. Професионални припадници са много већим степеном сигурности и поузданости извршавају задатке. Много је мањи ризик да ће се нешто из незнања или неискуства учинити погрешно и заиста су смањени појединачни инциденти у Копненој зони безбедности и на административној линији. На тај начин, изграђујемо и однос према могућим мисијама војске. У амбијенту где су безбедносни услови сложени, исказујемо и ту способност да професионалним радом не доводимо у питање непримерено реаговање, што је квалитет који ће нашим професионалцима бити потребан за извршавање сличних задатака било где у свету.

Негативних ефеката је мало, а огледају се, пре свега, у материјалној сфери, зато што има повећаних трошкова за надокнаде професионалцима.

Шта највише оптерећује рад у Копненим снагама?

– Проблеми су углавном везани за материјално-финансијску сферу и степен попуњености. Све је мање војника на одслужењу војног рока, па нам, на пример, недостају војници возачи, а још нисмо системски решили да управљање моторним возилима поверимо старешинама. Проблеми око ниског нивоа попуњености и неприлагођености функционисања наших састава у тим условима морамо што пре разрешити. Проблеми материјалне природе, низак стандард наших припадника, лоша стамбена ситуација и мали проценат запошљавања брачних другова припадника Војске су познати. Сада томе треба додати и отпуштања, која додатно усложњавају egzистенцијалне проблеме.

Како тече процес уступања војних непокретности за изградњу станова?

– Реорганизацијом Војске смањено је њено бројно стање, број локација, гарнизона и гарнизонских места. Сигурно је да постоји је-

МЕЂУНАРОДНА ВОЈНА САРАДЊА

Делегација Копнених снага представљала је нашу Војску на највећој вежби оружаних снага Грчке у овој години. Вежба је изведена на полигону код Солуна. Имали смо прилику да пратимо активности припадника сва три вида, поморски десант, дејства авијације, ваздушни десант, специјалне јединице, оклопне, механизоване, артиљеријске и пешадијске саставе. Вежба је била заиста импресивна. Том приликом једино је нама уручено признање – Плакета Александра Великог, знак подршке и поштовања према нашој Војсци.

Предстоји нам и заједничка вежба са Бугарском војском. Тема је борба против тероризма, односно учешће бугарске и наше војске на заједничком задатку обезбеђења мира. У току су припреме за вежбовне активности на полигону "Међа".

дан број објеката који нам није потребан, али мислим да је лош термин вишак непокретности, јер онда другима дајемо аргументе да се према тој имовини односе на неодговарајући начин. То су објекти које Војска може да искористи за решавање својих проблема и да унутрашњом организацијом створи могућности за побољшање стандарда, стамбено збрињавање и побољшање материјалног стања. У Копненим снагама има на десетине непокретности које смо ставили у службу реформе Војске, али прошле године нисмо успели ништа да реализујемо.

Погрешно се ствара слика, можда смо и сами криви за то, да је војна имовина свачија и ничија. Неке локалне самоуправе сматрају да то није наше и да ће временом то њима припасти без икакве накнаде. Мислим да греше и треба им јасно предочити да је Војска титулар те имовине и да се мора појавити у процесу њене размене или продаје. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

СРБИЈА МЕЂУ ЦОКУЛАМА

Србија коначно добија своју војску. Српска војска, лепо звучи, има ритма. Само да јој нађемо врховну команду.

С ећате ли се филма "Најдужи дан?" У ствари, била је помало и ноћ, па буре, па магла. Савезничке снаге, под командом генерала Двајта Ајзенхауера, искрцале су се у Нормандији. То је једна од највећих војних операција у историји, "бисер и лабудова песма позиционе инвазије", како је рекао главни војсковођа Двајт. Много касније, кад је већ био председник САД, рекао је то у част мртвих савезничких војника.

Ко се још сећа поражених? Нико. Таква је природа рата. Али, кад су мртви, свима је ионако свеједно. Погинули победник само обезбеђује постоље за преживеле хероје. Осим Ајзенхауера и још неколицине генерала из његовог штаба, сви други су безимени. Рат незасито жуди за свежим топовским месом.

Читајте Ремарка бар још једном, он је био писац за кочперне средњошколце жељне да се домогну атмосфере рата. И шта смо научили? Да је појединац, онај борац, онај који изгледа исто као и сви други, мада ипак некако другачије, сасвим беспомоћан и безначајан пред историјом. Ремарк мисли озбиљно, он нас ужасава описима разарања људског (војничког) тела. Људска глава, то је циљ боја.

Хашек је пробао да се насмеје рату. Његов Швеп је блентав само на први поглед и сва срећа што га аутор није послао на најтеже правце, па је лепо живео до краја незавршене књиге. А можда још и више! Добри чешки војник, пре кадра у солдатима Франца Јозефа био је препродавац паса. Теслимо је најгоре цукеле својим командантима као првокласне расне керове. Трезнио пијане нареднике и опијао трезне поручнике. Хапшен и проскрибован, као елементарна непогода од војака. Ужас и страшило у исто време, смотани клипан који се шегачи са царевином.

Н и то не би било све. Ако желите да се смејете, узмите у своје шаке Владимира Војновича и његовог Чонкина. Тај смувани Иван (како би се другачије звао), остављен у позадини да чува неки покварени аероплан, па заборављен од свих. Касније оптужен да спрема велику заверу. И да има намеру да са власти скрајне Стаљина – "сјано сунце човечанства".

Ето шта бива од Швепја и Чонкина.

Хемингвеј је нешто озбиљнији. Он је био ратоборни поручник, храбри авантуриста који је узбудљиве репортаже претварао у романе. Ништа му није било смешно, и зато се касније убио, кад му је било свеједно за славу.

Сваки српски писац бавио се и војском. Та се тема није могла избећи. Србија је била блато из кога су се рађале армије. Свако ко је држао до себе, а умео да држи још и пушку и при том хтео нешто да сачува или освоји, одлазио би у војску. Етнолози и етногра-

фи који сабирају униформе, израчунали су, (непоуздано) да је на територији садашње Србије, од кад се историја пише или памти, било између петсто и хиљаду петсто разних оружаних сила, које су ту биле, пролазиле или настајале. Можда чак и више, но ко би то пребројао.

Из бивше ЈНА је настало најмање десет војски и педесетак паравојних група. А касније су створене нове државе на рушевинама старих. Имам ауто, мотор као средњошколац-понављач, а ипак је тај старији од седам-осам држава на Балкану.

Српски писци нису створили типичног јунака кога би препознали као национални ратнички бренд. Црњански је писао *СЕОБЕ*, а у њима пуковник Исакович. Сјајно дело, заборављени официр. Андрић је узео себи задовољство да баца луч у босански мрак и оживи гротескни и страшни башибозук, као метафору разбијене војске, опасне по себе и све око себе. Добрица Ћосић је сувише идеализовао своје војнике, чинећи их нестварним.

М ожда је само Бранко Ћопић скројио јунака по мери свог неомеђеног духа: Николетину Бурсаћа, грубог митраљесца "голубијег срца", који уме да буде смешан, али није страхан. Сигови тип борца новог доба, непогодног за преваспитавање. Драгослав Михајловић је написао "Чизмаше", роман о величини и јаду војничког посла. Али, како се оно зваше јунак?

Амерички угурсуз Емброуз Бирс сабрао је незаборавне приче "О цивилима и војницима". И овако у свом Ђаволовом речнику дефинисао оклоп: "Оклоп је одело човека чији је кројач ковач".

И српски војник, као и други, често је на филму. Сто пута сам гледао "Марш на Дрину" Жике Митровића. Без сумње, најбоље урађен домаћи ратни филм. Ноћне сцене снимане дању, савршена фотографија, изврсна глума, епика до суза. Прва послератна псовка у биоскопу, а после се само псовало. Ко год је гледао "Дрину", мислио је да и није страшно погинути.

У оним сатима, кад је референдум још био неизвесан, узео сам са полице приче и романе о војницима, па гледао и читао понешто. Јесу ли баш сви они исти или слични, тачно ли је да тамо (у војсци) има највише занимљивих физиономија по квадратном метру.

Ко би га знао? Вероватно је тако. Сетио сам се филма "Најдужи дан", оне најдуже ноћи, кад смо се онако весело поделили. Па добро, Србија коначно добија своју војску. Да ли је то тема за књигу и филм? Можда у нашу стварност долази јунак из литературе кога ћемо запамтити. Српска војска, лепо звучи, има ритма. Само да јој нађемо врховну команду.

Аутор је коментатор листа "Политика"

ПОСЛЕ РЕФЕРЕНДУМА У ЦРНОЈ ГОРИ

МНОГО ВИШЕ ОД СУСЕДСТВА

За независност Црне Горе гласало 230.711 грађана или 55,5 одсто, чиме је испуњен услов који је за промену државног статуса поставила Европска унија

На референдум у Црној Гори, 21. маја, од 484.718 грађана са правом гласа изашло је 419.236 (86,49 одсто), а за независност је гласало 230.711 или 55,5 одсто, док се против независности изјаснило 44,5 одсто или 184.954 гласача. Неважећих листића било је 0,87 одсто, тако да је важећих било укупно 415.665. Граница коју је поставила Европска унија од 55 одсто износила је 228.616 гласова, а за независност се преко потребног броја изјаснило још 2.095 грађана.

Ове прелиминарне резултате саопштио је Франтишек Липка, председник Републичке референдумске комисије, којој је у међувремену блок партија за заједничку државу упутио близу 250 приговора на регуларност гласања. Комисија је све приговоре одбацила.

ДВЕ ДРЖАВЕ

Уколико ови резултати буду и званично потврђени, следи проглашење независности две државе, Србије и Црне Горе, а отпочеће и процес раздруживања. Београдски споразум и Уставна повеља, коју је 2003. године усвојио парламент СЦГ, предвиђа да у случају иступања Црне Горе из државне заједнице, Србија наслеђује право на међународни субјективитет, место у Уједињеним нацијама и међународне обавезе. Сви међународни документи који су се односили на СРЈ, нарочито Резолуција 1244 Савета безбедности УН, односиће се само на Србију, а евентуално спорна питања биће решена између државе следбеника и осамостаљене државе.

У међувремену, Црна Гора је доста урадила на осамостаљивању, а по проглашењу независности уследиће неопходне радње као што су захтеви за признање, успостављање дипломатских односа, учлањење у међународне организације, али и нови пасоши, личне карте...

Србија, према Уставу из 1990. године, има све услове за независност. Изменом Закона о влади и усвајањем Декларације о проглашењу независности у Скупштини могла би да се конституише као самостална држава. Имаће два нова министарства, одбране и иностраних послова, а у њену надлежност прећи ће и више савезних институција, као што су заводи за заштиту интелектуалне својине, за драгоцене метале и мере...

Није јасно шта ће бити са садашњим Министарством за људска и мањинска права и Националним саветом за сарадњу са Ха-

Илустровао Никола ОТАШ

шким трибуналом, али има назнака да би те надлежности могле прећи на постојећа српска министарства. Такође, неизван је и наставак преговора о приступању Европској унији, прекинутих због неиспуњења обавеза према Трибуналу у Хагу. У новој ситуацији Србија мора редефинисати свој мандат.

Не очекују се ни проблеми са поделом имовине. Црна Гора има право на 5,5 одсто имовине СЦГ у иностранству. Што се тиче дугова, они су већ раније подељени и свако плаћа своје обавезе.

Србија, дакле, вољом других, добија задатак да заокружи свој државни статус. Није јој сада то лако. Један проблем, са тог становишта гледано, нестао је одласком Црне Горе. Остају два крупна: будући статус Косова и сарадња са Хашким трибуналом. Ни за један нема одлагања. Зато, све снаге, а политичке су доста разједињене, треба усмерити на изградњу државе јаким демократских,

привредних и безбедносних капацитета. То је изазов за политичке елите и народ Србије, која сада сажима цео један век победа и пораза, са надом да ће прво надвладати.

ОЧУВАТИ СТАБИЛНОСТ

Председник Србије Борис Тадић је у суботу, пре објављивања коначних резултата референдума, у Подгорици разговарао са властима Црне Горе о будућим односима две независне државе. Тадић је тиме испунио обећање да ће бити први политичар из Србије који ће отићи у Подгорицу да званичној Црној Гори честита на независности. "Моја жеља је да након референдума Црна Гора постигне што пре апсолутну стабилност. Држава Србија ће поштовати све што грађани Црне Горе одлуче и ја као председник Србије и онај који представља њене грађане то кажем са пуним одговорношћу."

Председник Владе Србије Војислав Коштуница изјавио је да ће Србија у потпуности поштовати коначан исход референдума у Црној Гори, али је упозорио да на то изјашњавање "не сме да падне ни најмања сумња".

Проглашавајући победу своје политике, премијер Црне Горе Мило Ђукановић истакао је да би волео "да Србија буде прва која ће признати независну Црну Гору, јер би то била потврда њених демократских капацитета, а наш стратешки циљ је наставак сарадње са Србијом и дефинисање односа на новим основама... Много више од суседства", додао је Ђукановић и као приоритете независне Црне Горе издвојио наставак преговора са ЕУ о стабилизацији и асоцијацији, интеграцију у Европску унију и НАТО и "зацељивање рана у Црној Гори због дубоких политичких подела чије исходште није само у државно-правном статусу".

У народу је, пак, много емоција. Очигледна је радост оних који су желели самосталну Црну Гору, треба разумети незадовољство многих који нису крили да су за опстанак заједничке државе. Колико год било уверавања да ће све бити исто, па још и боље, јер чињеница јесте да заједничка држава није добро функционисала, ипак се за обичне људе десила велика промена. Утешно је што, чини се, млади људи то доживљавају мање драматично. И заиста, последњих петнаестак година они су стасали у својој Србији, својој Црној Гори, они не памте велику Југославију, а она формирана 1992. године, треба и то признати, у овим мутним временима није ни могла оставити дубљег трага.

Треба бити рационалан, мада је то понекад најтеже, и сваку лошу емоцију из прошлости, па и последњих дана, полечити добром будућношћу. У њој би лична, културна и верска толеранција, уважавање политичких опција и постизање услова за бољи стандард, отворили нове могућности међусобних веза, међудржавних, привредних, до оних пријатељских.

БУДУЋНОСТ ВОЈСКЕ

Министарство одбране је пре референдумског изјашњавања недвосмислено заузело став да се припадници Министарства и Војске не укључују у било какве активности које могу да утичу на изражавање воље грађана Црне Горе. Тај став је у потпуности реализован. Министарство и Војска у потпуности ће поштовати званичне резултате референдума и све одлуке надлежних институција и органа који проистичу из резултата референдума.

До тих одлука функционисаће као и до сада, а после ће свака држава имати своју војску. У Црној Гори, према најјавама, професионалну, док ће у Србији тај процес, према плану, бити окончан до 2010. године. Не очекују се ни проблеми приликом поделе војне имовине, територијални принцип организовања војске доста тога је већ разрешио, али неизвесно је какав ће став бити заузет у погледу припадника војске. Њихов статус је и до сада пун неизвесности, с обзиром на реформе и даља смањења!

Према садашњим уставним решењима у Србији, Војском ће командовати председник Републике. Председник Борис Тадић већ је одржао састанак са војним врхом на коме је безбедносна ситуација у Србији, после одржавања референдума у Црној Гори, оцењена као добра и да систем одбране несметано функционише. Састанку су присуствовали и министар одбране Зоран Станковић, начелник ГШ ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић, његов заменик генерал-мајор Здравко Понош и чланови Колегијума начелника Генералштаба ВСЦГ.

ПРОБЛЕМИ ГРАЂАНА

Промена државног статуса Црне Горе крупно је питање које већ више година изазива поделе и добро је што је референдум протекао у толерантној и демократској атмосфери. Нову стварност треба градити на бољој перспективи за све и то је порука која је упућена из државног врха и једне и друге државе.

Све могуће последице за грађане обе државе биће решаване међудржавним уговором, тако да се изражава уверење да нико неће бити ускраћен у стеченим правима или ће нова решења регулисати оно што сада делује спорно. То се односи на питања држављанства, радног односа, имовине, путовања...

Нека питања тренутно немају одговор, као што је судбина 2.795 запослених у заједничким институцијама, без оних у Министарству одбране. Око 3.000 српских пензионера који живе у Црној Гори примило је априлски чек. Уз одговарајуће законске измене, као у случају ранијих одвајања југословенских република, регулисаће се и будуће исплате.

У Србији су, међутим, забринути власници аутомобила са црногорским таблицама и то из два разлога. Први је што ће, према најави из Министарства финансија, морати да плате немале царинске дажбине и порез, а они очекују јефтину пререгистрацију. Држава би се у том случају одрекла прихода од више десетина милиона евра. Први проблем имаће они који неће моћи ни тако да пререгиструју своја возила, јер не испуњавају еколошке стандарде. Предуслов за увоз моторних возила у нашу земљу јесте еколошки стандард *евро 3*. Према процени, најмање трећина од 50.000 до 75.000 аутомобила купљених преко Црне Горе, неће моћи да буде регистрована у Србији.

Нова решења очекују и студенти. За оне из Србије који студирају у Црној Гори не би требало ништа да се промени. Да ли ће тако остати и за младе из Црне Горе који сада студирају у Србији?

СПОРТ

Већ се зна да ће репрезентације које су за наредна такмичења пријављене под именом Србија и Црна Гора тако и наступати. Фудбалска репрезентација Србије и Црне Горе наступиће под тим именом, као и са истом химном и заставом, на предстојећем Светском првенству, које 9. јуна почиње у Немачкој.

Србија је формални наследник Фудбалског савеза СЦГ, а репрезентација ће под новим именом први пут играти у септембру у квалификацијама за Европско првенство.

За међународна такмичења током јесени, као што је Светско првенство у одбојци у Јапану, могло би се нешто и променити јер су у питању даљи рокови.

Извесно је, међутим, да ће на Евровизији следеће године обе државе имати своје песме!

А вероватно и два празника војске? Садашњи, 16. јун, установљен је формирањем СРЈ, као сећање на дан када је 1876. године у Венецији склопљен уговор о савезу Србије и Црне Горе у борби против турске империје. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

ЗАВРШНА ВЕЖБА СТУДЕНАТА ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ НА ПОЛИГОНУ ПАСУЉАНСКЕ ЛИВАДЕ

Будући официри показали су завидан ниво вештина и знања, што само сведочи да српска војска представља фактор стабилности, да има потребан квалитет и да у професионалном смислу јесте гарант успешног извршавања обавеза у систему одбране – рекао је председник Републике Борис Тадић, одајући признање учесницима вежбе на постигнутим резултатима

ОД СТУДЕН

Вежба студената Војне академије на полигону Пасуљанске ливаде почела је сигналом "Студент", а завршила се сигналом "Диплома", што је и означило да су они по завршетку вежбе веома близу добијања дипломе и првих официрских звездица. То је потврдио и председник Републике Србије Борис Тадић који је по завршетку вежбе нагласио:

– Вежба питомаца Војне академије протекла је на најбољи могући начин. Они су показали завидан ниво вештина и знања, што само сведочи да српска војска представља фактор стабилности, те да она има потребан квалитет и да у професионалном смислу јесте гарант успешног извршавања обавеза.

Извођењу тактичке вежбе са бојним гађањем на тему "Борбена група у нападу са подршком артиљерије", присуствовали су и министар одбране Зоран Станковић са члановима Колегијума, начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић са сарадницима, начелник Инспектората одбране вицеадмирал Јован Грбавац, команданти Копнених и Оперативних снага генерал-потпуковник Младен Ђирковић и генерал-мајор Драган Колунџија, представници команди других јединица, војних установа, Београдског универзитета, Полицијске академије и цивилних структура.

Тактичку вежбу са бојним гађањем извели су студенти завршних година Војне академије и то са смерова пешадија, артиљерија и ОМЈ из Одсека Копнена војска и студенти интендантске

НТА ДО ДИПЛОМЦА

службе и везе из Одсека логистика. У извођење вежбе укључено је 360 људи, међу којима је највећи број студената, наставника и командира ВА, али су доста допринели и припадници Копнених снага, Оперативних снага и осталих делова ВСЦГ и МО.

Према речима начелника Војне академије генерал-мајора Видосава Ковачевића, основни циљ изведене вежбе је да студенти заједно са својим наставницима сагледају и провере оно што су учили у кабинетима и учионицама и да се увере како то на терену функционише.

– Вежба је компликована и сложена – каже генерал Ковачевић – поготово што сличне нисмо радили у последњих неколико година. Први пут на Војној академији интегришемо више садржаја, облика вежби и смерова, а применили смо и нове радње и поступке. Командна места смо образовали и организовали по процедурама и стандардима који се примењују у земљама чланицама Партнерства за мир и НАТО.

На вежби су максимално искоришћене могућности информатичке и рачунарске опреме, при чему је посебно запажена израда дигиталне карте терена у тродимензионалној компоненти. Сложениост и ризици вежбе, пре свега са аспекта безбедности људи, повећала је чињеница да је више од 550 учесника ангажовано на релативно малом простору и користило бојну муницију. Први пут су се студенти Војне академије нашли у ситуацији да сами седе у тенку, буду у улози командира батерије, бораве на ватреном положају, командују, одлучују, гађају из личног наоружања и ватрених оруђа. Тако су они проверили стечена знања и вештине у условима извође-

Непогрешиво погађање циља вођеном противоклопном ракетом

На артиљеријској осматрачници

ња борбених дејстава, обучили се за рад у улози командира и других старешинских дужности, сагледали место и улогу других родова и служби у борбеним дејствима и оспособили се за брзо и право-временно управљање ватром. Уосталом, зато је вежба један од услова да студенти добију диплому и постану официри.

Сама вежба осмишљена је као интеграција тактичких и борбених радњи са бојним гађањем јединица у нападу. Тешко је побројати све радње које су студенти Војне академије извели за 70 минута трајања вежбе, али поменимо бар неке од њих. После извођења ефикасне артиљеријске припреме, наступили су тенкови

М-84 и Т-55, да би потом студент Владимир Мусуровић, као командир групе за непосредно гађање, организовао прецизну и сасређену ватру. Наступом пешадије руководио је студент Александар Нишевић, док је посебно одушевљење код свих присутних изазвало непогрешиво погађање циљева са фаготом и популарном маљутком. Везисти су обезбедили непрекидно одржавање везе у здруженој тактичкој јединици у нападу, а студенти Смера интендантске службе су, поред рада на интендантској подршци, показали како у пракси треба производити хлеб, припремати јела и пречишћавати воду у теренским условима.

НАГРАДЕ У ПРЕДСЕДНИШТВУ СРБИЈЕ

Министар одбране Зоран Станковић предложио је председнику Србије Борису Тадић да награди најбоље учеснике вежбе – командира вода на Војној академији капетана прве класе Игора Дивића и студенте старије воднике Предрага Љутића, Марка Антића и Слободана Цветковића.

Председник Тадић је награђенима одмах честитао, а новчана награда и три пиштоља биће им уручени на пријему у Председништву Србије.

Признање руководиоцу вежбе пуковнику Милану Стаменову и свим учесницима одали су председник Републике Србије Борис Тадић, министар одбране Зоран Станковић, начелник ГШ ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић и други званичници.

Испред строја студената Војне академије, председник Тадић је посебно истакао задовољство што је и у условима употребе бојне муниције вежба изведена на безбедан начин.

– Драго ми је – рекао је Тадић – што смо имали прилику да видимо студенте Војне академије, младе људе, који ће бити темељ вој-

ске која долази. Ниво њихове обучености је изузетан, што сведочи да је Војна академија добро обавила свој посао. Ја се надам да ће у реформама школства ова установа имати своје место и да ће бити уграђена у систем реформе школства, тако да и војни студенти добију титуле које важе у цивилству. Тако ће официри имати ширу животну перспективу, а друштво ће показати да брине о њима. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

У ЖРВЊУ
ТРАНЗИЦИЈЕ

Док у многим земљама организације резервних војних старешина уживају велики углед, више од 250.000 резервних официра и подофицира, колико их има у Србији, као да не припадају никоме. Чак 90 одсто данас је без ратног распореда. За њихову квалитетнију и масовнију обуку, којој је раније придаван неупоредиво већи значај, већ неколико година нема довољно средстава. Од некада моћне државне организације, под ударима транзиционих ветрова Организација резервних војних старешина СЦГ претворила се у невладину организацију са недефинисаним статусом.

Савез резервних војних старешина, који свој рад, у складу с Уставом, заснива на активностима у области одбране, представљао је некада организацију од посебног значаја. Подразумевало се да резервни официри и подофицири чине ослонац општенародне одбране и друштвене самозаштите, неопходних чинилаца опстанка и развоја сваке, па и наше земље. Тако су резервне војне старешине, посебно оспособљаване током једногодишњег војног рока, у деценијама иза нас, с поносом истицале да “без њих ни држава ни војска не би биле тако снажне, моћне и јединствене.”

А онда се, под налетима непомирљивих националних и сепаратистичких интереса, заједничка држава, у којој је свако знао и до краја несебично обављао “своју улогу”, распала. У њеном “остатку”, названом најпре Савезна Република Југославија, а затим Србија и Црна Гора, после краткотрајног несналажења, политички живот је изнова букнуо, омогућен вишестраначјем, коме су, све више, сметале раније, јединственој држави окренуте организације и удружења. Тако су под лупу многобројних партија и нове демократски изабране власти дошли и резервни официри и подофицири, на које се, све чешће, гледало као на “последње преостале балканске шпијуне”, добро организоване и способне да у неизвесном времену “кризних штабова” точак демократског прогреса врате назад. Организација резервних војних старешина у неким локалним срединама постала је, по мишљењу нових општинских власти, претња транзицији и демократији, па је финансирање њиховог рада из општинске касе напрасно обустављено.

■ НЕДЕФИНИСАН СТАТУС

Али није свуда тако. Од председника Републичког одбора Организације резервних војних старешина Србије резервног пуковника др Милорада Дробца сазнали смо да Влада Србије, и поред недовољно дефинисаног статуса њихове организације, сваке године из буџета издваја извесна средства за рад републичког и десетак окружних одбора.

– То је довољно за наш опстанак у овим бурним, слободно могу да кажем, за нас неизвесним временима. Смета нам, међутим, што се тако не понашају и све општинске власти. У многим општинама одбори су распуштени јер није било средстава ни за најосновније потребе, за плаћање телефонских рачуна, на пример. Не ради ни Главни одбор Организације резервних војних старешина Србије и Црне Горе, који је раније финансиран средствима Министарства одбране. Наш статус није решен на задовољавајући начин и поред тога што смо јасно и недвосмислено патриотски опредељени и ванстраначки оријентисани, заинтересовани једино за што успешније и квалитетније оспособљавање нашег чланства за одбрану земље. Одбрана отаџбине је наш једини и највиши интерес, што смо доказали и у отпору агресији Натоа на Југославију. Зато не схватамо због чега се наша организација данас изједначава с најразличитијим невладиним организацијама, односно зашто нам није признат посебан значај у одбрани земље, који несумњиво заслужујемо и који смо раније имали.

Последице таквог односа државе према Организацији резервних војних старешина и данас су видљиве. Више од 250.000 резервних официра и подофицира, колико их данас има у Србији, као да не припадају никоме. За њихову квалитетнију и масовнију обуку, којој је раније придаван неупоредиво већи значај, већ неколико година нема довољно средстава, а и дру-

ге, некада веома бројне активности, у постојећим условима све више се занемарују. Организација незаустављиво губи углед међу чланством, које све више стиче утисак да резервни официри и подофицири Србији и Црној Гори више нису потребни. Наручу таквим схватањима свакако иде и маћехински однос државе према Војсци која, како рече др Милорад Дробац, и сама "једва саставља крај с крајем". Ако знамо да резервне војне старешине, посебно оне млађе, углавном имају високо образовање, јасно је ко, у ствари, губи.

– То што је неко завршио Школу резервних официра, не значи да аутоматски постаје члан ОРВС. Зато ћемо ми ускоро имати и чланарину, симболичну, додуше, али обавезну – истиче др Дробац. – Данас је мало оних који је плаћају. Само у Војводини сакупљају чланарину у износу од 120 динара годишње. У току године ми позивамо младе резервне старешине, објашњавамо им каква је организација, који су наши принципи, чиме се бавимо, шта се од нас очекује и ко све то прихвати – постаје наш члан, добија чланску књижицу. Често се жалимо да немамо довољно средстава за рад, а сами чинимо мало на том плану. Основни извор средстава, којих заиста немамо довољно, требало би да буде чланарина. Друго је питање да ли неко треба да плаћа чланарину да би био у патриотској, непрофитној организацији. Држава зато треба да нам призна посебан статус, јер ми то својим активностима заслужујемо. С друге стране, у постојећим условима, када локална самоуправа занемарује наше финансирање, не треба занемарити ни потенцијалну опасност поделе сада јединствене организације резервних војних старешина, као што се то десило са борацким организацијама. Небрига и пасивност државе могу бити узрок стварања разједињених, локалних паравојних организација резервних официра и подофицира, а то смо имали у прошлости...

■ РАЗЛИЧИТИ АРШИНИ

Велики проблем у раду организације резервних војних старешина представља и локална самоуправа, која ретко препознаје свој интерес у оспособљавању резервних официра и подофицира за одбрану земље. У неким општинама новоизабрана власт сматра да њихову обуку треба да финансира Војска, док у другим, поред тога, сматрају да рата више неће бити и да оспособљавање командира и команданата ратних јединица није ни потребно, јер ће нас "бранити НАТО". Има, међутим, и другачијих примера. Резервисти истичу да у Лозници имају одличне услове за рад, чак и плаћеног човека, професионалца у одбору. Значајна финансијска средства добијају и у Новом Саду. При томе нема правила. Однос локалних власти није диригован ни владајућом странком и политиком, ни материјалним положајем општине. У Београду, на пример, ОРВС за свој рад не добија ни динара, па је градски одбор угашен, док у Новом Саду таквих проблема нема.

Треба рећи да се рад резервних војних старешина не односи само на војску и војни занат. Њихова улога није везана само за рат.

Нису они само командири артиљеријских, оклопно-механизованих, или пешадијских јединица. Има међу њима много лекара, физичара, грађевинаца, инжењера, хемичара. Активности које општина и сада има у надлежности такође су у домену рада резервних војних старешина, као што је пружање помоћи за време елементарне непогоде, на пример, епидемија заразних болести, поплава, земљотреса... Кад је цивилна заштита уништена, ко ће први притећи у помоћ него најагилнији, најорганизованији, најспремнији део друштва. А то су, несумњиво, резервни официри и подофицири. Ту се огледа њихов значај и значај њихове организације. Њих је лако организовати, мобилисати, укључити кад је најпотребније, хитно.

Чак 90 одсто резервних војних старешина у Србији данас је без ратног распореда, посебно ако узмемо у обзир да је чланство у Организацији практично доживотно, па обухвата и оне који више не подлежу војној обавези. Војска се стално смањује, тако да се и по тој основи смањује број војних обвезника с ратним распоредом у јединицама и установама Војске. У томе се види велики значај управо ОРВС. До 2003. године реализована је обука према годишњим плановима и програмима обуке, а наставу, теоријску и практичну, изводили су активни официри. Била је то квалитетна обука у четворогодишњем циклусу. Разматране су различите теме. Раније су главне биле мине, стрељачко наоружање, инжењерија, стрељаштво, бојни отрови, а да-

ОБУКА

После проживљених искустава с поплавама и прилично упадљивог неслагања чак и челних људи у неким општинама, с правом се може рећи да наша држава данас нема довољно обучених људи, спремних да реагују у случају несреће или терористичког напада. Обука се не изводи ни у јединицама цивилне заштите, посебно не према квалитетним плановима и програмима обуке, већ спорадично, друштвена самозаштита је све неефикаснија, готово да је и замрла... Резервним војним старешинама не треба много да се мобилишу, да обнове знање, посебно практично, да се навикну на новонасталу ситуацију. Свега 20 часова обуке, тренинга и вежби, довољно је за снажење у ванредним околностима, посебно за стручњаке у својим областима, лекаре, инжењере, биологе. Али, то треба урадити, упознати их с таквим амбијентом, с измењеним околностима. Тамо где се то чини, где су организације јаче, где постоје разгранате и квалитетне међусобне везе, тамо је обука краћа, интензивнија и даје боље резултате.

нас су то норме међународног ратног права, Партнерство за мир, НАТО...

– Био је то најбољи начин евидентирања РВС, њиховог знања и нивоа вештина неопходних у рату, или ванредним ситуацијама – истиче Зоран Стојановић, секретар Републичког одбора ОРВС Србије ...

Данас сазнања о нивоу оспособљености нису тако ажурна, сигурна и квалитетна.

– Несумњиво је да активности које обавља организација

резервних војних старешина имају посебан значај за сваку државу – напомиње др Дробац. – Поред војне обуке и оспособљавања потенцијалних команданата и командира ратних јединица Војске за одбрану, у наш “делокруг рада” спадају и неговање слободарских традиција, васпитавање омладине и обука за учешће у акцијама заштите и спасавања, односно отклањања последица катастрофалних несрећа, терористичких или других масовних инцидената, организовање маршева и спортских такмичења, међународна сарадња са сличним организацијама у земљама, чланицама Партнерства за мир... Зато је веома важан податак да огромну већину нашег чланства чине високообразовани људи, често лидери у свом окружењу. Уосталом, то је и разумљиво, јер ни резервни старешина не можеш да будеш без извесне харизме. Последњих година у школе резервних официра одлазе најбољи међу најбољима, искључиво младићи с факултетском дипломом. Интересовање регрута је, наравно, знатно веће него што су данашње потребе државе и Војске за резервним официрима, али то не значи да се на њих не рачуна. Међу резервним официрима је велики број изузетних људи, научника, професора, лекара, инжењера, врхунских експерата различитих области и професија. То је, зашто не рећи, цвет друштва, добро организован, ефикасан и веома мобилан, којег се ниједна држава олако не одриче.

Председник ОРВС Србије др Милорад Дробац

■ ПРОФЕСИОНАЛНА ЕЛИТА

Безбројни су примери за то. У неутралној Швајцарској, на пример, ретко се дешава да на руководећа места у државним установама дођу људи који немају и одређено војно знање, а у Сједињеним Америчким Државама се оно подразумева за готово све државне руководиоце, па чак и за успешније политичаре. У Словенији резервни официри, спремни да се одазову на први позив власти, добијају око сто евра месечно за ту своју способност, док у Хрватској они уживају посебан углед.

У нашој земљи, међутим, сетимо их се само кад загусти. И недавно, током катастрофалних поплава, на које, по обичају, заборављамо чим прођу, показало се да су резервни официри и подофицири били међу првима на угроженим подручјима. За разлику од замрле Цивилне заштите, новосадска организација резервних војних старешина позвала је своје чланове да буде спремно да реагује “на дугме”, а припремила је чак и аутобусе за њихов превоз на поплављени терен. Не треба сумњати да су и резервне старешине из других крајева Србије, такође, имале припремљен план деловања у случају потребе.

– Наша организација је свакако једна од најактивнијих у Србији – с поносом истиче резервни потпуковник Драгиша Савић, секретар Градског одбора РВС Новог Сада. – Није први пут да састављамо списак наших чланова спремних да на позив власти учествују у акцијама спасавања. Поред тога, организујемо спортска и стрелачка такмичења, а неретко се окупимо и без неког значајнијег разлога, тек да се видимо у просторијама Организације, овде у центру града. Ипак, не могу да кажем да је као раније. Осећају се последице дуго-

ТЕЖЕ ЈЕ ПОЧИЊАТИ ИЗНОВА

Међународна сарадња ОРВС интензивирана је пре две године, посебно с Мађарима, Словенцима... Наша организација треба да постане члан Међународне организације резервних војних старешина, на то ће нас обавезати и Европска унија, као и на све друго. Чланство у међународним организацијама нас обавезује на стабилно финансирање, уређење односа са државом и другим организацијама у окружењу. Словенија из буџета финансира своју ОРВС, сваки резервни старешина који потпише да ће се одазвати на позив државе добија сто евра месечно. Мораћемо да испоштујемо стандарде Партнерства за мир. Већ следеће године стање у нашој организацији ће бити знатно сређеније него сада. Важно је само да опстанемо до тада, а надамо се да хоћемо, јер много је теже почињати из почетка, него надограђивати постојећу структуру.

ДЕЦЕНИЈА СТАГНАЦИЈЕ

Гашење ОРВС није новијег датума. Од деведесете године слабење Организације је све интензивније. Од тада се све ређе и све теже обучавају и официри и подофицири на ратном распореду у Војсци. Илузорно је било у тим условима тражити да нераспоредене старешине буду ефикасније и квалитетније оспособљане.

С друге стране, интензивно модернизовање и усавршавање ратне технике, стратегије и тактике ратовања, као и промене у облицима ратовања, те све већи терористички ризици, траже све веће ангажовање у обуци резервног војног састава. Код нас је то време све веће пасивности у раду. Без такве обуке, без побољшавања психичке и физичке припремљености, без јачања способности за брзо и ефикасно реаговање, без јачања вере у себе, тешко је очекивати да резервни војни старешина реагује брзо и правилно у ванредним ситуацијама, да стане на чело привремене групе, организоване у случају елементарне катастрофе, или терористичког напада. И лидерство се учи.

Нови велики прелом, према речима секретара српских резервних официра и подофицира Зорана Стојановића догодио се 2004. године, када су на општинском нивоу започела превирања. Нова општинска власт је у неким крајевима Србије сматрала да су резервне војне старешине последњи, најконзервативнији браниоци претходног режима, па су све чинили да ограниче њихов рад. Тада су се обратили Министарству одбране које је прихватило финансирање одређеног броја радника општинских одбора РВС у Србији и Црној Гори. У неким општинама данас одбори постоје само на папиру, нема активности, јер нема ни пара. Таквих је све више, али у републичком одбору верују да тако неће бити још дуго.

Снимко Б. ПОПАДИЋ

У Нишу активно делују окружна и градска организација РВС, али су и оне, попут других организација РВС у земљи, дошле у ситуацију да се боре за голи опстанак. Окружна организација, коју предводи Богољуб Марковић, организовала је недавно округли сто на тему досадашњих резултата реформе система одбране и трансформације ОРВС Србије и Црне Горе. На том скупу је закључено да проблема има много, али да то не значи да ОРВС нема перспективу. Већина учесника се сложила у оцени да резервне војне старешине у наредном периоду могу много да допринесу оспособљавању и кондицирању резервних официра и подофицира, информисању чланства, организацији стручних расправа, успостављању и развијању међународне сарадње, афирмацији цивилно-војних односа, припреми друштва за реаговање у ванредним ситуацијама и едукацији школске омладине о питањима безбедносне културе и неговања традиција. У том духу окружни одбор је успешно организовао Републичко спортско такмичење резервних војних старешина Србије који су, крајем прошле године, одржани у Алексинцу.

– Својим дугогодишњим радом на задацима одбране и безбедности и постизањем врхунских радних резултата, градска организација је достојно репрезентовала резервне војне старешине и град Ниш – каже председник нишке Градске организације РВС Миодраг Тодоровић. У току прошле године та организација је организовала теоретску и практичну обуку са 200 нераспоређених резервних официра и подофицира, бојево гађање из пешадијског наоружања и учествовала на великом броју заједничких активности са командама и јединицама из нишког гарнизона. Занимљиво је да су нишке резервне војне старешине успеле да изведу и обуку својих чланова у зимским условима, док је по 20 резервних старешина прошло обуку у исхрани у природи, савлађивању водених препрека, обуку у борењу и бацању ножева, рушењу елемената и материјала и руковању са минско-експлозивним средствима.

годишњег нерешавања нашег статуса. Као да нас држава занемарује, ставља нас у исти кош с удружењима грађана, са ловцима и риболовцима, љубитељима домаћих животиња. То није у реду. Зато Организација резервних војних старешина стагнира и то у време када се не сме изгубити корак. У земљама око нас организације и удружења резервних војних старешина уживају много повољнији друштвени статус. Наши представници су недавно посетили колеге у Мађарској и јасно сагледали колики значај суседи придају резервним официрима и подофицирима своје војске. Организационо, кадровски и акционо, они су ипак иза нас, њихова организација је много млађа од наше, иначе, неупоредиво бројнија, али је однос државе према њима много, много бољи него у Србији и Црној Гори. Ми се надамо да ће се и код нас ситуација ускоро променити набоље, да ћемо свом чланству веома брзо моћи да понудимо разлоге због којих вреди плаћати чланарину. Заштита права наших чланова, организовање спортских такмичења и пружање помоћи угроженим резервним старешинама, све је то сада симболично, јер су средства ограничена, минимална.

Поред бриге за остваривање својих права, од резервних војних старешина се очекује да реализују и активности које се за њихову неprofitну и патриотску организацију подразумевају.

– Зато ћемо поред војностручне, теоријске и практичне обуке нераспоређених официра и подофицира Војске, чији значај расте са смањењем војном рока, организовати и реализовати спортске приредбе, излете, биласке многобројних спомен-подручја, сарађиваћемо активније с нашим колегама у иностранству – верује резервни пуковник др Милорад Дробрац. – Од нас ће то, кад постанемо чланови Партнерства за мир, захтевати и међународно удружење резервних официра и подофицира. И зато је потребно да се већ једном реши статус нашег удружења у држави. Без тога, све је много теже, подвлачи председник српских резервних војних старешина. ■

Душан ГЛИШИЋ

ГЕНЕРАЛ ЈОКИЋ ПРИМИО СТУДЕНТЕ БК УНИВЕРЗИТЕТА

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић примио је 17. маја студенте БК универзитета, полазнике курса "Пословно преговарање". То је традиционално, треће по реду, предавање које студентима тог универзитета држи начелник Генералштаба Војске СЦГ.

Генерал Јокић информисао је студенте о реформама у Војсци, истакавши да су основни циљеви професионализација, улазак у европске интеграције и оружане снаге пројектоване у складу са потребама и реалним могућностима. ■

С. Л.

РЕШАВАЊЕ ВИШКА ВОЈНИХ НЕПОКРЕТНОСТИ

У Новом Саду је 25. маја одржан конститутивни састанак Радне групе формиране да би се реализовали закључци усвојени током разговора министра одбрана Зорана Станковића и председника ИВ АП Војводине Бојана Пајтића почетком године, на коме су договорене активности за организовање и функционисање одбрамбено-заштитних припрема у Војводини.

Радна група, којом председава Милан Попадић, начелник Управе за одбрану Републике Србије, разматрала је модалитете сарадње, посебно могућности размене објеката инфраструктуре Војске СЦГ који нису више у функцији са буџетским корисницима, односно локалним самоуправама. Било је речи и о функционисању цивилне заштите и сарадњи на програму "Дунав-Криш-Мориш-Тиса".

На састанку је представљен и план продаје војних непокретности у 2006. и 2007. години по кварталима, који је израдила Дирекција за имовину Републике Србије а постаће оперативан после усвајања у Влади Србије. Очекује се да ће то бити у јуну, а њиме је обухваћено око стотину војних непокретности. Добијена средства користила би се за унапређење система одбране, за градњу војних комплекса, опремање Војске савременим наоружањем и опремом и за стамбено збрињавање војних бескућника. ■

Б. М. П.

ОБУКА РЕЗЕРВНИХ СТАРЕШИНА НОВОГ САДА

И поред све скромнијих материјалних могућности Градска организација РВС Новог Сада је, уз помоћ Новосадског корпуса, за резервне војне старешине које немају распоред у ратним јединицама, организовала практичну борбену обуку.

Поред обнављања знања из руковања личним наоружањем, на стрелишту Раковац у близини Новог Сада извршена су бојева гађања из аутоматске пушке и пиштоља. ■

Б. М. П.

Пише
потпуковник
мр Жељко ГАЈИЋ

СМАЊЕЊЕ БРОЈА
ЗАПОСЛЕНИХ У
СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

СТРАХ ОД НЕИЗВЕСТНОСТИ

Најављене радикалне кадровске промене у Министарству одбране и Војсци узрок су несигурности, неповерења и страха запослених да ће изгубити, до јуче загарантовано, радно место. Како тај проблем могу да ублаже и ваљано разреше војна организација и надлежне државне институције, уважавајући знања савремене науке о управљању људским ресурсима?

ОСТИ

Моделовање система одбране који је способен да испуни планиране мисије и задатке подрозумева, поред усклађивања нормативних и организационих решења, и прилагођавање броја запослених стварним потребама и реалним могућностима државе. Према пројекцијама тај систем треба да буде ефикаснији, али и бројчано мањи, што за последицу има вишак свих категорија запослених у Министарству одбране и Војсци.

Смањење броја запослених – downsizing, изузетно је осетљиво питање, посебно са организационог, социјалног, али и моралног становишта. Зато је важно прецизније објаснити његову суштину.

■ КРЕИРАЊЕ МОДЕЛА

Запослени у систему одбране ће пре или касније доћи у ситуацију да напусте своје радно место. Модел по коме се сама организација припрема за њихов одлазак је важна функција менаџмента људских ресурса. Рационализација организације или downsizing је појава која постоји у цивилном друштву. У пословном систему она означава потребу да организација смањи ниво активности, чиме се могу укинути поједине целине и послови. Смањење обима пословања условљава појаву вишка кадра, измене у структури организације, посебно броја нивоа управљања. У време када се одвијају такве промене код запослених се јавља страх од губитка посла, неверица и неповерење, осећај обмане и мржње, несигурност, а понекад и шок. Страх од губитка посла је реалан и један од највећих узрока стреса на радном месту, што додатно оптерећује психичко стање запослених. Менаџмент организације, односно менаџери за људске ресурсе, треба пажљиво и на прикладан начин да приступе том проблему.

Било да запослени напуштају пословни систем одласком у пензију, добровољно или зато што морају, надлежни треба да поштују прописе који регулишу ту област и моралне норме. Једино се тако пројектује позитивна слика о организацији, запослени се осећају сигурно, а систем и даље остаје примамљив за потенцијалне кандидате. Правилним и коректним односом према припадницима који одлазе из организације доприноси се квалитетнијем остваривању пословних циљева и мотивацији оних који у њој остају. Истовремено се избегава могућност непотребних финансијских и осталих трошкова, услед неправилног отпуштања кадра, поготово ако се оно одвија на незаконит начин.

Важно је да процес рационализације система буде добро осмишљен, планиран и подржан потребним ресурсима. Организација треба да припреми програм добровољног одласка из службе и понуди га запосленима. Често се дешава да ту могућност прихватају и они који имају одличне квалификације, велика знања и искуство. Решевање проблема вишка запослених је изузетно осетљива активност, која може имати далекусежне последице за организацију уколико се погрешно реализује. Зато је приликом планирања потребно водити рачуна о законским могућностима превременог одласка кадра из система и последицама нежељеног одласка запослених са руководећих позиција и кључних радних места. Неопходно је запосленима понудити и различите моделе преквалификације или промену радног места. Потребно је да надлежни, такође, на ваљан начин запосленима саопште потребе нове организације и намере о смањењу броја кадра. Једно од решења може бити и прибављање средстава за стимулисање превременог добровољног одласка запослених из система.

Начин на који организација прилази проблему вишка кадра и превазилази га умногоме говори о способности њеног менаџмента, пословној култури и квалитету система. Исправно поступање према прекобројнима у одређеном систему је валидан тест за менаџере и остале управљачке структуре, јер управо у таквим ситуацијама долазе до изражаја њихове вештине и способности. Нажалост, поједине организације и појединци немају правилан однос према смањењу бро-

ВИШАК ВОЈНОГ КАДРА

Вишак запослених у нашем систему одбране последица је не само актуелних реформских промена, већ у доброј мери и историјских околности – распадом бивше СФРЈ највећи број припадника ЈНА вратио се у Србију и Црну Гору, остављајући целокупну имовину у бившим југословенским републикама. На тај начин систем одбране је поред гломазне инфраструктуре наследио и велик број запослених са простора бивше државе, који годинама живе у тешкој материјалној ситуацији – ниска примања и нерешена стамбена проблематика. Губитком посла њихов би социјални положај постао још тежи, а будућност неизвесна.

Уз то, кадар система одбране се махом школовао само за војничка занимања, која не постоје у цивилним структурама. Многи су војну службу започели пре тридесетак година у Војсци очекујући да ће у њој и дочекати пензију. Током професионалне каријере нису се припремали да родни век заврше ван система одбране.

Важно је још напоменути да смањење броја запослених у Министарству одбране и Војсци није резултат наметнутих решења светских моћника или непријатеља, како то често покушавају приказати некомпетентни појединци из система који се руководе личним интересима. Кадровске промене су реална потреба система одбране како би побољшао организациону структуру и ефикасност. Наравно, он треба да буде усаглашен са економским могућностима земље, карактеристикама савремених одбрамбених система, будућим задацима и мисијама Војске.

Обим и темпо промена узроковани су вишегодишњом небригом према систему и одлагањем, одуговлачењем и нерешавањем суштинских питања у области одбране. Постојеће стање је последице таквог односа одговорних према систему у претходном периоду. Неодлучност у спровођењу непопуларних али неопходних потеза само отежавају решавање нагомиланих проблема. Због тога је све мање потребних средстава и времена тако да ће се и проблем вишка запослених и њиховог социјалног статуса морати решавати убрзано.

ја запослених, нити довољно разумевања за проблеме људи који остају без посла.

Преузимање одговорности за сваког појединца који одлази из пословног система, уз поштовање правне регулативе у области радних односа, његовог достојанства и, наравно, захтева организације да се тај посао ефикасно изведе, један је од императива менаџера људских ресурса.

■ РАЗВОЈ КАРИЈЕРЕ

Искуства земаља у транзицији потврђују да су највеће потешкоће током пројектовања и организације савремених система одбране последица отпора унутар, али и ван самог система. Неразумевање значаја реформе безбедносне концепције, сврхе, улоге и функционисања будућих оружаних снага у савременим друштвеним односима, највише оптерећује и отежава започете промене. О томе је, наиме, јавност потребно правовремено информисати.

Како се систем одбране сваке земље заснива на људима, за његово успешно функционисање треба одвојити позамашна средства – само за плате запослених, различите доприносе и пензије издваја се 50 до 70 одсто новца намењеног финансирању свих послова одбране. Новине по којима се буџетира систем одбране подражавају чврсту везу између мисија и буџета. Јасно се и прецизно планирају финансијска средства и токови, независно од личних, политичких или временско ограничених интереса. Реформа система одбране јесте изазов за комплетно друштво, које се у одређеном периоду суочава са додатним бројем незапослених, а којима треба да обезбеди несметан улазак у цивилне пословне структуре.

Запослени у систему одбране, слично као и припадници осталих предузећа, морају више пажње посветити развоју каријере, перманентном образовању и професионалној афирмацији. С друге стране, систем треба да им омогући информације о могућностима професионалног развоја, дефинисане стандарде за различита радна места, те планове образовања и тренинга унутар система. Друштво мора бити сигурно да су запослени у систему одбране ментално, физички и стручно спремни за изазове који се пред њих постављају – рад у екстремно тешким ситуацијама као што су рат или елементарне непогоде.

Да би се у систему одбране задржали и препознали најбољи појединци, одговарајућих радних, стручних и образовних квалификација, менаџмент људских ресурса треба да развије и дефинише прецизне професионалне критеријуме. У земљама које пролазе период транзиције или са недовољно изграђеним демократским институцијама, често се дешава да систем не стимулише, не унапређује и не задржава најквалитетније припаднике. У неким случајевима запослени се рангирају и унапређују по принципу политичких веза са актуелном влашћу, према регионалној припадности, породичним или пријатељским контактима са утицајним личностима. Такав модел додатно успорава реформске токове. Кадар који је на високе положаје дошао негативном селекцијом обично знатно кочи започете промене, јер је свестан да ће убрзо изгубити позицију. Тежи да очува постојеће стање, јача везе са старим и новим менторима, не водећи рачуна о напретку система. У таквим околностима, запослени који имају потребне квалификације, а немају неформалне везе, постављају се на мање значајна радна места, а њихови пословни квалитети се деградирају. Без поштеног, праведног и јавног модела награђивања, у коме сви имају једнаке могућности и права, није могуће развити и задржати најбољи кадар. У системима који запослене не рангирају према истинским вредностима јавља се и опасност да управо они најквалитетнији напуштају посао.

■ САВРЕМЕНИ МЕНАЏМЕНТ

До броја запослених припадника Министарства одбране и Војске који треба да напусте систем може се доћи једино на основу ваљаних квантитативних и квалитативних критеријума. Потребно је, наравно, дефинисати и неопходна финансијска средства која ће подржати програм целовитог социјалног збрињавања вишка војног кадра. Пројектовање будућег система и анализа постојећег стања даће одговор на питање колико ће се запослених наћи у вишку и

Проблем усаглашавања организационе структуре и бројног стања пословног система, тачније дефинисање броја његових прекобројних припадника, постоји у готово свим земљама. Нарочито је изражен у земљама које је захватила транзиција. Процес смањивања бројног стања и у њима је решаван на више или мање успешан начин, применом различитих модела, тако да су и искуства у тој области многобројна.

Последњих година многе земље из нашег окружења реформисале су своје оружане снаге. Данас је њихов систем одбране знатно ефикаснији, бројчано мањи, али прилагођен савременим безбедносним изазовима, ризицима и претњама. У сваком случају, у функцији је њихове националне политике и сигурно средство за остваривање националних интереса. Смањење броја запослених у систему одбране одвија се подједнако у технолошки развијеним и напредним земљама, као и у сиромашним земљама Европе и света.

Инострана искуства потврђују да проблем вишка запослених у систему одбране треба решавати на нивоу државе. Комплетан процес ваља најпре детаљно планирати. Посебно је питање како обезбедити потребна финансијска средства за његову реализацију и подршку надлежних државних институција. Јер, практично, систем одбране обично није у позицији да сам решава такве тешкоће. Само уколико се запослени који напуштају систем одбране социјално обезбеде или им се понуди помоћ за интегрисање у цивилно друштво, могуће је успешно окончати реформу, али и обезбедити веће интересовање за војни позив.

износ потребних средстава за решавање тог проблема, уз уважавање потребног квалитета запослених, посебно њихових знања и вештина, искуства и пословних особина. Критеријуми који се користе треба да афирмишу опште развојне потенцијале, иновативне и креативне способности запослених, а не само радно искуство и године проведене у служби, дајући, при томе, већи значај стварним способностима него знањима и раније стеченим квалификацијама.

Један од модела за решавање проблема вишка запослених је и стимулисање добровољног одласка кадра из система одбране. Уколико се запосленима пружи јасна слика о перспективи у организацији, обезбеде средства за стимулисање добровољног одласка, један део запослених искористиће такву могућност. Изменом законских одредби, које регулишу услове за стицање права на пензију, створила би се могућност да један део кадра систем напусти са правом на умањену пензију. Већи број запослених може искористити могућност добровољног одласка уколико би им се, на неки начин, решио стамбени проблем или питање евентуалних неисплаћених, односно заосталих примања. Тако би се избегле непожељне последице по друштво и пројектовала позитивна слика о систему одбране. Само уколико се процес одласка вишка запослених из система одбране обави плански, уз поштовање кадра који остаје без посла, њихова социјална и економска адаптација у цивилно друштво одвијаће се без већих потешкоћа и потреса. На тај начин могуће је успешно окончати реформу система одбране, а у професионалну војну службу примити млађе и квалитетне кандидате.

Реформски потези имају смисла тек када уважавају принципе савременог менаџмента и стратегијског планирања – дефинисану везу између циљева и расположивих ресурса. Један од примера успешне примене научно заснованих и у пракси потврђених принципа стратегијског менаџмента јесте и најави републичког министра финансија Млађана Динкића о повећању издвајања из бруто националног дохотка за потребе одбране са 1,9 одсто на 2,4 одсто. То је резултат пројекција и планова Министарства одбране и Генералштаба Војске, а представља реалну подршку надлежних државних институција.

Решавање проблема вишка запослених је једно од најважнијих питања реформе система одбране, утемељено на Стратегијском прегледу одбране. Израдом, усвајањем и применом тог документа стварају се претпоставке да се проблем разреши на прави начин, чиме би се заштитили интереси система одбране, кадра који је у вишку и друштва у целини. ■

*Аутор је самостални референт
у Управи за стратегијско планирање
Министарства одбране*

Министар одбране у Шапцу и Ваљеу

У НАРЕДНУ ГОДИНУ БЕЗ ДУГОВА

Осим повећања плата професионалних припадника Војске и МО, министар Зоран Станковић најавио и конкретне потезе Владе Србије којима би требало да почне продаја војних непокретности и куповина станова за војне бескућнике

Министар одбране Зоран Станковић, у оквиру својих редовних активности, посетио је 17. маја шабачки и ваљевски гарнизон. У посети 402. понтонирском батаљону, 20. моторизованој бригади, локалним самоуправама тих градова и Холдинг корпорацији "Крушик" са министром били су помоћник министра за политику одбране Снежана Самарџић-Марковић, помоћник министра за материјалне ресурсе пуковник др Бранко Ђедовић, командант Оперативних снага генерал-мајор Драган Колунџија, начелник Управе за људске ресурсе генерал-мајор Петар Радојичић и сарадници.

Високе госте у Шапцу примили су командант Шабачког гарнизона и понтонирског батаљона потпуковник Зоран Станић, председник општине Шабац Милош Милошевић, његов заменик Светомир Вешић и начелник Мачванског округа Слободан Дамњановић. У Ваљеу је министра Станковића о раду, животу и проблемима моторизоване бригаде обавестио њен командант пуковник Милан Недељковић, а у "Крушику" примио га је генерални директор корпорације Јован Давидовић, са сарадницима, када су и договорени наредни облици сарадње између те фабрике и Министарства одбране. Нешто касније, министар Станковића примили су у згради општине Ваљево њен председник Јован Томић и начелник Колубарског округа Горан Лучић, са сарадницима.

Министар Станковић је говорио о предстојећим потезима који се односе на финансијску ситуацију у МО и Војсци и поновио да се средином године очекује корекција пла-

та професионалних припадника, којом ће "запослени сигурно бити задовољни", те да, с јесени треба, највероватније, очекивати још једно повећање плата. Напоменувши да се ових дана назире коначно заједничко решење са Владом Републике Србије бољег финансирања система одбране и продаје војне имовине и непокретности (посредовањем Дирекције за имовину Србије и Пореске управе), министар је подвукао да ће се, на основу Мастер-плана, од тако прикупљених средстава, 60 одсто утрошити за ургентну набавку станова, 30 одсто за опремање и модернизацију Војске и 10 одсто за инвестиционо одржавање војних капацитета.

– Надамо се да ћемо до краја године успети да вратимо све наше дугове према добављачима, да ћемо наредну 2007. започети са позитивном нулом, те да нећемо више морати, као до сада, да плаћамо високе затезне камате. Дуг од око 100 милиона евра, на почетку године, већ смо смањили за четрдесет милиона, и то је веома добар знак. Ускоро ће почети и ремонт наших авиона МиГ-29, а што се тиче минулих афера у Војсци и МО, оне су пред судским органима, чија ће истрага и показати ко јесте, а ко није крив – рекао је министар одбране, и додао да на недавне оптужбе да ради на "растурању Војске" неће одговарати преко медија и да, уколико неко има доказе за то, слободно може да поднесе кривичну пријаву против њега, па нека надлежни органи о томе одлучују. ■

Д. МАРИНОВИЋ
Снимео Д. БАНДА

УКРАТКО

МЕДИЈИ У МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА

Управа за односе са јавношћу Министарства одбране СЦГ и Канцеларија за билатералне односе Европске команде САД у Београду организовала је у Клубу Војске на Топчидеру 17. и 18. маја семинар о Медијској подршци операција очувања мира. Скуп су отворили начелник Управе капетан бојног брода Петар Бошковић и начелник Националног центра за мировне операције Генералштаба ВСЦГ пуковник Петар Ђорнаков. Предавањима су присуствовали представници Министарства и Војске задужени за односе са јавношћу. Сарадња са Европском командом америчке војске, наиме, започела је још у новембру 2005. године, када је одржан први семинар *Односи са јавношћу и медијима*.

О медијским операцијама, стратегијама комуникације и односима са медијима у мировним мисијама говорила је капетан Џенифер Ловет, начелник Канцеларије за односе са јавношћу Ваздухопловних снага САД у немачкој бази Рамштајн. Поручник Трејси Пејџ, начелник Одељења за односе са јавношћу 86. авио-пука, предавала је о свакодневним контактима са новинарима у кризним ситуацијама. Искуства официра за односе са јавношћу Војске САД из Ирака и осталих земаља у којима су ангажовани, пренела је учесницима скупа поручник Ерин Доранс, заменик начелника Одељења у 435. авио-пуку.

Током семинара, уз помоћ и сугестије предавача, наше старешине су практично креирале план комуникације и смернице за односе са јавношћу у замишљеним околностима, по моделу који се примењује у америчким оружаним снагама. Увезбавале су, такође, писање саопштења за јавност и обраћање официра на конференцијама за новинаре. ■

В. П.

УПРАВЉАЊЕ СРЕДСТВИМА И КОНТРОЛА ВОЈНИХ ПОКРЕТА

У Сектору за материјалне ресурсе 24. и 25. маја одржан је семинар о управљању средствима и контроли војних покрета. Организатори скупа били су Управа за систем логистике и Канцеларија за билатералне односе Европске команде САД.

Циљеви семинара били су размена искустава и информисање припадника МО и ВСЦГ о систему управљања материјалним ресурсима и систему контроле војних покрета у оружаним снагама САД и НАТО, са нагласком на информатичку подршку, организацију послова у зони борбених дејстава и у мировним операцијама.

Скуп су отворили заступник начелника Управе за систем логистике пуковник Драган Ђорђевић и мајор Кен Фетцер из оружаних снага САД. Предавачи су били и пуковник у пензији Џон М. Ранџан, начелник у 200. центру за материјални менаџмент, и заставник прве класе Кристофер Фергусон, официр за пројекат активности авијацијског снабдевања у зони дејстава. ■

М. Ш.

ЗАВРШНА ВЕЖБА СЛУШАЛАЦА ШКОЛЕ РЕЗЕРВНИХ ОФИЦИРА

ЗА НОВЕ МИСИЈЕ

Приказ санитарске подршке одреда ВСЦГ у мировним мисијама Уједињених нација био је циљ вежбе слушалаца Школе резервних официра санитарске службе и Школског центра ветеринарске службе ВМА која је недавно изведена у Новом Саду. Вежба је имала регионални карактер, јер су у њој учествовали и представници цивилне заштите Мађарске и Румуније, а спровођење стандарда Натоа надзирала је стручна делегација Санитарске службе Војске Краљевине Норвешке.

Припремите операциони сто! Стиже пацијент, наређује мајор др Срђан Старчевић, шеф операционог одељења војне пољске болнице. Тешко повређеног доносе на носилима и одмах прикључују на апарате. Чују се: Скинут први завој. Пацијент хемодинамички стабилан. Притисак добар. Пулс мало бржи. На механичкој је вентилацији.

Болничару, вежи ми мантил, захтева мајор Старчевић. Док му болничар везује гајке на зеленкастом огртачу, обраћа се колеги др Александру Врањанцу: Анестезија, како нам је пацијент?

Стабилан, за сада, одговара мајор Врањанац.

Добро, идемо повидон! Ајмо, повидон.

Чују се откуцаји срца на апарату, а у даљини звуци сирена са санитарских возила која пристижу у војну пољску болницу носећи повређене. Старчевићев пацијент има експлозивну повреду десне натколенице са великом повредом меких ткива и кости. Хируршка екипа настоји да заустави обилно крварење, али мајор Старчевић одлучује да, посредством видео-линка успостави аудио-везу са Општом болницом мировне мисије, како би се посаветовао са искуснијим колегом.

Мајор Старчевић на линији. Са ким разговарам, пита на енглеском. Хало, генерале Ђорђевићу, имамо пацијента са масивном

повредом. Не знам да ли да покушамо да спасимо екстремитет или да урадиммо дезартикулацију кука. Немамо могућности да урадиммо класичну натколелу ампулацију. Пацијент крвари.

Његов се глас губи у шатору, јер на другом крају оперативног одељења постаје живо. Хируршки тим, који предводи капатен прве класе Иван Марјановић, специјалиста опште и васкуларне хирургије, оперише пацијента са повредом трбуха и крварењем из јетре. Његов рад будно прате старије колеге хирурзи, посебно начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и генерал Леиф Росен, начелник Санитетске службе Краљевине Норвешке.

Норвешки генерал радознано гледа како лекар ради, узима скалпел, засеца једно место у стомаку и пита хирурга шта је сад повређено. Он покушава да одговори на енглеском, а у позадини се чују речи: – Ако Вам је лакше причајте на српском, имамо преводиоца!

Повређена је вена кава инфериор, одговара на енглеском др Марјановић, док му се лице орошава знојем. Нема ни дашка ветра у шатору, а врелина се лепи за тело. На том месту задржава се само онај ко мора. А пажњу посматрача привукла је чињеница да су, уместо маркираната или лутака, овога пута "пацијенти" били жива бића. Наиме, *пиг 1* и *пиг 2*, откривају њихов идентитет.

■ НАПАД ТЕРОРИСТА

Реч је о деловима вежбе коју су 12. маја у Новом Саду извели слушаоци 89. класе ШРО санитетске службе, 88. класе Школског центра ветеринарске службе Војномедицинске академије и Санитетског наставног центра, у сарадњи са припадницима Војномедицинског центра Нови Сад, 72. специјалне бригаде, Речне флотиле и Новосадског корпуса. Циљ вежбе којом је руководио пуковник др Ђоко Максић, био је приказ санитетске подршке одреда ВСЦГ у мировним мисијама Уједињених нација. Имала је и регионални карактер, јер су у њој учествовали и представници цивилне заштите Мађарске и Румуније. Спровођење стандарда НАТО надзирала је стручна делегација Санитетске службе Војске Краљевине Норвешке.

Све је почело у Дому Војске на Београдском кеју. Руководство вежбе, слушаоци, посматрачи, двадесетак иностраних војних представника акредитованих у нашој земљи, испунили су салу до последњег места. У уводу су дата објашњења политичких, војних и са-

РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

Вежба у Новом Саду имала је и регионални значај, јер је у њој учествовала и екипа Цивилне заштите из мађарске жупаније Чонград. Они су представили специјално возило и опрему за детекцију опасних материја и хемијских супстанци којим се на терену обављају претходне анализе, а на основу којих се препоручују мере заштите. Њихово ангажовање пратили су и представници Цивилне заштите Републике Румуније.

нитетских прилика у измишљеној држави Грејленд, у којој се налази одред ВСЦГ у мировној мисији УН. У јужном делу те државе уочени су терористи, који су кренули на локалну хемијску индустрију, школе, мостове и друге осетљиве објекте. Њима се требало супроставити брзо и успешно. Двадесетак хектара Касарне "Јанко Чмелик" било је идеално место да се то прикаже бројним посматрачима и гостима.

На дојаву о упаду терористичке групе активирана је интервентна антитерористичка јединица. Испред шатора у коме су смештени посматрачи фијучу меци, штекћу аутомати, опажа се густ жути дим, а заглушујућа је бука коју праве два оклопна транспортера.

– Интервентна јединица успева да уништи терористичку групу, а из батаљонске санитетске станице упућена су два санитетска возила за збрињавање повређених – чују се коментари капетана Јовице Босанчића из батаљона за специјална дејства Новосадског корпуса.

И кад је у том делу пуцњава утихнула, припадници противтерористичког батаљона војне полиције 72. специјалне бригаде приказали су акцију ослобађања талаца у урбаној средини. Наиме, терористи су запосели школу и држе пет професора као таоце. Гости могу да прате оно што се дешава у школи на видео-биму који је постављен преко пута главног шатора. Радњу снимају две камере – једна испред школе, а друга у учионици. Камера има дигитални зум и њом се компјутерски управља, а слика се пројектује на екрану.

Снајперски парови обезбеђују подршку противтерористичким тимовима. И док они дејствују, гледамо како специјалци упадају у школу и ослобађају таоце. Има повређених. У акцију ступају заједно цивилни и војни санитет.

■ ПОЉСКА БОЛНИЦА

Следимо траг збрињавања повређених и оболелих, који води до батаљонске санитетске станице. Ту се пружа прва помоћ и медицинска помоћ, а понекад и хируршка, првог приоритета. Слушалац др Владимир Љубичић, командир санитетског одељења те станице, објашњава да је то прво место где се отвара медицинска документација и где се повређени и оболели уводе у протокол. Уобичајено је да батаљонска санитетска станица има лекара опште праксе,

ХИРУРШКЕ ЕКИПЕ

Према оцени многих, хирурзи и анестезиолози заслужили су чисту десетку. Две хируршке екипе оперативног одељења чинили су мајори др Срђан Старчевић, хирург, и др Иво Удовичић, анестезиолог, капетани прве класе Иван Марјановић, хирург и анестезиолог др Александар Врананац, инструментарке су биле Татјана Цвијетичанин и Славица Манојловић, анестетичар Дејан Јовановић, а слушаоци Никола Стојановић и Горан Лилић.

Снимио Дармир БАНДА

техничара, два болничара и носиоце повређених и оболелих, али како се на тој вежби очекивао већи број повређених, ојачана је једном хируршком екипом из састава војне пољске болнице. У том саставу станица је слична онима у мисијама УН.

Одатле пут води до пољске болнице, а у њеном предворју, попут бране, прострло се пријемно-тријажно одељење. Слушалац Милош Зарић објашњава како се најпре на расподелном месту спроводи примарна тријажа повређених и оболелих на четири основне групе – контаминирани, инфективне, психотрауматизоване и остале. Прве три се посебним путем упућују у одговарајућа одељења, а остали болесници, према реду хитности, уводе се у шатор пријемно-тријажног одељења, где најiskusнији лекар обавља тријажу.

– То је врло фреквентно место у које стално долазе повређени и мора се брзо радити – наглашава Зарић.

Обилазимо остала одељења пољске болнице. Поред већ описаног оперативног, учљиво је и одељење за контролу намирница животињског порекла које је у саставу ветеринарске амбуланте. Завирили смо и у апотеку са стерилизацијом, у евакуационо-транспортно одељење бригадне санитетске станице, а права атракција је санитетска прихватница са хелидромом, одакле полећу хеликоптери са повређенима до крајњег одредишта – Опште болнице мировне мисије, која је врх санитетског обезбеђења.

Та болница је први пут приказана на једној санитетској вежби. Смештена је у новосадском ВМЦ-у (војној болници која подно Петроварадина ради у континуитету већ 220 година) и до ње се пацијенти евакуишу ваздушним путем, ангажовањем хеликоптера Ваздухопловних снага и реком Дунав бродом Речне флотиле ВСЦГ. Тако пристигле пацијенте оперативно збрињавају хируршке екипе под руководством др Божидара Бенгина.

У кругу ВМЦ, истовремено, мобилна екипа Института за трансфузиологију ВМА на лицу места прикупљала крв од добровољних давалаца.

■ РАФИНЕРИЈА У ПЛАМЕНУ

Део вежбе у ком је приказан рад Цивилне заштите Новог Сада био је спасавање и збрињавање повређених приликом акцидента у индустријском постројењу за прераду сирове нафте. На дојаву о пожару у Рафинерији нафте Нови Сад на лице места прва је пристигла професионална ватрогасна јединица Рафинерије. Они су успели да задрже ватрену стихију под контролом док су екипе за хитну медицинску помоћ новосадског Дома здравља и Црвеног крста указивале помоћ повређенима. Како се Рафинерија нафте налази на самој обали Дунава, најтеже повређени су, након указане

прве помоћи, бродовима Речне флотиле Војске СЦГ евакуисани до Војномедицинског центра на даље здравствено збрињавање.

У обуздавање ватрене стихије и хлађење индустријских постројења укључила се, по позиву, и професионална ватрогасна бригада МУП-а Нови Сад, па је ватра убрзо након тога почела да јењава. Недуго затим на место акцидента изашле су и стручне лабораторијске екипе Рафинерије и Природно-математичког факултета.

Оне су, узимањем узорака ваздуха и земљишта у зони захваћеној акцидентом, провериле степен контаминације животне средине. На санирању последица ангажоване су и одређене службе ЈКП Водовод и канализација и Електровојводине. Током извођења вежбе приказано је и ефикасно гашење мањих пожара употребом импулсивних пушака којима располаже новосадска ватрогасна бригада.

■ ПО НАТО СТАНДАРДИМА

Новосадска санитетска вежба, у којој је учествовало око 250 људи, по много чему била је јединствена. Пуковник проф. др Ђока Максић, руководилац вежбе, и његов помоћник пуковник проф. др Зоран Поповић, заједно са колегама са ВМА, уложили су велики труд да се у свим сегментима припреме и реализације тог задатка имплементирају стандарди НАТОа, а била је то и изванредна прилика да се инострана искуства упореде са искуствима наших стручњака у санитетском збрињавању повређених и оболелих. Остварен је и значајан технолошки помак. У сваком одељењу пољске болнице инсталирани су компјутери, који су видео-линком спојени са болницом мировне мисије и са ВМА.

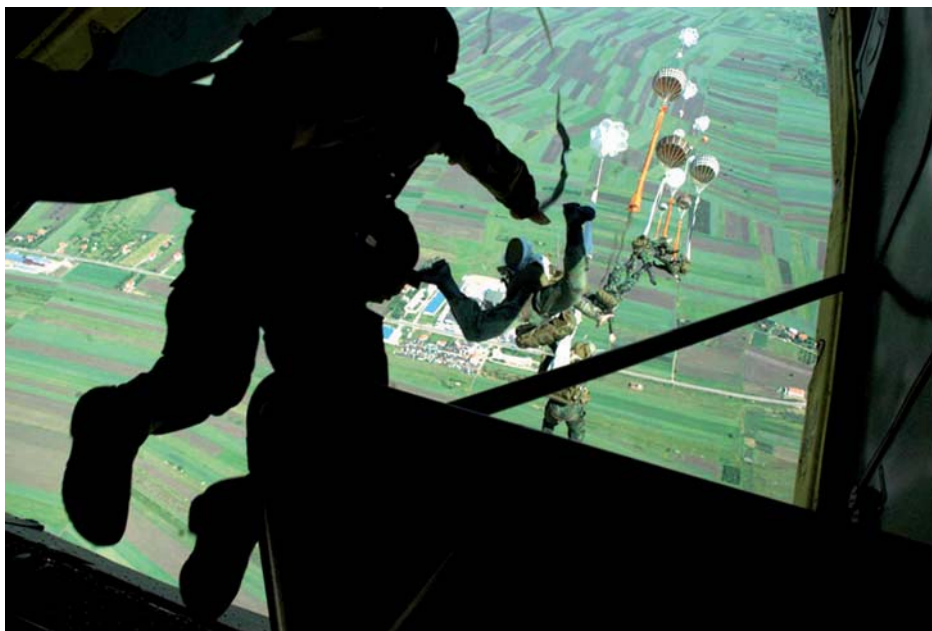
И коментари гостију били су похвални. Вежба је веома добро испланирана, одвијала се без иједног застоја и пропуста, а рад у свим етапама био је квалитетан и синхронизован.

– Слушаоци ШРО и уопште учесници показали су висок ниво обучености и организационих способности. Посебно је била занимљива практична примена вештина којима су наши млади хирурзи и анестезиолози овладали на курсевима ратне хирургије у Норвешкој и Холандији – истакао је генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и додао да су наши млади лекари показали високу свест, стручност и оспособљеност за будући позив.

Норвешки генерал др Леиф Росен био је искрено одушевљен медицинским персоналом ВСЦГ и брзином којом се прилагођавају стандардима НАТОа у санитетском збрињавању.

А како и не би. За разлику од других, који су учили на анималним моделима, наши лекари су, силом прилика, током тешких ратних година постулате своје хируршке доктрине потврђивали на људима. ■

Мира ШВЕДИЋ
Будимир М. ПОПАДИЋ

Писмо војника 63. падобранске бригаде

МОЛБА ЗА ПРОДУЖЕЊЕ ВОЈНОГ РОКА

Господине министре, ми војници генерације децембар 2005. године на редовном служењу војног рока у 63. падобранској бригади, молимо Вас да нам продужите војни рок...

Овако почињу писмо војници децембарске генерације 63. падобранске бригаде са звањем ученик-падобранац, који су се прошле седмице, пред сам крај свог војног рока, обратили лично министру одбране да им реши проблем. Јер, завршили су земаљску падобранску обуку, скочили су први скок од планираних шест – а онда се авион покварио. Као једно од могућих решења понудили су да им се продужи војни рок.

Војници који увелико броје ситне дане желели су једино да се поносни врате својим кућама, ако треба и касније него што је предвиђено прописима, само да успешно заврше програм падобранских скокова и постану прави падобранци.

– Пролетос смо започели основну падобранску обуку и успешно скочили први скок 5. априла. Али нисмо имали среће да наставимо са скакањем јер се авион АН-2 покварио при слетању. Од тог дана до данас добијали смо разна објашњења од наших старешина, али смо и даље остали на земљи уместо да скачемо. Сви смо у падобранску бригаду дошли добровољно са жељом да постанемо падобранци и то у тренутку када се регрути масовно опредељују за такозвано цивилно служење војног рока. Немојте ме погрешно схватити, али наша генерација је већ изгу-

била много тога што нам је скраћен војни рок на шест месеци. Нисмо имали прилике ни времена да завршимо курс алпинистике, преживљавања у природи, обуку на реци, обуку у смучању и да не набрајам даље. Разумемо да је Војска у тешкој материјалној ситуацији и да постоје тешкоће око набавке резервних делова. Зато смо и били спремни да останемо у Војсци докле год се не поправи авион или реши проблем на неки други начин – истиче војник Бранислав Петровић из Новог Сада, један од потписника тог писма.

Епилог приче је да је пронађено техничко решење проблема, пошто не постоји законски основ да им се продужи војни рок. Наиме, препланирано је ангажовање једног авиона АН-26 који је у петак 26. маја са Аеродрома "Батајница" пребазиран у Ниш где су војници истог дана скочили свој други школски падобрански скок. Скакали су и током викенда, у једном дану и два скока десантним падобраном ПД 08-3У. А претпоследњег дана њиховог војног рока наша војска добила је још једну генерацију војних падобранаца.

И они су пред раздужење униформе "изгубили" своје беретке са падобранским знаком које су уредно платили четном старешини због губитка војне опреме. А онда су их изненада "пронашли" на својим главама док су у цивилу постројени напуштали касарну у којој су заједно провели шест месеци. ■

Владица КРСТИЋ

УКРАТКО

НОВЧАНА ПОМОЋ ПОРОДИЦИ ПИЛОТА ШИШИЋА

У Команди Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране у Земуну породици pilota Емира Шишића, који се још увек налази у затвору у Риму, уручена је новчана помоћ коју су прикупила два удружења pilota – "Курјаци са Ушћа" и Удружење саобраћајних pilota ЈАТ-а "Свети архангел Гаврило".

Иницијативу је пре неколико месеци покренуло Удружење "Курјаци са Ушћа". Они су помогли Весни да отпутује у Рим како би видела супруга, док су Јатови пилоти обезбедили бесплатну карту. Овом приликом представници оба удружења уручили су други део новчане помоћи. Тој племенитој акцији придружиле су се и Шишићеве колеге из Команде ВС и ПВО.

Уручујући новчану помоћ Емировој супруги пуковник Драган Катанић, командант ВС и ПВО, захвалио је представницима тих удружења, а капетан Велибор Славуј, председник Удружења саобраћајних pilota ЈАТ-а, истакао је како је Шишић њихов колега о коме ће увек водити рачуна.

М. Ш.

ЈУБИЛЕЈ ПРВОГ ЛЕТА УТВЕ

Други прототип утве 75

У фабрици "Утва" 20. маја обележено је 30 година од првог лета авиона утва 75. Присутне госте поздравио је директор Томислав Бјелогрић, а о развојном путу авиона говорио је конструктор дипл. инж. Драгослав Димић.

Развијен домаћим снагама, авион утва 75 био је последњи великосеријски модел у некадашњој Југославији, који се до данашњег дана одржао као авион за почетну и основну обуку pilota ратног ваздухопловства.

На свечаности је промовисана књига "Утва 75" аутора дипл. инж. Драгана Колунџића и дипл. инж. Драгослава Димића. Свечаност је завршена демонстративним летом утве и изложбом авиона.

Д. К.

Снимко Драган КОЛУНџИЋ

ЗАЈЕДНИЧКА ВЕЖБА
ВСЦГ И ВОЈСКЕ
МАЂАРСКЕ
"ХРАБАР КОРАК
2006"

ИНЖИЊЕРЦИ У ВИРТУАЛНОМ СВЕТУ

Вежба у центру за симулације у мађарском граду Варпалоти показала је да припадници две војске могу активно да сарађују у одбрани од природних непогода попут поплава, подземних вода, земљотреса и ванредних климатских неприлика или катастрофа, као што су нуклеарне хаварије, пожари, саобраћајне несреће и оштећења гасовода

Ово је ситуације када границе губе свој значај, као што је то, на пример, потреба да се суседној држави пружи помоћ у случају природне катастрофе или елементарних непогода ширих размера. Управо таква претпоставка иницирала је заједничку командно-штабну вежбу ВСЦГ и Војске Мађарске под називом "Храбар корак 2006", која је од 14 до 18 маја одржана у мађарском граду Варпалоти. Заједно са припадницима Копнених снага Војске Мађарске у вежби је учествовало и 17 официра и подофицира ВСЦГ.

Учесници вежбе су у Центру за обуку Војске Мађарске (ВМ) решавали задатке у одбрани од поплава у средњем и доњем току реке Тисе, при чему су користили најсавременије информатичке системе за симулације елементарних непогода и катастрофа и стварање великог броја променљивих ситуација и инцидената. Завршници вежбе присуствовали су начелник Управе за оперативне послове Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Љубисав Тодоровић, начелник Управе за планирање Штаба одбране ВМ генерал-мајор Иштван Јухас, командант Копнених снага ВМ генерал-мајор Тибор Бенко, изасланик одбране Србије и Црне Горе у Мађарској пуковник Милутин Радановић и други званичници, који су се на лицу места уверили у знање, умешност и искуство инжењера Србије и Црне Горе и Мађарске приликом планирања, организација и реализација задатака одбране од великих поплава.

■ ЗАШТИТА ОД ПОПЛАВА

На прошлогодишњу иницијативу Генералштаба ВМ, а у складу са кључцима са састанка начелника Генералштаба Војске СЦГ и Мађарске из октобра 2005. године, заједничка вежба "Корак напред 2006" стављена је у план билатералне војне сарадње обе земље за ову годину. Непосредне стручне и материјалне припреме одржане су почетком године, а старешине

ДОБРИ СУСЕДИ

Завршне вежбове активности у Варпалоти пратили су начелник Управе за оперативне послове ГШ ВСЦГ генерал-мајор Љубисав Тодоровић и његов сарадник пуковник Стева Ђевић. Они су у разговору са генерал-мајорима Иштваном Јухасом, Тибором Бенком и Иштваном Ковачом разменили сазнања, при чему је посебна пажња посвећена искуствима Војске Мађарске која могу бити значајна за приступање Србије и Црне Горе евроатлантским интеграцијама. Генерал Тодоровић је показао велико занимање за законско регулисање и практичне показатеље ангажовања Војске Мађарске у одбрани од природних катастрофа унутар војске, ван војске и оних које имају међународни карактер.

– Веома је значајно – истиче генерал Тодоровић – што је група од 17 официра и подофицира ВСЦГ оспособљена за примену стандарда и процедуре рада у мултинационалном окружењу и ангажовању на заштити од поплава, поготово у светлу чињенице да је наша основна тема у обуци ове године, управо помоћ чланицама државне заједнице у случају природних катастрофа и елементарних несрећа ширих размера. У овом тренутку ми не можемо да формирамо Симулациони центар попут центара у Мађарској, Румунији или Хрватској, али је ова вежба добар пример како можемо групу официра укључити у рад постојећих симулационих центара у окружењу. Наши официри ће, у оквиру војнострукне обуке, своја искуства пренети и другим старешинама, а када се стекну материјално-финансијски услови да формирамо сличан центар, они ће бити носиоци организације и функционисања тог центра.

ВСЦГ су се већ 14. маја обреле у Центру за обуку ВМ, смештеном у Варпалоти. Они су се првог дана обавестили о задацима, компјутерском војном симулационом систему, руковању комуникационим каналима и о мађарској законској и организацијској регулативи за учешће Војске у отклањању елементарних непогода и катастрофа. У даљем току вежбених активности формирали су штаб руководства вежбе и штаб батаљона, који је одређен за управљање заједничким снагама за заштиту од поплава.

Штаб мешовитог батаљона у току припрема за одбрану од поплава планира све значајне активности које треба предузети, попут формирања групе за обављање земљаних радова, покрета колоне, везе са стручњацима који учествују у борби против водене стихије, транспорта материјала и организације логистичке подршке.

Према претпоставци за вежбу, поплава у средњем и доњем току реке Тисе се шири, што је захтевало брзу, ефикасну и координисану акцију инжењераца из заједничког батаљона. Наравно, одбрана од великих природних катастрофа није једноставна, тако да током заједничке акције долази да великог броја непланираних догађаја и инцидената. Ипак, учесници вежбе у свакој ситуацији испољавају знање, умешност и искуство, тако да се уз велике напоре поплава у Мађарској своди у подношљиве оквири. Међутим, водени талас на Тиси се помера према Србији и Црној Гори и мађарски војници се припремају да узврате помоћ снагама за одбрану од поплаве на територији СЦГ. Ово је, у кратким цртама, сиже вежбе коју су припадници оружаних снага двеју суседних земаља извели у Варпалоти.

У првобитном плану вежбе, поред коришћења најсавременијих информатичких система за симулације елементарних непогода и катастрофа, предвиђен је и практичан део у коме су инжењерци требали да на делу покажу своје вештине.

– Нажалост, вежба је изведена у ужем оквиру – каже командант 37. инжењеријске бригаде бригадни генерал Иштван Ковач – због тога што је у Мађарској дошло до правих поплава, тако да смо, заправо, имали вежбу уживо. Значај вежбе тиме није умањен, зато што је симулациони центар Војске Мађарске

Припадници ВСЦГ који су учествовали на вежби у Варпалоти

СТАБИЛНОСТ У РЕГИОНУ

Начелник Управе за планирање Штаба одбране Војске Мађарске генерал-мајор Иштван Јухас сматра да је изведена заједничка вежба ВСЦГ и ВМ представља позитиван помак у конкретном спровођењу међусобне сарадње две војске.

– Треба да пођемо од чињенице – наглашава генерал Јухас – да смо суседи. Постоје ситуације које не познају границе и прелазе са територије једне земље у другу. Циљ свих војничких активности јесте стварање стабилне средине, а то је добра база да се методом ‘корак по корак’ приступа стварању још веће стабилности у региону. Два начелника Генералштаба су рекла да је потребна сарадња између наше две војске и мислим да је ова вежба показала да ће мо и у будућности одлично сарађивати.

створио све претпоставке да инжењерци дају пун допринос у квалитетном планирању, организацији и реализацији задатака одбране од поплава.

По речима потпуковника Владимира Ивошева, постоје методолошке разлике у вођењу карата, дневника и формирању извештаја у нашој и мађарској војсци, али оне нису правилне сметње да се заједничке активности обаве ефикасно, брзо и стручно.

■ СИМУЛАЦИЈА ПРИРОДНИХ КАТАСТРОФА

Центар за симулацију у Варпалоти почео је са радом 2000. године. Приликом његовог формирања водило се рачуна о испуњавању стандарда НАТОа и способности симулационог система “Маркус” за извођење рачунарских вежби на нивоу бригада и Копнене војске, али пошто је систем у међувремену технички унапређен, прошле године су на њему изведене и вежбе ваздухопловства и Генералштаба Војске Мађарске.

Симулациони систем са радном групом за извођење специјалних ефеката омогућава да се све радње проиграју у виртуелној средини и реалном времену, што од учесника вежби захтева правилну процену тактичких варијанти и доношење праве одлуке. Нема сумње да се на такав начин знатно смањују трошкови обучавања, зато што нема ангажовања великог броја људи и технике при увежбавању команди. Занимљиво је да Центром за симулацију руководе пензионисани официри Војске Мађарске, који су оспособљени да рукују системом.

– Стекли смо одлична искуства – тврди извршни официр у руководству вежбе пуковник Зоран Папић – и кроз рад симулационог центра, и по питањима међусобне сарадње у руководству вежбе, мешовитој команди батаљона и мешовитој команди чете. Јасно је да таква опција може да функционише без проблема.

Компјутерска симулација ситуације на терену

По мишљењу пуковника Папића, прикупљена искуства укажују на потребу да и Војска Србије и Црне Горе оформи свој симулациони центар, јер се са њиме постижу одлични резултати у оспособљавању свих нивоа командовања. То се добро видело у Варпалоти, где је систем пратио сва догађања на вежби, распоређивао радне задатке, осматрао оперативне радње и санкционисао било коју погрешну одлуку команданта батаљона или командира чете и вода. У тим ситуацијама, симулациони систем, једноставно, престане да ради.

■ УСЛОВ ЗА ИНТЕГРАЦИЈЕ

Утисци са заједничке вежбе ВСЦГ и Војске Мађарске су позитивни и, како рече вођа делегације наше војске пуковник Бранко Делетић, све је, почевши од домаћинског и пријатељског дочека до организације рада, било на највишем могућем нивоу.

– Први пут смо имали прилике да гледамо штабну компјутерску симулациону вежбу, што ће несумњиво представљати будућност нашег рада и услов уласка у интеграционе процесе – каже пуковник Делетић.

Заједничке вежбовне активности омогућиле су и да се припадници двеју војски друже и склапају пријатељства, тако да се нашло времена и за фудбалску утакмицу, заједничку припрему рибље чорбе и присуство културним програмима.

Најважније је, свакако, да су официри и подофицири из наше земље видели, на лицу места, како се Војска Мађарске ангажује на заштити од природних катастрофа. Уосталом, више од 1.500 припадника Копнене војске Мађарске (десет посто) професионално је ангажовано на тим задацима. Веома је важно и искуство да војска, у ванредним ситуацијама због природних или вештачких катастрофа, мора да буде органски део јединственог система на нивоу државе. На крају треба нагласити да је прва заједничка вежба ВСЦГ и ВМ доказала да у будућности припадници две војске могу активно да сарађују на санацији и одбрани од природних непогода попут поплава, подземних вода, земљотреса и ванредних климатских неприлика или катастрофа као што су нуклеарне хаварије, пожари, саобраћајне несреће и оштећења гасовода. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ОДБРАНА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 9

**МИРОВНЕ МИСИЈЕ:
НАДА, ОБАВЕЗА И ПРАВДА**

РАТ ЗА МИР

О рату као једној од најдеструктивнијих друштвених појава сведоче чак и прве странице историје човечанства. Вековима је људски род бележио свеколики напредак, али кључни сведок човековог несавршенства јесте управо његов уклету пратилац – рат!

Једни су ишли у освајачке походе, други су хтели само минимум животног простора, неки су, вођени погубном политиком, хтели цео свет... Наравно, нигде никоме и никада рат није донео добро. Напротив. Попут бумеранга враћала се снага удара намењена противнику. Милионске људске жртве, неописиве патње и страховита разарања, ђавољев су белег ратова. И где год проговори оружје, занеми памет.

Свет је уморан од ратова. Једини рат који има смисла и ваљало би га водити до краја јесте рат за – мир! Трајна објава рата свим ратовима. Можда утопија, али једина нада за нашу планету уплашену да може бити уништено све што је на њој милијардама година стварано. Зато су непроцењиво значајне мировне мисије које деценијама широм света хладе усвијане главе, ућуткују оружје и враћају веру у живот без рата.

Б. КОПУНОВИЋ

Идеја и стварност Уједињених нација

Пише
пуковник Петар Ђорнаков,
начелник Центра за мировне
операције ГШ ВСЦГ

ИСКУШЕЊА КОЛЕКТИВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Земље победнице над фашизмом у Другом светском рату, суочавајући се са последицама два светска сукоба, која су човечанству донела до тада незабележена страдања и разарања, одучиле су да створе нови међународни поредак како би се онемогућило избијање ратова великих размера, а сукоби између држава решавали мирним путем – рат би се забранио као средство решавања међудржавних сукоба. Кључна улога у спровођењу те идеје поверена је новоформираној Организацији Уједињених нација (1945). Она је својим оснивачким актом (Повељом УН), који су ратификовале државе чланице, добила мандат, механизме и инструменте, да у оквирима нове дефинисаних принципа међународних односа остварује своју улогу у решавању сукоба и очувању регионалног и светског мира.

Својена Повеља Организације Уједињених нација, као највиши међународни правни акт, унела је у међународне односе инструменте колективне безбедности који укључују санкције и примену силе (укључујући и војну) ради одбране држава од агресије, отклањања претњи миру и очувању мира. Разлаз бивших савезника на два супротстављена блока, свега неколико година пошто су креирали нови међународни светски поредак, допринео је да систем међународне безбедности не заживи на начин како је пројектован Повељом УН.

Употреба вета идеолошки и политички супротстављених сталних чланова у Савету безбедности УН онемогућила је примену механизма система колективне безбедности који су били дефинисани у поглављу VII Повеље УН. Упркос томе, УН су се већ 1948. године суочиле са потребом да посредују у решавању међународних сукоба. Мисија UNTSO била је прва мисија УН која је успостављена ради надгледања процеса поделе Палестине и формирања Арапске и Јеврејске државе на њеном простору. Исте године, УН су посредовале у заустављању сукоба и надгледању примирја између Пакистана и Индије у Кашмиру у оквиру мисије UNMOGIP. Упркос чињеници да две првоуспостављене мисије УН још увек нису окончане, УН су у периоду од 1948. до 1991. са својим снагама учествовале у 48 мировних операција, од којих су већина успешно испуниле свој мандат.

Према прихваћеном моделу *мировних операција за очување мира* (Peacekeeping Operations), како су назване, оне су имале мандат на основу поглавља VI Повеље УН, који предвиђа медијацију и пружање "добрих услуга" УН и међународне заједнице земљама у сукобу. Формула за ову врсту операција састојала се од сагласности држава да прекину оружане сукобе и прихвате посредовања УН, уз ангажовање међународних трупа под

заставом УН до постизања трајног мира, односно политичког решења сукоба.

Говорећи о улози коју су војне снаге добиле у мировним операцијама под мандатом УН, Даг Хамаршелд, генерални секретар УН, најбоље је изразио природу тих операција, рекавши: "Очување мира није војнички посао, али само војник може да га обави".

■ НОВА СЛИКА СВЕТА

Са завршетком "хладног рата" окончава се период релативне светске стабилности која је почивала на равнотежи моћи и геополитичкој подели света између два светска блока. Свет постаје сигурнији јер је уклоњена опасност од светског рата и регионалних сукоба. Ризици од међудржавних сукоба су све мањи, јер већина држава Америке и Европе стреми истим вредносним, политичким и безбедносним циљевима. На светској позорници као једина светска суперсила остају САД, које уз подршку земаља "западне демократије" и НАТО постају доминантан фактор у међународним односима. На међународној сцени развијају се односи у којима многи виде елементе новог међународног поретка и који називају "PAX AMERICANA".

Истовремено, нестанак међународних механизма који су обезбеђивали геополитичку стабилност довео је до ерупције грађанских, међуетничких и верски мотивисаних ратова у "Трећем свету", који су оставили катастрофалне последице на становништво и економију тих земаља. У последњој деценији 20. века забележено је више геноцида него у целокупној историји човечанства. Милиони погинулих и десетине милиона осакаћених, интерно расељених и избеглих, трагичан је биланс десетине ратних сукоба у који су обележили крај другог миленијума.

У глобализованом свету последице ратова и распада држава "Трећег света" нису могле да остану у локалним оквирима

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

“урушени држава”. Развијени свет суочио се са “новим безбедносним претњама” у виду асиметричних претњи, попут тероризма или организованог криминала који су озбиљно угрозили националну, регионалну и глобалну безбедност.

Национални интереси држава да се одговори на нове безбедносне претње, притисци јавног мњења у развијеним земљама да се зауставе крвави грађански, верски и етнички сукоби и промењени геополитички односи великих и регионалних сила, резултирали су јачањем међународног интервенционизма на почетку 21. века.

Савет безбедности УН, одражавајући нове односе између својих сталних чланица са правом вета, све чешће посеже за одредбама главе VII Повеље УН, која дозвољава примену санкција и свих расположивих средстава (еуфемизам који у међународним односима значи примену оружане силе) против земаља које представљају претњу миру и безбедности.

У овом периоду САД, у оквиру НАТОа или са својим савезницима, такође су у неколико наврата предузимале међународне операције са мандатом УН или без њега, којима су штитиле своје националне интересе изван своје националне територије.

МОДЕЛИ ОПЕРАЦИЈА

Велике промене у садржају и карактеру сукоба, међународно-правном основу за њихово извођење, циљевима и мандату које су поједине операције добијале, јачини и композицији снага које учествују у операцијама, довеле су до појаве великог броја различитих модела операција и потребе да се појам “мировних операција” редефинише у складу са савременим појавама. Појам “мировних операција” данас не може обухватити све врсте операција у којима се националне снаге могу наћи у међународном окружењу. Због тога, већина земаља које учествују у различитим типовима међународних операција користи појам “мултинационалне операције” као заједнички и општи у свом правном и доктринар-

ЗНАЧАЈ УЧЕШЋА

Србија и Црна Гора, попут осталих земаља у региону, суочена је са кореним реформом система безбедности. Тај процес садржи три основна елемента: успостављање цивилне, односно демократске контроле над системом безбедности, реформу оружаних снага и интеграцију сопственог система у системе колективне безбедности.

У том процесу учешће земље у мултинационалним операцијама постаје двоструко значајно: као један од основних захтева реформе оружаних снага и као “улазница” у системе колективне безбедности.

Суочене са новим безбедносним изазовима у свету, упоредо са смањењем опасности од међудржавних сукоба, земље које имају аспирацију да постану део јединствене европско-атлантске безбедносне архитектуре добиле су нову улогу да учествују у активностима очувања мира, контроли и решавању криза и борби против глобалног тероризма на просторима ван матичне територије.

Искуства других земаља у региону југоисточне Европе веома снажно илуструје ову тезу. Оне су упркос разликама у јачини оружаних снага и степену остварења реформских захвата постигле значајне резултате у осавремењавању војне организације и стварању нових капацитета оружаних снага према захтевима реформских процеса. Потврда промена које су се десиле у оружаним снагама најочитије се огледа у образовању и ангажовању снага у мултинационалним операцијама у свету.

Број, врста и карактер мисија у којима државе нашег региона учествују указују на опште политичке прилике у појединим земљама, политичке и безбедносне приоритете влада, финансијске могућности земље и капацитете оружаних снага да испуне ове мисије. Земље НАТОа (Бугарска, Румунија и Мађарска) на путу уласка у ову организацију прихватиле су велики терет ангажовањем бројних снага у најзахтевнијим операцијама Алијансе (Ирак, Авганистан и простор бивше Југославије). Албанија, Македонија, БиХ и Хрватска на основу постојећег општег политичког консензуса за што скорији улазак земаља у НАТО постижу веома запажене резултате у подизању својих капацитета и повећању учешћа у мултинационалним операцијама у Авганистану и Ираку.

Учешће у мултинационалним операцијама, према изјавама политичких лидера ових земаља, упркос несумњивом терету који је представљало за те земље, био фактор који је највише допринео њиховом приближавању НАТОу и ЕУ.

Нема сумње да СЦГ тренутно заостаје за земљама у региону по обиму ангажовања у мултинационалним операцијама. Заостајање се може надокнадити, јер ВРСЦГ поседује људске ресурсе и знање потребно да земља за релативно кратко време заузме место које јој припада у овој области. Међутим, да би се тај циљ остварио потребно је што пре схватити да период у коме живимо захтева наше потпуно укључивање у регионалне интеграционе процесе, а да је учешће земље у мултинационалним операцијама важна и незаобилазна карика тог процеса.

снага које имају у свом саставу, организације и командовања.

Велики број различитих типова “мировних операција УН” пре свега треба разликовати на основу међународно-правног основа који је одређен Резолуцијом Савета безбедности УН, односно да ли мисија има мандат на основу поглавља VI (постигнут

ном систему. “Мировне операције” остају назив само за једну категорију “мултинационалних операција”.

Уколико бисмо данас покушали да у оквиру појма “мултинационалних операција” дефинишемо и систематизујемо све моделе операција, суочили бисмо смо се са нимало лаким задатком. Можда је најјуптније кренути од најопштијег критеријума који се односи на њихов међународно-правни легитимитет, препознајући оне које свој легитимитет имају у мандату који им је поверен Резолуцијом Савета безбедности УН и оне које су без њега и које легитимитет и легалитет свог ангажовања траже у ширем тумачењу међународног права или Повеље УН. Прве мисије најчешће називамо “мировним операцијама са мандатом УН”, док се у другу категорију “мултинационалних операција без мандата УН” убрајају “мултинационалне операције које изводе регионалне организације” (кампанја НАТОа на СРЈ 1999) и “мултинационалне операције савезничких снага” (Операције савезничких снага на Ирак 2003). Регионалне безбедносне организације попут НАТОа, у својим доктринама разликују већи број мултинационалних операција – од оних чији је циљ самоодбрана (члан 5. Атлантске повеље), операције: “подршке миру”, “очувања мира”, “наметања мира”, “превенције криза”, “успостављања мира”, “изградње мира” и “хуманитарних операција” до “хуманитарних интервенција”.

У ери која је наступила после “хладног рата” мировне операције УН су, такође, доживеле изузетну експанзију: у погледу бројности (број је повећан за око четири пута у односу на период “хладног рата”), мандата који им је поверен, те по квантитету и комплексности

МИРОВНЕ МИСИЈЕ: НАД

је споразум са странама у сукобу) или поглавља VII Повеље УН (споразум сукобљених страна није постигнут, постоји изражена могућност поновне ескалације сукоба зарађених страна или испољавање непријатељстава неке од зарађених страна према мировним снагама у мисији). На основу тог критеријума могуће је закључити да ли снаге УН имају улогу прихваћеног медијатора у сукобу или УН изражавају своју спремност да у решавању сукоба примене мере принуде и силе, попут санкција и предузимања "операције наметања мира". Упркос чињеници да снаге УН већ учествују у операцијама дефинисаним у поглављу VII Повеље УН у Африци или на Хаитију, уобичајено је да Организација УН "робусне мултинационалне операције наметања мира", које захтевају чврст ланац командовања и ангажовање војних снага високих борбених могућности, повери регионалној безбедносној организацији која има капацитете да обавља овакву врсту задатака. Основ за ангажовање регионалних организација у мировним операцијама УН налази се у члану 53. поглавља VIII Повеље УН.

Уводећи назив "традиционалне" за "операције очувања мира" које су доминирале током "хладног рата", УН су током решавања унутрашњих оружаних сукоба у земљама на Балкану, Латинској Америци и Африци у последњој деценији 20. века развиле нови модел операција, коме су дали назив "комплексне мировне операције". "Комплексне мировне операције УН" или "Операција УН за националну изградњу" могу се заснивати на поглављима VI или VII Повеље УН, у зависности од тога да ли је међународна заједница са странама у сукобу постигла споразум о прекиду непријатељстава. Мандат "комплексних операција" представљају задаци очувања мира и безбедности у земљи после завршетка оружаног сукоба, разоружање, демобилизација и реинтеграција припадника паравојних групација, изградња урушених државних институција и изградња одрживог економског развоја. Учешће у решавању унутрашњих сукоба и извођење "комплексних мировних операција" представљало је велики изазов за организацију УН, не само на терену већ и у централној на Ист Риверу у Њујорку. После великих процеса реорганизације и доградње доктрине употребе мировних снага, ОУН су крајем деведесетих 20. века изградиле концепт "комплексних мировних операција", које су, поред традиционалне војне компоненте (војних снага и војних посматрача), добиле и веома развијене компоненте цивилне администрације (коју најчешће чини УН администрација) и цивилних полицијских снага (коју чине међународне полицијске снаге).

■ ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ

Сложено питање управљања "комплексном мировном операцијом" решено је на два начина. "Комплексне мировне операције" које изводе снаге УН у надлежности су администрације УН (мисије у Африци). Операције у којима су поједине компоненте мисије (војна или полицијска) дате у надлежност регионалних организација имају подељену надлежност у командовању. Најчешће, УН задржавају управљање администрацијом УН преко специјалног изасланика генералног секретара УН, док се руковођење војном и полицијском компонентом предаје регионалној организацији која је задужена за спровођење мандата из своје надлежности (Косово и Метохија, Авганистан).

Размишљајући о будућности мировних операција, могуће је са извесношћу предвидети неколико правца кретања. Уједињене нације ће остати једина међународна организација која ће имати мандат да својим резолуцијама даје неспоран легитимитет и легалитет мултинационалним операцијама. Сарадња

Хуманост на првом месту: помоћ угроженом афричком становништву стиже и ваздушним путем

МИЛИОН ПЛАВИХ ШЛЕМОВА

Од свог настанка до данас, УН су извеле 60 мисија и 172 преговарачка мировна процеса са сукобљеним странама. У тим мисијама је учествовало око милион људи из 110 земаља. Данас у 17 мировних операција под плавим шлемовима УН учествује око 64.200 људи из 108 земаља. Допринос мисија УН у проналажењу решења које ће донети трајни мир у зарађеним подручјима, ублажити патњу и страдања цивилног становништва, свакако је немерљив.

УН и регионалних организација у очувању стабилности, безбедности и пружању хуманитарне помоћи шириће се на нова подручја света. Африка, са бројним кризним жариштима, екстремним сиромаштвом и болестима које угрожавају егзистенцију великих делова популације, у наредној деценији биће у средишту напора међународне заједнице за опоравак тог континента.

Не умањујући допринос које САД дају напорима УН у области мировних операција (САД обезбеђују око 28 одсто буџета мировних операција УН) извесно је да ће САД, преокупирани својим стратешким интересима у борби против глобалног тероризма и решавању сукоба на Блиском и Средњем истоку, тежиште имати у мултинационалним операцијама које ће бити изведене у подручјима од њеног стратешког интереса.

А, ОБАВЕЗА И ПРАВДА

успели, али и њена међународна изолација, избацили су је из круга земаља које су учествовале у обезбеђењу мира и безбедности у свету. Простори бивших република Југославије у којима су беснели грађански ратови постају места где међународне снаге испробавају и усавршавају процедуре и инструменте свог међународног ангажмана.

■ ДРУГИ ПОЧЕТАК

Поновним учешћем Србије и Црне Горе у мировним операцијама УН у периоду 2002. године првенствено се изражава намера земље да, после свог повратка у ОУН заузме место земље чланице УН која активно извршава обавезе у очувању мира и безбедности у кризним подручјима света. У том периоду Србија и Црна Гора прихватила је обавезу ангажовања 13 војних посматрача у пет мисија: у Источном Тимору, Либерiji, Обали Слоноваче и Бурундију, уз шесточлани санитарски тим ангажован у ДР Конго.

Постоје захтеви УН за веће учешће Србије и Црне Горе, односно слање контингената пут мировних операција у Либерiji, Хаитију, Сијера Леонеу. Током 2004. и 2005. године нису могли бити реализовани, пре свега, због недостатка законске регулативе и помањкања људских и материјалних ресурса.

Стратегија одбране, усвојена у октобру 2004. године, која је Војсци одредила мисију да учествује у изградњи и очувању мира у региону и свету представљала је први корак у трасирању нове ере развоја Војске и њеног укључивања у мултинационалне операције.

Закон о мировним операцијама који је убрзо након тога усвојен правно је регулисао питања која су била предмет израженог јавног занимања и полемике попут оних о врсти операција у којима ће Србија и Црна Гора учествовати, надлежности и процедури одлучивања о учешћу у мировним операцијама, статусних питања лица у мировним операцијама и финансирања мировних операција.

Текст Закона представљао је компромис политичких партија у Скупштини СЦГ које су имале различите ставове о потреби, обиму и значају учешћа СЦГ у мировним операцијама. Сложеност законске процедуре, те спорост и неефикасност надлежних органа у разматрању тих питања одражава прилично распрострањен став да учешће у мировним операцијама не представља тренутно приоритет државне заједнице, што је резултирало чињеницом да Скупштина СЦГ у току 2005. и до маја 2006. године није успела да размотри предлоге Савета министра о учешћу СЦГ у новим мировним мисијама (UNMIS у Судану и ISAF у Авганистану), нити је донела одлуку о продужетку учешћа СЦГ у постојећим мисијама.

Реализујући закључке Савета министара, Министарство одбране СЦГ предузело је низ мера ради оспособљавања кадра и припреми јединица за евентуално ангажовање у мировним операцијама. Непостојање политичке одлуке и обезбеђење наменских финансијских средстава негативно се одразило на брзину усвајања системских мера којима бисмо створили потребне организацијске, кадровске и логистичке услове за припрему, ангажовање и замену јединица у мировним операцијама. Постојећи степен професионализације Војске, садржај система обуке јединица, степен и квалитет њихове опремљености, те развијеност система командовања представљају тренутна ограничења за значајније учешће јединица ВСЦГ у мировним операцијама.

Међутим, изражена спремност једног броја развијених земаља да пруже потребну стручну и логистичку подршку у припреми и ангажовању снага у саставу сопствених националних контингената пружа веома добар оквир за развој те делатности. Ово је већ прилично јасно и прецизно трасиран пут који су прошле скоро све земље у транзицији. ■

■ ЗНАЧАЈНА УЛОГА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Југославија је у периоду "хладног рата" изградила позицију земље која је имала запажено место и активну улогу у међународним односима. За њен међународни положај посебан значај представљала је чињеница да је Југославија била оснивач и један од лидера "несврстаног покрета", који је са несумњивим моралним престижом представљао алтернативу постојећој блоковској подели света. Важан део "активне и мирољубиве спољне политике" државе испољавао се у иницијативама и подршци напорима међународне заједнице за решавање сукоба у свету. Део тих напора представљале су и мировне операције УН у којима је Југославија имала запажено учешће.

У периоду од 1956. до 1991. године Југославија је учествовала у шест мировних операција. Посебно је импресивно њено учешће у тада највећој мировној операцији УН под називом UNEF I на Синају, са одредом јачине око 600 људи, што је чинило око 23 одсто укупних снага мисије. У 22 ротације одреда током 11 година (1956. до 1967), у мисији је учествовало више од 14.200 припадника ЈНА и других државних органа.

О ефикасности и моралном престижу које су припадници Југословенске армије имали у свету говори и чињеница да је за команданта мисије UNIMOG, коју је ОУН успоставила 1989. године, после десетогодишњег рата између Ирака и Ирана, постављен југословенски генерал, који је остао на тој дужности до успешног окончања мисије.

Међутим, распад Југославије, грађански ратови који су

Џулијан Харстон,
директор
Канцеларије УН
у Београду

ШИРА СЛИКА СВЕТА

Готово 80.000 људи широм света укључено је у мировне операције Уједињених нација, чији буџет износи пет милијарди долара. По речима директора Канцеларије УН у Београду, добродошлицом ће се поздравити и бројније учешће војних и полицијских снага СЦГ у тим операцијама.

Генерални секретар Уједињених нација Кофи Анан поверио је Џулијану Харстону столицу директора Канцеларије УН у Београду, који на нову дужност долази са места директора Одељења за мировне операције УН за Азију и Блиски исток.

Током више од 30 година дипломатске службе господин Харстон је, између осталог, био и заменик специјалног представника генералног секретара УН у Босни и Херцеговини, али и његов специјални изасланик на Хаитију. Обављао је и дужност шефа Канцеларије за везу УН у Београду 1996. и 1997. године.

Повод за сусрет с господином Харстоном је Међународни дан мировних снага – 29. мај?

– Пре две године на Генералној скупштини Уједињених нација предложено је да се обележи тај дан. Он помаже да се људи усредсреде на мировне операције у које је данас, под управом Одељења за одржавање мира, укључено готово 80.000 људи широм света и чији је буџет пет милијарди долара. Дакле, добро је подсетити људе, који у медијима непрекидно читају критике на рачун УН и његових садашњих и прошлих активности, на одржавање мира. Добро их је подсетити и на чињеницу да је 2005. година у том смислу била добра и успешна.

У делу јавности се критички сагледавају резултати мировних операција УН, што се посебно односи на њихову улогу на

простору СФРЈ. Какве резултате морате да постигнете, које услове да испуните, да бисте могли закључити да је нека мисија била успешна?

– Па, не бих давао никаква оправдања за успех или неуспех мировних операција у бившој Југославији. Мислим да морамо чекати да историја каже своју реч. Али рећи ћу да када процењујете мировну мисију, то чините на основу мандата који јој је дао Савет безбедности. Запитајте се да ли јој је постављен разуман задатак, задатак који може бити добро урађен. Када је реч о Југославији, запитајте се да ли је разумна одлука о постављању 30.000 "мировњака" са лаким наоружањем на место где не постоји мир. Али не извињавам се за одржавање мира у бившој Југославији. Неке мисије су биле успешне, неко не.

Мировне операције често се поистовећују са плавим береткама. Међутим, помоћ Уједињених нација не исцрпљује се у војним операцијама. Чини се да оне с временом обухватају све шири спектар активности.

– Ако само погледате што смо урадили током протеклих 10 година, видећете да смо били укључени и у управљање. Понешто оклевајући, додуше, јер мислим да чланови Генералне скупштине не воле да УН преузимају улогу владе неке земље. Али ако баците поглед на Источни Тимор и, наравно, Косово, приметите да управљамо земљом у кризи. Мислим да је Камбоџа била прва мисија у којој смо значајно проширили свој мандат. Резолуција 1244 захтева од нас да водимо администрацију Косова до тренутка када ће бити одлучено о његовом будућем статусу. Реч је о изузетно комплексној и скупој операцији.

Како УН одлучују где ће се и на који начин ангажовати у мировној операцији? Каква је при томе улога оних земаља које са знатним средствима учествују у њиховом финансирању? Могу ли оне, и колико, да "диктирају правила игре"?

– Војне снаге за мировне операције УН обезбеђује више од стотину земаља. Нешто мањи број обезбеђује полицијске снаге. У последњих неколико година највећи број војника долази из Бангладеша. Када Савет безбедности одлучи да треба да се иде у мировну мисију, он изгласава и новац. Другим речима, када се одлучи да

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

ће бити мировна мисија, пропорционално све земље чланице учествују у плаћању њених трошкова. САД плаћа 27 процена од тог буџета, упркос томе што многи наши амерички пријатељи критикују УН. Стога без њих тренутно не бисмо могли да радимо. Од традиционалних пријатеља мировних операција не добијамо помоћ као некада.

Иако једна од чланица оснивача Уједињених нација и цењени учесник значајних мировних мисија, наша земља је последњих десетак година престала да у њима учествује. Недавно је та врста изолације прекинута. Како видите будућност?

– Људи често заборављају да је Југославија била међу оснивачима УН и једна од првих земаља чије су снаге учествовале у мировним мисијама, у Конгу и на Средњем истоку. И сада војници, полицајци и цивили из свих делова некадашње Југославије учествују у њима, а и СЦГ је такође одлучила да учествује са војним и полицијским снагама.

Већ неко време трају договори о томе да ваша земља обезбеди одговарајуће учешће специјалних јединица. Садашње учествовање СЦГ је веома мало, али надам се да је будућност добра. То нас чини веома срећним. Ваш допринос се веома цени и драго ми је да видим да ваше снаге, посебно у Африци, раде добар посао.

Као "инсајдерима" којима је познато које напоре Војска, посебно Центар за мировне операције, чини да би се више укључила у мировне операције, склони смо да поверујемо да ће тај допринос поново бити препознатљив. Како Ви процењујете та настојања?

– Мислим да је посао који је до сада урадио Центар за мировне операције изванредан. Ту се непрекидно размишља о новим начинима припремања различитих елемената Војске за учествовање у мировним операцијама, под капом УН или као дела коалиције нација која не ради директно под УН.

Проблем је, ако уопште постоји, политичке и економске природе. Да ли имате подршку Скупштине? Да ли скупштински посланици желе да ваши млади мушкарци и жене служе у мировним операцијама? Ако желе, хоће ли им дати праву подршку? Ако је тако, нико неће бити дочекан бољом добродошлицом од војника и полицајаца из целе бивше Југославије. Једном када пошаљете своје снаге у мировну операцију, могу вам обећати да ће се вратити бољи. Биће бољи због стеченог искуства, због одговорности која им је дата, због шире слике света и његових проблема.

Мировне операције се не воде само под окриљем УН већ и под капом других организација, као што је НАТО. У ком су односу те операције?

ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ

Поновићу да успех, односно неуспех, многоме зависи од постављеног мандата и датих ресурса. Позитивна страна овога јесте да постижемо много успеха када расправљамо о правом мандату и ресурсима. Све наше активности током године јефтиније су од трошкова који се направе за неколико дана ангажовања у Ираку. То потврђује нашу способност. Наравно, можемо да унапредимо наш рад, а то и настојимо. У целини, са правим мандатом и средствима и правим потезима у право време припадници мировних снага УН постижу добре резултате.

УТИЦАЈ

Не мислим да они који плаћају имају утицај какав бисте очекивали. Али мислим да су стални чланови Савета безбедности незнатно више представљени. Но, ван тога, људи који више плаћају немају више људи у мировним мисијама. Чак неки од већих платиша, на пример Јапан, традиционално немају много учесника у мировним операцијама.

ФИНАНСИРАЊЕ

Једна од најзначајнијих промена у мировним мисијама последњих десетак година јесте то што смо направили интегралне мисије. Сви напори УН уједињени су у једно. Највећа разлика, ипак, јесте финансирање и мандат. Ако је мандат својом одлуком одредио Савет безбедности, новац долази аутоматски. То нам даје финансијску независност коју бројне друге агенције немају, али, наравно, блиско сарађујемо.

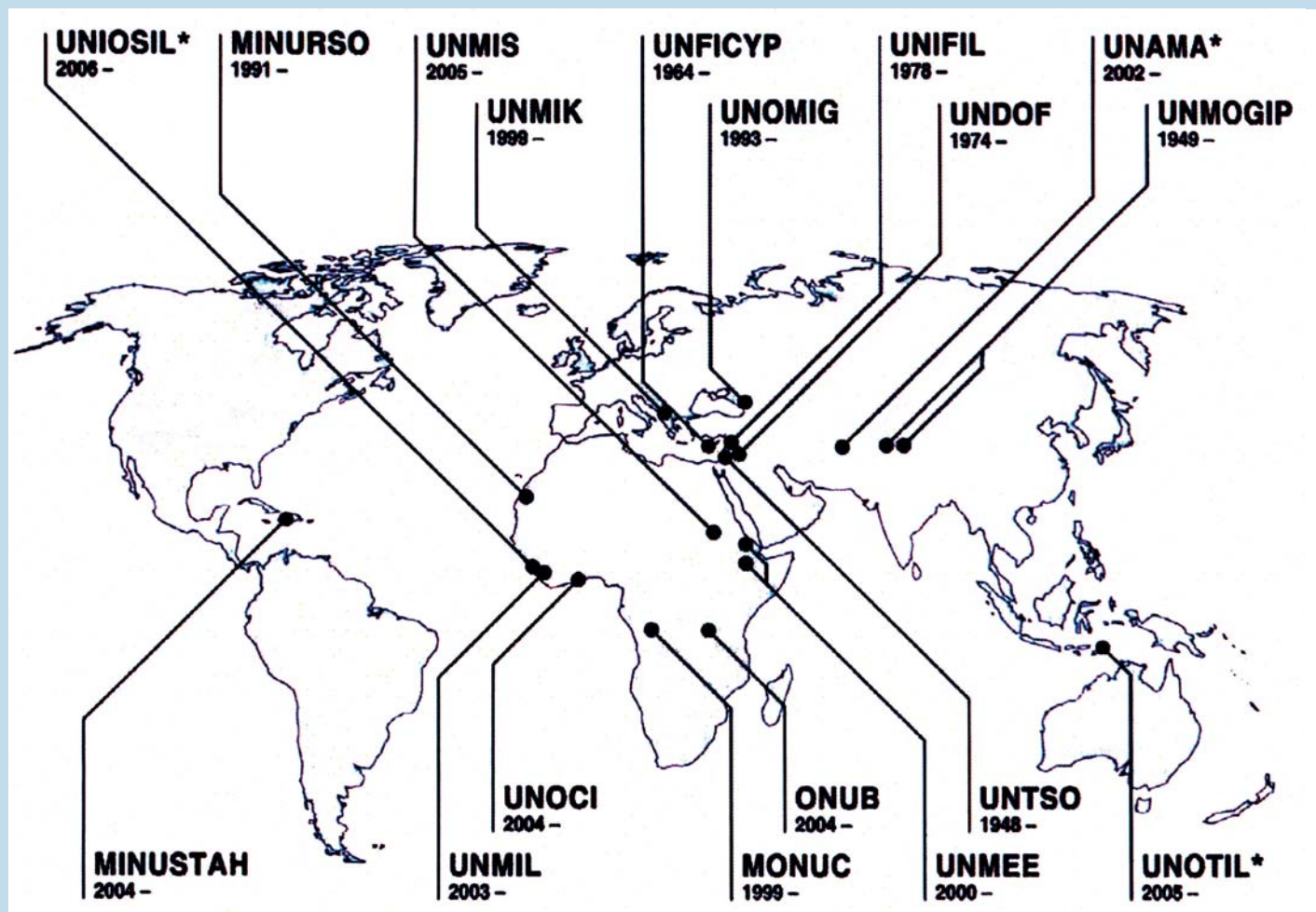
Мировњаци су добри онолико колико је добар мандат мисије у којој учествују. Кажите нам шта желите од нас када нас пошаљете у мисију, дајте нам право оруђе за извршење посла, посебно временски лимит, и одрадићемо то добро. Наравно, потребно је одредити и разумну цену.

УН су пред великим изазовом и изложене великим критикама. Према неким теоретичарима, чак толиким да је, без великих промена, њихов опстанак неизвесан.

– Када видите да су милиони избеглица нахрањени, све оно што сте узимали здраво за готово, јер сте виђали у медијима, постаје заправо велики успех УН. Зато критике на које се осврћете јесу оне које дотичу политичку страну УН, посебно Савет безбедности и активности УН у миру. То је важан део задатака УН, али није све. Постоје многи посленици УН који раде да би овај свет постао боље место за живот. Истина је да се размишља о реформисању како би се превазишле природне контрадикције које постоје у УН.

Нема сумње да су скандали око програма исхране, осећања да су УН пропустиле да се саме реформишу, ослабили Организацију... Али, превазићи ћемо то. Ако чланице настоје да оставе по страни своје предрасуде и одлуке доносе на основу тога шта је добро за будућност, тада ће нам бити много боље. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимео Д. БАНДА

МИСИЈЕ ЧУВАЊА МИРА

БЛИСКИ ИСТОК

UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization)
Мисија је установљена 1948. године. Војни посматрачи размештени су на Блиском истоку. Логистичка база налази се у Брндизију (Италија). Састав: 150 војних посматрача, 104 цивилна посматрача, 119 локалних цивила. До сада страдало 44 припадника мисије. Годишњи буџет: 29,04 милиона долара.

ИНДИЈА И ПАКИСТАН

UNMOGIP (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan)
Мисија установљена 1949. године на линији раздвајања Индије и Пакистана. Састав: 42 војна посматрача, 22 цивилна посматрача, 47 локалних цивила. До сада страдало 11 припадника мисије. Годишњи буџет: 8,37 милиона долара.

КИПАР

UNFICYP (United Nation Peacekeeping Force Cyprus)
Мисија је установљена 1964. године на линији раздвајања сукобљених страна Грка и Турака. Састав: 69 полицајаца, 37 цивилних посматрача, 110 локалних цивила. До сада је страдало 175 припадника мисије. Годишњи буџет: 46,51 милион долара.

БЛИСКИ ИСТОК

UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force)
Мисија успостављена 1974. за чување мира на Блиском истоку. Састав: 37 међународних цивилних посматрача, 105 локалних цивила. До сада је страдало 42 припадника мисије. Годишњи буџет: 43,71 милион долара.

А , О Б А В Е З А И П Р А В Д А

ЛИБАН

UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon)

Мисија успостављена 1978. године. Састав: 100 међународних цивилних посматрача, 297 локалних цивила. До сада страдало 256 припадника мисије. Буџет за прошлу и ову годину: 99,23 милиона долара.

ЗАПАДНА САХАРА

MINURSO (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara)

Мисија за спровођење и надгледање референдума у Западној Сахари успостављена маја 1991. године. Састав: 195 војних посматрача, шест полицајаца, 120 међународних цивила, 96 локалних цивила. До сада је страдало 14 припадника мисије. Годишњи буџет: 47,95 милиона долара.

ГРУЗИЈА

UNOMIG (United Nations Observer Mission in Georgia)

Посматрачка мисија у Грузији установљена је августа 1993. године. Састав: 122 војна посматрача, 12 полицајаца, 107 међународних цивилних посматрача, 187 локалних цивила, два волонтера УН. До сада је страдало десет припадника мисије. Годишњи буџет: 36,38 милиона долара.

СРБИЈА

UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo)

Мисија успостављена јуна 1999. године. Састав: 37 војних посматрача, 2.146 полицајаца, 623 међународних цивилних посматрача, 2.289 локалних цивила и 202 волонтера УН. До сада је страдало 42 припадника мисије. Годишњи буџет: 252,22 милиона долара.

ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА КОНГО

MONUC (United Nations Organization in the Democratic Republic of the Congo)

Мисија ради спречавања међуетничких сукоба успостављена је новембра 1999. године. Састав: 707 војних посматрача, 1.038 полицајаца, 828 међународних цивилних посматрача, 1.388 локалних цивила и 491 волонтер УН. До сада је страдало 75 припадника мисије. Годишњи буџет 1,153,89 милиона долара.

ЕТИОПИЈА И ЕРИТРЕЈА

UNEE (United Nations in Ethiopia and Eritrea)

Мисија ради раздвајања зараћених страна и спречавања међуетничких сукоба успостављена јула 2000. године. Састав мисије: 202 војна посматрача, 191 међународни цивил, 228 локалних цивила и 75 волонтера УН. До сада је страдало 13 припадника мисије. Годишњи буџет: 185,99 милиона долара.

ЛИБЕРИЈА

UNMIL (United Nations Mission in Liberia)

Мисија због спречавања међуетничких сукоба успостављена септембра 2003. године. У саставу се налази

197 војних посматрача, 1.091 полицајац, 552 међународна посматрача, 828 локалних цивила и 286 волонтера УН. До сада је страдало 67 припадника мисије. Годишњи буџет: 760,57 милиона долара.

ОБАЛА СЛОНОВАЧЕ

UNOCI (United Nations Operation in Cote d'Ivoire)

Мисија ради спречавања унутарнационалних сукоба успостављена априла 2004. године на Обали Слоноваче. У мисији се налази 195 војних посматрача, 696 полицајаца, 358 међународних цивилних посматрача, 424 локална цивила и 205 волонтера УН. До сада је страдало 14 припадника мисије. Годишњи буџет: 438,17 милиона долара.

ХАИТИ

MINUSTAH (United Nations Stabilization Mission in Haiti)

Мисија због заустављања сукоба успостављена јуна 2004. године на Хаитију. Састав мисије: 7.286 полицајаца, 1.748 међународних цивила, 512 локалних цивила, 171 волонтер УН. До сада страдало 13 припадника мисије. Годишњи буџет: 541,30 милиона долара.

БУРУНДИ

ONUB (United Nations Operation in Burundi)

Мисија ради спречавања међуетничких сукоба успостављена јуна 2004. године. Састав мисије: 187 војних посматрача, 5.170 полицајаца, 82 међународна цивила, 388 локалних цивила, 146 волонтера УН. До сада страдало 20 припадника мисије. Годишњи буџет: 307,69 милиона долара.

СУДАН

UNMIS (United Nations Mission in the Sudan)

Мисија ради заустављања унутрашњих сукоба успостављена марта 2005. године. Састав мисије: 715 полицајаца, 289 међународних цивила, 526 локалних цивила и 71 волонтер УН. Годишњи буџет: 969,47 милиона долара.

СИЈЕРА ЛЕОНЕ

UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone)

Мисија због спречавања националних и међуетничких сукоба установљена је октобра 1999, а комплетирана децембра 2005. године. Састав мисије: 17.368 војника, 87 полицајаца, 322 међународна цивила и 552 локална цивила. До сада страдало 188 припадника мисије. Досадашњи трошкови: 2,8 милијарде долара.

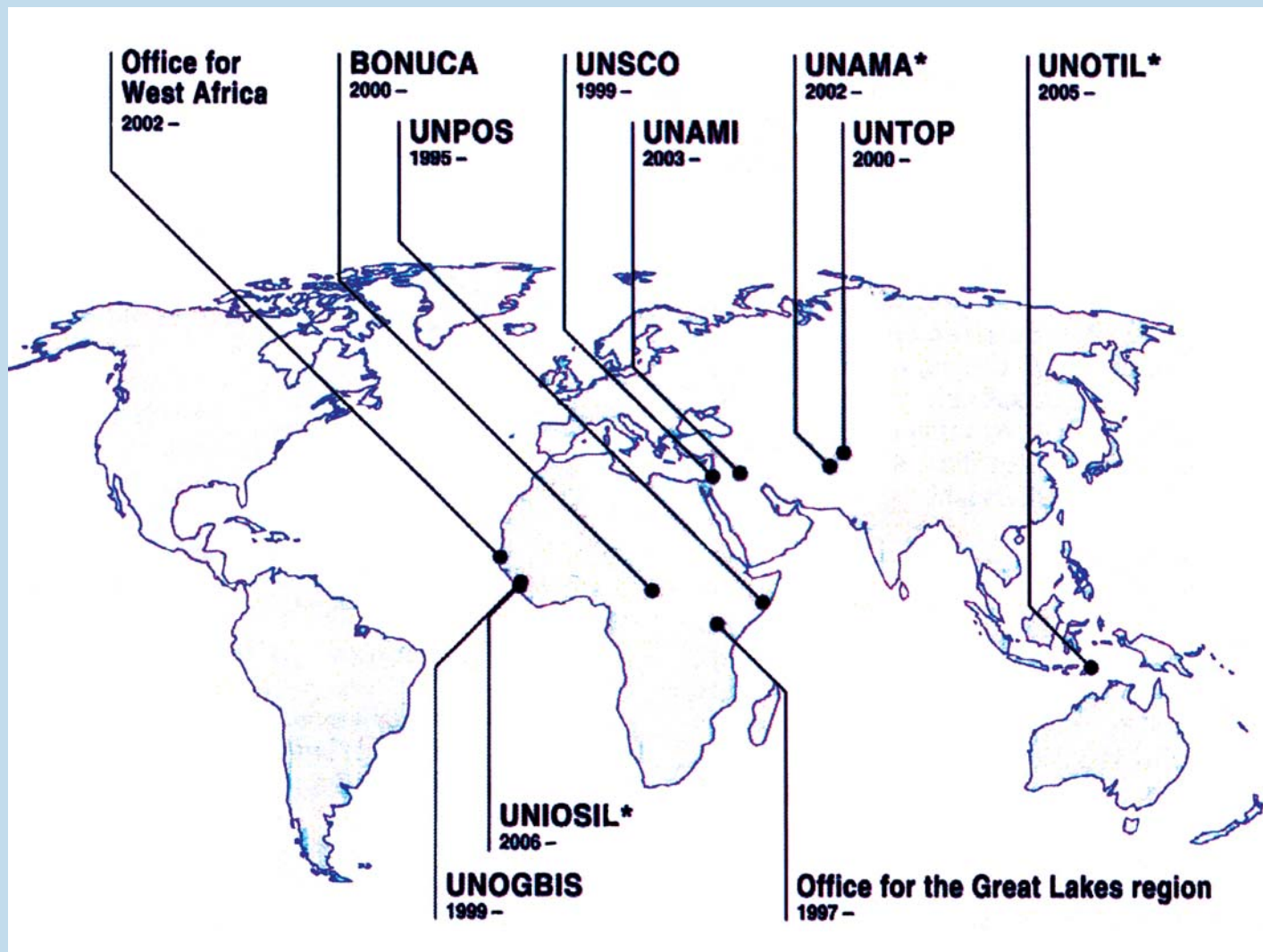
ИСТОЧНИ ТИМОР

UNMISSET (United Nations of Support in East Timor)

Мисија ради спречавања широких унутарнационалних сукоба формирана од маја 2002. до маја 2005. године. Почетни састав мисије: 4.776 војника, 771 полицајаца УН, 465 међународних цивила, 856 локалних цивила. Број страдалих припадника мисије је 25. Досадашњи укупни трошкови: 565 милиона долара. ■

МИРОВАНЕ МИСИЈЕ: НАД

МИСИЈЕ ИЗГРАДЊЕ МИРА

СОМАЛИЈА

UNPOS (United Nations Political Office for Somalia)

Мисија за трајну изградњу мира у ратовима опустошеној Сомалији формирана је априла 1995. године. Специјални представник генералног секретара УН за ту мисију је Франсоа Лонсени Фал из Гвинеје. Мисију чине пет међународних и три домаћа цивила.

ГВИНЕЈА БИСАО

UNOGBIS (United Nations Peacebuilding Support Office in Guinea-Bissau)

Као подршка изградњи трајног мира и коначног међуетничког разумевања у Гвинеји Бисао, мисија је

успостављена марта 1999. године. Специјални изасланик генералног секретара УН и шеф мисије је Жоао Бернандо Хонвана из Мозамбика. Састав мисије: 11 међународних цивила, два војна саветника, један полицијски саветник и 13 локалних цивила.

СРЕДЊИ ИСТОК

UNSCO (United Nations Peacebuilding Support Coordinator for the Middle East)

Мисија намењена изградњи мировног процеса и поверења у неуралгичном појасу Средњег Истока формирана је октобра 1999. године. Специјални координатор за мировни процес на Средњем истоку и лични представник Генералног секретера УН

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

за Палестинску ослободилачку организацију је Алваро де Сото из Перуа. Састав мисије: 27 међународних и 23 локална цивила.

ЈУЖНА АФРИКА

Office of the Special Representative Generale for the Grt Lakes Region

Мисија која има за циљ изградњу мира и остваривања демократских права народа у региону Великог језера (Јужна Африка) формирана је децембра 1999. године. Специјални изасланик генералног секретара УН је Ибрахима Фал из Сенегала. У саставу мисије налазе се по осам међународних и локалних цивила.

ТАЏЕКИСТАН

UNTOP (United Nations Tajikistan Office of Peacebuilding)

Мисија за изградњу мира и међуетничког поверења у Таџекистану формирана је јуна 2000. године. Представник генералног секретара УН је Владимир Сотиров из Бугарске. У саставу мисије налази се: један политички саветник, десет међународних цивила и 18 локалних цивила.

ЗАПАДНА АФРИКА

Office of the Special Representative of the Secretary General for West Africa

Канцеларија специјалног изасланика генералног секретара УН за Западну Африку отворена је новембра 2001. године ради сагледавања и подстицаја иницијатива које доприносе изградњу трајног мира у Западној Африци. На функцији специјалног изасланика налази се Ахмед Оулд Абдалах из Мауританије. У саставу канцеларије је по седам међународних и локалних цивилних лица.

ЦЕНТРАЛНА АФРИЧКА РЕПУБЛИКА

BONUCA (United Nations Peacebuilding Office in the Central African Republic)

Мисија формирана ради изградње трајног мира, повратка националног и међуетничког поверења у Централној Афричкој Републици формирана је фебруара 2002. године. Специјални изасланик генералног секретара УН је Ламин Сисе из Сенегала. Састав мисије: 25 међународних цивила, пет војних саветника, шест полицајаца, 44 локална цивила и два волонтера УН.

АВГАНИСТАН

UNAMA (United Nations Assistance in Afghanistan)

Мисија ради изградње унутарнационалног поверења

формирана је марта 2002. године у Авганистану. Специјални изасланик генералног секретара УН је Жан Арнаул из Француске. Састав мисије: 185 међународних цивила, 751 локални цивил, 11 војних посматрача, седам цивилних полицајаца и 42 волонтера УН.

ИРАК

UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq)

Једна од најтежих мисија за изградњу мира формирана је у Ираку 2003. године како би се повратило унутарнационално поверење, изградили нови демократски односи и санирале тешке последице рата. Специјални изасланик генералног секретара УН за ту мисију је Ашраф Џеханзир Куази из Пакистана. У саставу се налазе 344 припадника међународних, 472 припадника локалних снага, 222 међународна, 365 локална цивила и пет војних посматрача. Главнина снага базирана је у Ираку, Јордану и Кувајту.

ИСТОЧНИ ТИМОР

UNOTIL (United Nations Office in Timor-Leste)

Канцеларија за надгледање и пружање разних врста помоћи током процеса изградње мира у Тимору формирана је маја 2005. године. Специјални изасланик генералног секретара УН и шеф канцеларије је Сукехиро Хасагава из Јапана. У саставу канцеларије налази се 158 међународних цивила, 281 локални цивил, 15 војних саветника, 57 полицајаца и 36 волонтера УН.

СИЕРА ЛЕОНЕ

UNOMV (United Nations Observer Mission in Bougainville)

Посматрачка мисија је комплетирана 2005. године у држави Сијера Леоне, а њен рад је комплементаран тамошњој канцеларији.

СИЕРА ЛЕОНЕ

UNOSIL (United Nations Integrate Office in Siera Leone)

Канцеларија чији је задатак пружање помоћи на трајној изградњи мира у држави Сијера Леоне формирана је јануара 2006. године. Специјални изасланик генералног секретара УН те канцеларије је Виктор да Силва Ангело из Португалије. У саставу канцеларије ангажовано је 159 међународних и 228 локалних цивила, десет војних посматрача, 20 полицајаца и 83 волонтера УН. ■

Са страница историје

НАШЕ ЧАСНЕ ЗАСЛУГЕ

Тежња међународне заједнице да се неспоразуми и проблеми решавају мирним путем и уз добре услуге неутралних снага има дугу традицију. У том духу је било и ангажовање црногорског одреда током грчко-турског рата 1897. до 1899. године. Одред је, заједно са копненим и поморским снагама Енглеске, Русије, Француске, Италије и Аустроугарске, два месеца на Криту надгледао примирје између зараћених страна. Овакво деловање можемо сматрати првим учешћем официра са подручја Србије и Црне Горе у мировним операцијама. Одред је бројао 84 лица. Команду су чинила два официра и десет подофицира.

Активна али мирољубива спољнополитичка оријентација била је једна од препознатљивих карактеристика СФРЈ. Сиромашна, ратом опустошена земља, изложена на хладноратовској ветрометини, тражила је свој ослонац у Организацији уједињених нација у чијем је деловању препознавала и своје циљеве. Један од најважнијих постулата УН да рат и насиље ни у ком случају не могу бити начин регулисања односа између земаља, вероватно је пре пола века изгледао једнако утопистички као и данас. Ипак, Уједињене нације су, више или мање успешно, трансформишући облике и начине деловања, покушавале да конфликти спрече или зауставе. У томе су имале пуну подршку СФРЈ (ФНРЈ), и политичку и војну.

Прво ангажовање ЈНА у мировним операцијама било је на Синају од 1956. до 1967. године. Операција је позната под називом UNEF I.

■ ИСКУШЕЊА НА СИНАЈУ

Египат је национализовао Суецки канал и потпуно га ставио под своју контролу. Тај потез је подстакао војну интервенцију Велике Британије, Француске и Израела, искрцавања експедиционих трупа и великих разарања. Политички односи великих сила, оптерећени ратом у Кореји, деловањем антиколонијалних покрета у Африци и Азији и хладним ратом у Европи, довели су до блокаде Савета безбедности УН. Велика Британија и Француска су ставиле вето на резолуцију СБ УН којом се тражило обустављање непријатељстава и мирно решење проблема. Због тога је Генерална скупштина УН донела одлуку о формирању мировних снага из земаља које нису чланице Савета безбедности УН. Мандат снага је био да осигурају и надгледају престанак непријатељстава, укључујући повлачење страних трупа са територије Египта. По њиховом повлачењу, мировне снаге су имале задатак да раздвајају египатске и израелске снаге и обезбеде непристрасно надгледање примирја. Ова операција је трајала од новембра 1956. године до јуна 1967. године, када је на захтев Египта повучена. Свој максимум операција је имала у фебруару 1957. године када је бројала 6.073 војника, при повлачењу оне су бројале 3.378 војника.

Поред СФРЈ, снаге су дали Бразил, Канада, Колумбија, Данска, Финска, Индија, Индонезија, Норвешка и Шведска.

Влада СФРЈ је, на позив УН, донела одлуку о учешћу у овој операцији после чега је започето груписање снага и њихова припрема. У саставу Одреда била су 84 официра, 109 подофицира и 572 војника. Одред је располагао са 132 возила различите намене. Претходница Одреда, коју су чинила 44 припадника војске, одлетела је 17. новембра са Аеродрома Батајница у Египат. Главнина Одреда је окупљена у Загребу, где су почеле краткотрајне, интензивне припреме.

Наша војска је знатно допринела овој операцији. У 22 смене прошло је 1.178 официра, 2.014 подофицира, 92 војна службеника, 10.892 војника и 92 цивилна лица. Са укупно 14.265 ангажованих лица, СФРЈ је дала око 22 одсто снага UNEF I. Важно је поменути да је пуковник Лазар Мушички од августа 1964. до јануара 1965. године био вршилац дужности команданта мировних снага. То значи да је ЈНА у ову операцију била укључена на свим нивоима, од војника у пустињском песку до официра у команди мировних снага.

Под тешким климатским условима, без основне инфраструктуре, недовољно опремљени и снабдевени али дисциплиновани и морално јаки, југословенски војници испуњавали су своје обавезе. Анализе које су урађене током и после ове операције показале су да обука војника и старешина мора бити комплекснија. То се посебно односило на побољшање знања енглеског језика и припреме за земљишне и климатске услове. Поред тога, закључено је да је веома важно да се у Влади и Генералштабу формирају неопходне институције ради подршке Одреду. Препоруке су биле да избор одеватног кадра, психолошке припреме и обуку треба спроводити организовано и централизовано, те да обука у време мировне операције мора бити добро организована и планска. Предлагано је да искусни кадар пренесе знање и да се поново ангажују у операцији.

Одред ЈНА на Синају је под ватром дочекао наређење за повлачење. Војници и официри су храбро бранили своје положаје и са пуним војничким достојанством се вратили у земљу. Нажалост, током извршења овог тешког и одговорног задатка, животе је изгубило осам, а рањено је и повређено 56 припадника Одреда.

Одред је представљао СФРЈ у најбољем светлу. Састављен од добровољаца из свих социјалних слојева, снажним патриотизмом и спремношћу на одрицање, превазилазио је проблеме и ограничења и успешно је испунио постављени задатак.

Наша војска је поред UNEF I учествовала и у неколико, по броју учесника, мањих мировних операција.

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

Припадници нашег Одрета на Синају

ОДРЕД ЗА ЈЕМЕН

Савет безбедности УН успоставио је мировну операцију UNY-OM (Посматрачка мисија УН у Јемену) јуна 1963. године. Повод за успостављање ове мисије био је грађански рат у који су се умешали Саудијска Арабија и Египат. Посматрачке снаге УН добиле су мандат да надгледају прекид ватре и повлачење снага суседних земаља. Снаге УН су бројале 189 људи (25 војних посматрача, 114 старешина и војника извиђачке јединице и 50 старешина и војника ваздухопловне јединице). Своје војнике дале су Аустралија, Канада, Данска, Гана, Индија, Италија, Холандија, Норвешка, Пакистан, Шведска и СФРЈ. Посматрачка мисија је затворена у септембру 1964. године по делимичном испуњењу мандата.

Одред ЈНА за Јемен формиран је 24. јуна 1963, једним делом од припадника Одрета на Синају а други део је стигао из земље. У овом одреду ангажована су 22 официра, затим 17 подофицира и 79 војника. Јединица је била опремљена са 35 теренских возила AP-55. Нови одред је посео предвиђене локације за десет дана. Задаци су извршавани интензивним патролирањем. Патроле су начелно у свом саставу имале два официра, извиђачко одељење (10 војника), радио везисте са уређајем, инжењерца за отварање пролаза у минским пољима и болничара. Координиране су извиђањем из ваздуха, чиме је постигнута висока безбедност и способност прикупљања великог броја информација.

Пуковник Бранко Павловић је био вршилац дужности команданта војног дела мисије августа и септембра 1963. године. У тој мисији није било смртних случајева.

Операција УН у Конгу (ONUC) успостављена је јула 1960. и трајала је до јуна 1964. године. Задатак је био да се осигура повлачење белгијских снага и да се помогне влади Конга да одржи ред у земљи. Мандат је постепено мењан и укључио је одржавање територијалног интегритета и спречавање грађанског рата, те одстрањивање страних трупа, паравојних јединица и плаћеника. У овој операцији, око 20.000 војника из 30 земаља, краткотрајно је учествовала ваздухопловна техничка јединица ЈНА, састава 21 официр и подофицир. Неслагање са променом мандата мисије СФРЈ изразила је повлачењем свог контингента децембра 1960. године.

ИРАН ПРОТИВ ИРАКА

Група војних посматрача УН Иран–Ирак (UNIMOG) успостављена је 9. августа 1988. и трајала до фебруара 1991. године. Њен задатак је био да верификује, потврди и надгледа прекид ватре и повлачење свих трупа на међународно признате границе што је успешно извршено. Максимално бројно стање је било 400 војних посматрача из 26 земаља.

Командант мисије од 12. августа 1988. до 12. августа 1990. био је генерал-мајор Славко Јовић.

Прва група од 10 војних посматрача из ЈНА почела је са радом већ 20. августа 1988. године, првог дана примирја између зараћених снага. У мисији је било укупно 30 војних посматрача из СФРЈ. Задатке постављене мандатом припадници ЈНА су тежишно извршавали са територије Ирана.

Мисија је била изузетно захтевна и напорна. Линија разграничења је обухватале разнолик рељеф – од планинских венаца прекривених снегом до жарких пустиња. Слабо развијена путна мрежа је знатно отежавала патролирање. Ратом разорен простор са оскудном инфраструктуром отежавао је смештај и рад војних посматрача. У овако тешким условима на проверу су стављане физичке, моралне и професионалне особине официра ЈНА. Овде није било жртава међу војним посматрачима из ЈНА, али је ситуација којој су били изложени појединцима представљала трајни извор фрустрације и стреса.

Септембра 1978. године СБ УН донео је Резолуцију којом је формирао Групу УН за пружање помоћи приликом преношења власти у Намибији – UNTAG. До првог априла 1989. године предузимане су само политичке мере, а од после тога је почела и војна операција која је трајала до марта 1990. године. Максимално бројно стање војног дела мисије било је 4.500 људи из 50 земаља.

НАМИБИЈА И АНГОЛА

Влада СФРЈ је разматрала могућност слања једног моторизованог батаљона, али то се није реализовало због низа неповољних околности на унутрашњем и спољном плану. Ипак, Председништво СФРЈ донело је одлуку да упути 25 официра у својству војних посматрача УН. Ови официри су почели са радом у мисији 2. априла 1989. Њихов основни задатак био је да контролишу прекид ватре и повлачење војних и полицијских снага Јужноафричке Републике, помогну организацију и спровођење избора у Намибији и да асистирају у прихвату избеглица.

Посебно признање овој групи официра ЈНА одао је командант UNTAG током посете делегације ССНО својом изјавом да су југословенски официри показали највиши степен оспособљености у извршавању војничких задатака и да је то био једини контингент са којим није било баш никаквих проблема.

Децембра 1988. године Савет безбедности је успоставио верификациону мисију УН у Анголи – UNAVEM I. Задатак мисије је био да верификује повлачење кубанских снага са територије Анголе. Повлачење је у потпуности завршено 25. маја 1991. чиме је испуњен мандат мисије. Савет безбедности донео је одлуку да успостави мисију UNAVEM II са задатком да надгледа прекид ватре и изборе према споразуму владе Анголе и покрета UNITA. Мисија је завршена фебруара 1995. године. Бројала је 70 војних посматрача из 10 земаља. Из СФРЈ је укупно учествовало 14 официра.

У мисији UNAVEM II је било 350 војних посматрача, од тога 11 југословенских официра. Избијањем грађанског рата у СФРЈ, почетком 1993. године војни посматрачи из ЈНА су повучени.

Однос официра ЈНА према постављеним задацима био је на високом професионалном нивоу. Највеће проблеме су им представљали климатски услови и тропске и заразне болести. Обављали су дужности војних посматрача, шефова тимова у регионалним командама УН, начелника оперативног и персоналног органа, официра за везу и друге. ■ Предраг ВЛАИСАВЉЕВИЋ

Поглед на Планету

КРОЗ ДВОГЛЕД ВОЈНОГ ПОСМАТРАЧА

Када се помену актуелна ратна дешавања, очи јавности су претежно упрте у Ирак где се, нажалост, скоро свакодневно губе људски животи и односе у неповрат огромна материјална добра. Међутим, широм наше планете тињају сукоби чија се варница зачас може претворити у ратни пожар. Ево како изгледа поглед на мапу света, где и припадници Војске и Министарства одбране дају допринос учвршћивању мира.

Огромни ресурси сандаловог дрвета у Источном Тимору и његова висока цена на тадашњем светском тржишту били су довољан мамац за колонијалну силу попут Португала, чија је владавина трајала све до 1975. године. Изузетак је прекид током Другог светског рата, када је Јапан окупирао Тимор и користио га као ваздухопловну базу за нападе на Аустралију. Једностраним актом владе 1974. године којим се Португал одрекао свих својих колонија, стекли су се услови да децембра 1975. године Источни Тимор објави независност.

■ ИСТОЧНИ ТИМОР

Да слобода не потраје дуже побринула се Индонезија, која је и раније истицала територијалне претензије. Само девет дана после објављивања независности врши инвазију на Источни Тимор и јуна 1976. проглашава га својом 27. провинцијом. Борба за независност траје од саме инвазије и коначно августа 1999. доводи до референдума на којем се 78 одсто гласача изјаснило за независност. Индонезија прихвата одлуку становништва и започиње повлачење у крви и диму, уз масакре становништва и комплетно уништавање инфраструктуре.

Резолуцијом Савета безбедности 1246 од 1999. године установљена је мисија UNAMET чији је задатак био да припреми референдум о статусу провинције Источни Тимор. Мисија се састојала од 250 цивилних полицајаца чији су задаци били обука и асистенција индонезанској полицији у провођењу референдума, а довели су и 50 официра за везу који су сарађивали са индонезанском војском по истом питању.

Након на референдуму изгласане независности, избијају сукоби великог размера током којих је 250.000 становника пред масакром проиндонезанске милиције избегло у Западни Тимор. Под притиском међународне заједнице, Индонезија прихвата ангажман међународних снага са мандатом УН да успоставе ред и поредак. Снаге су имале назив INTERFET и састојале су се од војних снага Аустралије, Филипина, Малезије и Новог Зеланда. У сукобима са проиндонезанском милицијом INTERFET уз одређене губитке убрзо запоседа територију Иског Тимора.

Индонезија формално предаје ингеренције над територијом УН и 25. октобра 1999. резолуцијом СБ 1272 оснива се ми-

сија УН у Источном Тимору UNTAET (United Nations Transitional Administration in East Timor). Њен мандат је изградња администрације и власти, хуманитарна помоћ и војна заштита УН и становништва, те помоћ у изградњи властитих оружаних снага. Одобрен је војни персонал од 8.950 војника и 200 војних посматрача. Мисија је имала успешан ток са великим донацијама и улагањем светске заједнице. А 20. маја 2002. формално је проглашена независност Иског Тимора и UNTAET престаје да постоји. Жртве током рада UNTAET су биле: 15 војника, један војни посматрач и један цивилни полицајац.

Ангажовање СЦГ у Источном Тимору је започело 26. јуна 2002. када су, након завршеног Курса за војне посматраче УН у Техерану априла 2002, мајори Звонимир Станковић и Предраг Влаисављевић почели једногодишњи мандат војних посматрача. Томе је претходило повлачење тројице америчких војних посматрача из мисије због неслагања Владе САД са оснивањем Међународног суда за ратне злочине у Хагу (ИСС) и неприхватање његове јурисдикције. Месец дана касније, у мисију је упућен и капетан прве класе Игор Шћепановић.

Мисија у Источном Тимору је у време укључивања војних посматрача из СЦГ била потпуно оформљена, што је повољно утицало на брзо ангажовање наших официра. Војни посматрачи из ВСЦГ су после почетних дужности у тиму, врло брзо били постављени на више функције: вође тима, официра за логистику у сектору и главног официра за логистику у команди снага. Због смањења броја војних посматрача у склопу укупног смањења мисије, као њихова замена, следеће године упућена су само двојица официра ВСЦГ: мајор Иван Лазаревић и капетан прве класе Славимир Николић. Они су свој мандат завршили месец дана пре редовног рока, крајем маја 2004. године и тиме је ангажовање СЦГ у мисији UNMISSET окончано. До затварања мисије укупно је ангажовано пет припадника МО и ВСЦГ.

■ ЛИБЕРИЈА – НОВИ ИЗАЗОВ

Дуготрајни грађански рат уништио је знатан део либеријске привреде и инфраструктуре а већина страних инвеститора је напустила Либерију. Мноштво радника остаје без посла и у земљи је завладала беда и сиромаштво. Осећај бесперспективности

А, ОБАВЕЗА И ПРАВДА

влада земљом. Бивши борци, ненавикли на рад, тешко се уклапају у заједницу. И даље постоје проблеми са повратком избеглица и интерно расељених лица јер им је имовина уништена и опљачкана а средина из које потичу врло ненаклоњена. Уништена пиринчана поља, недостатак семена и основних средстава за пољопривредну производњу, довели су до несташице хране и зависности од хуманитарне помоћи.

Посматрачка мисија УН у Либерiji (United Nations Observer Mission in Liberia – UNOMIL) основана је још 1990, са мандатом који је завршен септембра 1997. године. Са повлачењем ове мисије осетила се потреба за продуженим присуством УН у Либерiji, па је тако већ у новембру исте године основана канцеларија УН (UN Peace-Building Support Office in Liberia – UNOL), са задатком да помогне Влади Либерije у консолидацији мира након председничких избора. Формирање међународне Контакт групе (са Европском унијом и Економском заједницом западноафричких земаља као копредседавајућима групе) такође су покренуле Уједињене нације. На иницијативу председника Тејлора, маја 2003. године, генерални секретар УН шаље мултидисциплинарну мисију за процену ситуације, са задатком да процени услове за одржавање слободних и поштених избора и изнађе начин на који међународна заједница може да помогне у проналажењу трајног мировног решења.

од годину дана и до сада је у мисији учествовало 17 припадника МО и ВСЦГ.

ХИТНА ПОМОЋ ЗА ДР КОНГО

Демократска Република Конго (Заир у периоду 1971–1997) је централно-афричка држава, трећа по величини у Африци, чија површина износи 2.344.885 км², са око 57 милиона становника. Главни град је Киншаса. У ДР Конгу живи више од 200 етничких групација, чија је афирмација и борба за власт кроз бурну историју често праћена крвавим сукобима и масовним миграцијама. Од краја 19. века до стицања независности 1960. године, Конго је био белгијска колонија, што је знатно утицало на начин живота у већим градовима, који се много разликује од традиционалног у руралним срединама.

По економском потенцијалу ДР Конго је једна од најбогатијих афричких земаља, са огромним рудним благом, посебно племенитим металима, уранијумом и дијамантима. Око 60 одсто површине земље је под шумама са ретким и веома цењеним биљним и животињским врстама, те огромним воденим потенцијалом река и језера, посебно реке Конго.

После колонијалног ослобађања и стицања независности, немири изазвани међуетничким сукобима су настављени у земљи, што је узроковало да Белгија интервенише својим оружаним снагама ради завођења реда и заштите становништва европског порекла уз истовремени покушај рестаурације своје владавине. То је довело до још већих немира, првенствено усмерених против Европљана, који напуштају земљу остављајући је без администрације и стручњака у свим областима битним за функционисање живота и економије.

Покушај две водеће партије да формирају нову конгоанску власт није успео ни уз помоћ УН, које од почетка шездесетих делују на овом простору и под чијим патронатом су коалиционе снаге, вођене интересима великих сила, спречиле сецесију рудама најбогатије конгоанске провинције Катанге, али нису донеле мир у земљу. Уз подршку САД, 1965. године на власт долази Мобуту Сесе Секо, који заводи апсолутистички режим, гушећи све напредне снаге и покушаје демократизације Конга.

Средином деведесетих ДР Конго (тада Заир) постаје уточиште за више од 1,3 милиона избеглица из Руанде, у којој је беснео сукоб племена Хута и Тутса. То је додатно закомпликовало ионако тешку ситуацију у ДР Конго. Проблем њихове репатријације и до тада незапамћени примери геноцида који су починили припадници Мобутуове армије и разне одметничке оружане групације формиране на етничким и интересним основама, продубили су кризу у региону, што је довело до оружаног сукоба између ДР Конго и Руанде.

Дуго година УН покушавају да на просторима овог дела Африке и самог ДР Конга посредују у изналажењу могућности за успостављање мира, са променљивим успехом. Средином 1999.

Допринос чувању мира: патрола УН у Либерiji

У мукотрпном процесу поновне изградње мира и узајамног поверења, организовани су и избори који су успешно спроведени током октобра и новембра 2005. године. У другом кругу председничких избора победила је госпођа Елен Џонсон-Сирлиф из Партије јединства. Своје учешће у мисији у Републици Либерiji, Србија и Црна Гора је почела након позива из департмана УН за мировне операције у децембру 2003. године. Тада су упућена два војна посматрача из ВСЦГ. Контингент је sukcesивно увећаван до броја од шест официра, који се у редовним једногодишњим циклусима (децембар, март, мај) смењују. Војни посматрачи се смењују након истека мандата

МИРОВНЕ МИСИЈЕ: НАД

године потписан је Споразум о прекиду ватре и непријатељства свих зараћених страна у ДР Конгу, уз подршку пет земаља региона, на бази чега СБ УН крајем новембра доноси Резолуцију 1291 којом се мировна операција MONUC проширује на преко 5.500 војника, укључујући и 724 војних посматрача, уз цивилну логистичку и међународну хуманитарну подршку.

Наша мисија траје од 7. марта 2003, када је упућен први санитарски тим у ДР Конго. Тим чине два лекара и четири медицинска техничара који у мисији образују два тима за медицинску евакуацију ваздушним путем (АМЕТ) и базирају у Киншаси, у саставу мировних снага. До сада је ангажовано 40 припадника МО и ВСЦГ у седам санитарских тимова са мандатом од шест месеци и то: 13 официра, 19 подофицира и осам цивилних лица (шест жена).

Тренутно се у мисији налази седми тим. Основни задатак тима је да прати тешко повређене или болесне пацијенте ваздушним путем унутар ДР Конго и према болницама трећег степена у окружењу (Кенија и Јужноафричка Република). У току месеца, наш тим има у просеку и преко 20 интервенција од којих и до десет ваздушним путем, често ван зоне мисије.

ПОЗИВ СА ОБАЛЕ СЛОНОВАЧЕ

Обала Слоноваче је западно-афричка земља чија је површина 322.462 км² са око 18 милиона становника. Главни град је Јамасукро са 120.000, док највећи град Абиџан има 3,5 милиона становника. У Обали Слоноваче живи више од 60 етничких група, од којих су највећи Акани. Највећи део становништва су хришћанске (34 одсто) и муслиманске (27 одсто) вероисповести. Хришћани су већином насељени у јужном, развијенијем делу земље.

Обала Слоноваче је пре почетка сукоба имала једну од најразвијенијих привреда у Африци. Због изузетног природног богатства скоро све своје потребе подмирује из месних извора. Велики је извозник природног гаса, злата, дијаманата и кафе и водећи је произвођач какаоа на свету. Реални бруто национални доходак земље је последњих година био у благом опадању, тако да се макроекономске прилике у земљи могу описати као повољне у односу на околне земље.

На изборима 1995. године, које је бојкотовала опозиција, Беди је победио са великом већином. Његова владавина је обележена константним кршењем људских и грађанских права, те великим притисцима на припаднике опозиције. Незадовољство у народу је расло, нарочито у неразвијеним северним деловима земље.

Мисија Уједињених нација у Обали Слоноваче (MINUCI) успостављена је Резолуцијом СБ УН 1479 од 13. маја 2003, са задатком да обезбеди поштовање споразума о прекиду непријатељства између сукобљених снага и да успостави координацију са француским снагама које су се налазиле у зони поверења од 2002. године. Поменутом резолуцијом било је предвиђено да мандат мисије траје једну годину.

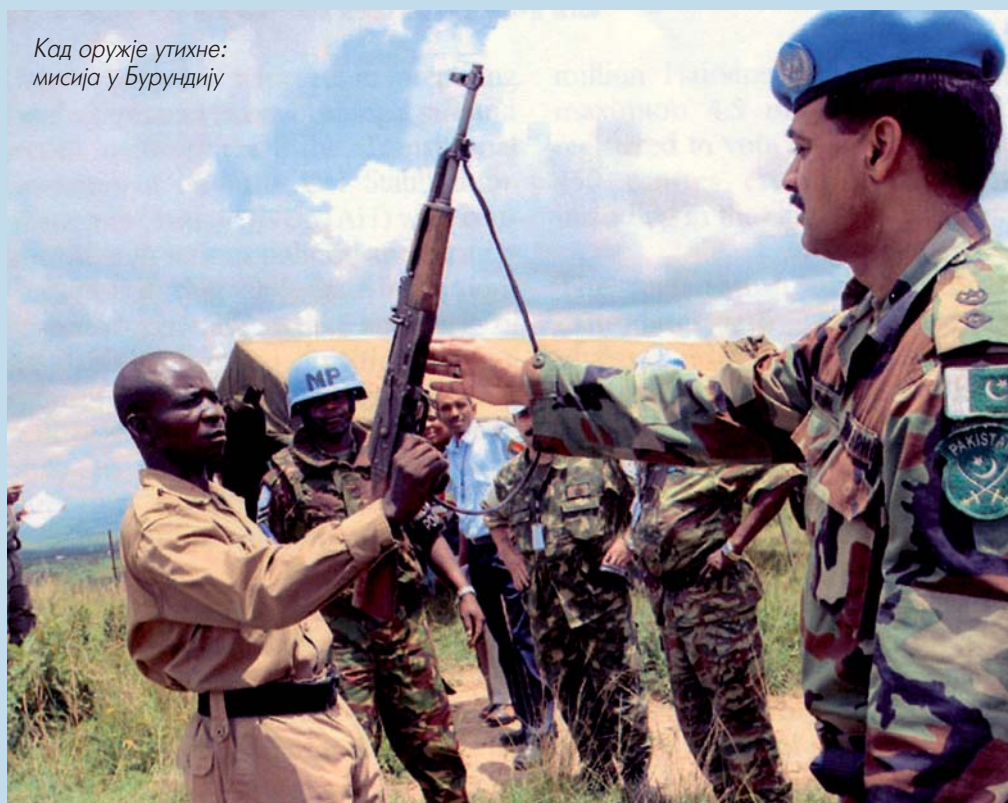
Своје учешће у мисији у Обали Слоноваче (тада мисија MINUCI) Србија и Црна Гора је почела 1. маја 2004. одласком прве групе од три војна посматрача. Припадници МО и ВСЦГ су у мисији ангажовани на задацима: надгледање примене постигнутог споразума и покрета војних јединица, спровођење процеса разоружања, демобилизације, реинтеграције, репатријације и повратка расељених лица, подршка у пружању хуманитарне помоћи и у области људских права и координација активности са посматрачима у суседним земљама у вези са кријумчарењем оружја.

До сада је у мисији учествовало девет припадника МО и ВСЦГ. Планирана динамика замене војно-посматрачких тимова је 12 месеци. Током последњих немира у Обали Слоноваче, војни посматрач из СЦГ, мајор Дејан Манојловић остао је у Обали Слоноваче пошто је постављен на листу особља неопходног за функционисање штаба мисије. Други наш официр, капетан Бранко Марић је евакуисан у Банџул, Гамбија, 28. јануара 2006, како је предвиђено планом евакуације мисије, док је мајор Драган Николић, који се у моменту избијања сукоба налазио у СЦГ на основу упутства из штаба мисије, ту и остао до смирења ситуације.

РАТНИ ПОЖАР У БУРУНДИЈУ

Република Бурунди је по површини (27.834 квадратних километара) мала источноафричка држава која се на северу граничи са Руандом, јужно са Танзанијом и западно са језером Тангањика и Конгом, а има око шест милиона становника. Главни град Бурундија је Буђумбура. Две најраспрострањеније етничке групације у Бурундију су Хути и Тутси, које су због међусобних непријатељстава током последњих деценија биле у сталним масовним миграцијама, како унутар Бурундија, тако и на територији Руанде. Иако малобројнији, Тутси су политички доминантнији. Они су знатним делом имигрирали из Руанде и чине око 20 посто укупног становништва Бурундија. Око две трећине становни-

Кад оружје утихне:
мисија у Бурундију

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

Договор мир гради:
припадници мисије UNOCI
у Обали Слоноваче

штва су хришћани, углавном римокатоличке вере, док преостала трећина негује традиционалну локалну религију. Просечан животни век житеља Бурундија износи 43 године, што је међу најкраћим у свету. То је последица сиромаштва, етничких сукоба, бројних болести и примитивног руралног начина живота већине становника. Званични језици у Бурундију су кирунди и француски, док је свахили најраспрострањенији у локалној употреби, посебно дуж језера Тангањика.

Бурунди је 1890. године постао немачка колонија, а након пораза Немачке у Првом светском рату, постаје белгијски протекторат. Након Другог светског рата Бурунди постаје земља под директном заштитом УН, али се у држави и даље осећа изузетно јак утицај Краљевине Белгије, која је подржавала владавину поглавара из редова Тутса. Када су 1959. године антагонизми у Руанди ескалирали у насиље, руандски краљ из редова Тутса напушта земљу. Настаје егзодус око 200.000 његових сународника, који већином одлазе у Бурунди. На инсистирање Старатељског савета УН Бурунди 1962. године добија независност, постаје монархија и бива примљена у чланство УН. Међутим, политички ривалитет Тутса и Хута се наставља. На покушај револуције већинских Хута, Тутси су реаговали брутално, што је изазвало хиљаде жртава међу Хутима који масовно беже у Руанду. Државним ударом 1966. године Бурунди постаје република, формира се Национални револуционарни комитет са задатком да обезбеди стабилизацију режима и развој економије. Хути и даље незадовољни својим положајем 1972. године подижу устанак који прераста у масовни масакр најмање 100.000 људи, већином Хута. Устанак је угушен, али су се немири наставили и хиљаде Хуту избеглица уточиште налази у суседним земљама.

У тражењу могућих решења 2001. године Национална скупштина усваја тзв. Прелазни устав који кроз трогодишњи транзициони период треба да обезбеди равноправно учешће и

поделу власти између Тутса и Хута, озваничену међусобним споразумом. Упркос томе непријатељства су настављена, тако да су етнички сукоби у Бурундију, почевши од 1993. године, однели више од 150.000 живота и проузроковали расељавање око 800.000 људи.

Мировна мисија УН у Бурундију је успостављена Резолуцијом Савета безбедности бр. 1545 од 21. маја 2004. са почетним шестомесечним мандатом да: обезбеди имплементацију и поштовање споразума о прекиду ватре, омогући реafirмацију поверења међу сукобљеним снагама у Бурундију, разоружа, демобилише и реинтегрише борце у цивилно

друштво, прати реализацију договореног смањења армије Бурундија, посебно тешког наоружања, прати и спречава илегалне токове наоружања преко националних граница, у сарадњи са мисијом УН у Конгу, обезбеди успостављање потребних безбедносних услова за дистрибуцију хуманитарне помоћи, повратак избеглица и расељених лица.

Наша земља учествује у мировној операцији у Бурундију са једним војним посматрачем од 11. септембра 2004. До сада су у мисији учествовала три припадника МО и ВСЦГ, од којих је мајор Предраг Прлић тренутно у Бурундију. Тежиште учешћа војних посматрача обухвата праћење изборног процеса и безбедносне и хуманитарне ситуације у земљи.

ПОВРАТАК

После више од деценије дисконтинуитета, услед санкција и међународне изолације, наша земља је након поновног пријема у Организацију уједињених нација, започела нову еру учешћа у операцијама очувања мира и безбедности, јуна 2002. упућивањем три војна посматрача у Источни Тимор. Одласком војних посматрача у Либерiju и санитарског тима у ДР Конго током 2003. године, те војних посматрача у Обалу Слоноваче и Бурунди током 2004. године, постепено се повећава обим нашег учешћа у мировним операцијама УН.

У пет поменутих мисија до сада је укупно ангажовано 40 официра на дужности војних посматрача и 40 припадника МО и ВСЦГ у саставу санитарског тима (13 официра, 19 подофицира и осам цивилних лица, међу којима и шест жена).

Тренутно се у мисијама УН налази 16 припадника МО и ВСЦГ: шест војних посматрача у Либерiji, три у Обали Слоноваче, један у Бурундију и шесточлани санитарски тим у ДР Конго. Према званичном извору УН, наша земља се по броју "мировњака" тренутно налази на 85. месту у свету. ■

Роберт СРЕЋКОВИЋ

М И Р О В Н Е М И С И Ј Е : Н А Д

Центар за мировне операције ГШ ВСЦГ

ПОШТОВАЊЕ НАЈВИШИХ СТАНДАРДА

Центар за мировне операције формиран је 14. октобра 2003. године Наредбом начелника Генералштаба ВСЦГ, на основу закључака Савезне владе о предузимању мера и активности на ангажовању Србије и Црне Горе у мировним операцијама. Оснивачким актом Центар је дефинисан као установа од посебног значаја за државну заједницу и Војску СЦГ, намењен за припреме појединаца, команди, јединица и установа ради ангажовања у мировним мисијама, праћења њиховог ангажовања и уопштавања искустава.

Када су донети *Стратегија одбране* (октобар 2004. године) и *Закон о мировним операцијама* (децембар 2004. године) створени су нови доктринарни и правни оквири за учешће ВСЦГ у мировним операцијама. У *Стратегији одбране* Војска добија нову мисију – учешће у светским и регионалним процесима изградње и очувања мира. Првобитна намена Центра овим документима је проширена. Оспособљавање ВСЦГ за нову мисију постаје један од циљева општих реформских процеса система одбране и Војске СЦГ.

Закон о мировним операцијама, поред осталог, предвиђа постојање Центра за мировне операције, који треба да образује Савет министара својом одлуком. Како одлука Савета министара о формирању Центра није још донета (законски рок је био април 2005. године), организација Центра остала је онаква каква је успостављена актом о формирању Центра за мировне операције (ЦМО) у октобру 2003. године. Центар је установа Генералштаба ВСЦГ потчињена заменику начелника ГШ ВСЦГ.

■ ЗАДАЦИ

Тежишни задаци ЦМО јесу: обука појединаца и јединица за мировне операције, управљање материјалним и људским ресурсима (селекција кадра за учешће у мировним операцијама, формирање базе података, опремање лица), праћење ангажовања појединаца и јединица ВСЦГ у мировним мисијама, координација планирања припрема снага за мировне мисије са организацијским јединицама Министарства одбране, ГШ ВСЦГ и органа државне заједнице, процена и евалуација ангажовања СЦГ у мировним операцијама, праћење и проучавање искуства из обуке оружаних снага страних земаља из области мировних операција.

Центар је од свог формирања остварио значајне резултате на успостављању система селекције, евиденције и обуке лица за мировне операције. Један од проблема са којима се суочио приликом избора кадра за обуку појединаца било је утврђивање критеријума за избор кандидата за обуку и селекцију на основу захтева међународних организација и Центра за обуку кадра за мировне операције. До почетка 2004. године била је рас-

прострањена појава да се на обуку у иностранство шаљу лица која не испуњавају све потребне услове за учешће на различитим видовима оспособљавања (курсевима, семинарима, посетама и вежбама) из области мировних операција.

Доношењем *Правилника о критеријумима за избор и припремање професионалних припадника ВСЦГ за мировне операције* прописани су општи и посебни критеријуми за избор кадра, који су усклађени са критеријумима УН, односно НАТОа. Правилником су прописани надлежност Центра и координација са организацијским јединицама МО и ГШ ВСЦГ из области селекције и избора кадра. Усвајање критеријума у процесу селекције знатно је унапредило избор мотивисаног и квалитетног кадра за обуку ради учешћа у мировним операцијама, што су у више наврата истицали представници земаља у које су наши официри и подофицири упућивани на обуку.

Сопственим знањем креиран је софтвер за базу података у ЦМО, чиме је створен ефикасан инструмент за прецизну евиденцију лица која су завршила одређену врсту обуке. Успостављена је база њихових персоналних података, која је релевантна за учешће у мировним операцијама, и омогућена је бржа селекција кадра за упућивање на обуку или у мировне мисије. Центар, иначе, улаже знатне напоре да постојећу базу података увече у програмски пакет КАИС МО. Предузети су практични кораци у координацији са Управом за везу и информатику ГШ ВСЦГ да се та активност реализује.

■ ОБУКА У ИНОСТРАНСТВУ

Обука појединаца реализује се у земљи и центрима за обуку у иностранству. Према *Закону о мировним операцијама*, ЦМО има важну улогу у реализацији обуке у иностранству и у реализацији курсева чији је циљ да оспособе припаднике ВСЦГ за дужности у мултинационалним операцијама.

Центар је извршио категоризацију курсева за мировне операције у иностранству и у сарадњи са Управом за кадрове МО почео наменски избор лица у складу са захтеваним критеријумима и потребама Војске.

А, О Б А В Е З А И П Р А В Д А

На билатералној основи изабране су земље са којима се развија сарадња у оспособљавању појединих профила професионалних припадника ВСЦГ.

Да би Војска СЦГ достигла потребне стандарде за обуку појединца за мировне операције и могла самостално да оспособљава своје официре за дужности у мировним операцијама, Центар настоји да добије лиценцу УН за курс војних посматрача и лиценце за друге курсеве (односно да постане регионални Центар за обуку). Услов да би се добила међународна лиценца јесте да Центар постане међународни, што значи да се обука изводи на енглеском језику, да око 50 одсто слушалаца буду странци и да се настава одвија према прихваћеним стандардима УН, односно Партнерства за мир и Натоа.

У овој години Центар ће уз помоћ страних партнера организовати два таква курса: штабни курс и курс за војне посматраче. Припреме за почетак штабног курса приведене су крају.

У сваком тренутку спремни да помогну: припадници мисије MONUC у Демократској Републици Конго

■ НАЦИОНАЛНИ КУРСЕВИ

Планирано је да се штабни курс за мировне операције реализује у сарадњи са оружаним снагама Краљевине Шведске од 29. маја до 15. јуна 2006. године, уз помоћ њихових инструктора и предавача. Курс ће се реализовати на енглеском језику према Програму Партнерства за мир. У улози дублера руководиоца курса и вођа група биће четири официра ВСЦГ која су завршила припреме у Међународном центру за обуку (SWE-DINT) у Шведској.

Курс за војне посматраче организоваће се у сарадњи са Финском. Биће изведен на енглеском језику, према Програму Уједињених нација, а реализоваће га фински инструктори уз асистенцију инструктора из ВСЦГ. Курс ће бити интернационалан, а намењен је за официре из земаља западног Балкана.

Поред наведених курсева, Центар је планирао да у овој години изведе неколико националних курсева са страним инструкторима: курс из МХП, у сарадњи са Институтом из Санрема, и курс МХП са МКЦК. Од националних курсева са сопственим инструкторима, ЦМО је планирао реализацију основног курса за мировне операције и курса за командире јединица.

Центар је учинио значајне напоре да сакупи и систематизује војностручну литературу из области мировних операција, и у електронском, и у штампаном облику. Та литература се не користи само у Центру већ и у Војној академији, посебно на последипломским студијама за израду семинарских и дипломских радова. Центар је велики део литературе превео са енглеског на српски језик.

Поред тога, током 2004. и 2005. године Центар је радио на приручнику за припреме, који садржи захтеване тематске садржаје и теме за обуку појединца и јединица за МО. Приручник који ће имати неколико стотина страница је у завршној фази израде.

Центар поклања изузетну пажњу оспособљавању сопственог састава, у чему је постигао запажене резултате. С обзиром

на чињеницу да нема приоритет у школовању кадра, тежиште напора у области школовања биле су последипломске студије у облику магистеријума или специјалистичких студија.

Адаптирањем просторија Центра и опремањем савременом информатичком опремом уз помоћ Краљевине Холандије, створени су повољни услови за рад. Радна места су увезана у глобалну и интерну мрежу и обезбеђени су просторни услови за квалитетан рад. У фази је израда пројекта за смештај страних студената и инструктора у Касарни "Бањица II" (ЦМО је добио задатак да уради пројекат адаптације Малог интерната, а Холандија и Норвешка су наговестиле спремност да обезбеде финансијска средства).

■ КВАЛИТЕТ КАДРА

Знатном броју припадника Центра пружена је прилика да се оспособљава у иностранству. У периоду од 2003. до краја маја 2006. године старешине и цивилна лица из Центра учествовали су на 38 курсева из области мировних операција у иностранству. У току 2005. године било је упућено 19 лица. Упућивање на курсеве било је у функцији оспособљавања припадника Центра за обављање функционалне дужности. Поред тога, једно лице из састава Центра је у школској 2005/2006. години упућено на Балтички колеџ одбране у Естонију.

Ова околност условљена је потребом прихватања и уједначавања стандарда и критеријума обуке, размене знања и искустава и потребом њихове примене у раду. Око 70 одсто припадника Центра течно говори енглески језик, док је на курсеве језика у последње две године упућено још шест лица.

Важан облик оспособљавања представља и непосредно искуство у мировним операцијама. Из састава Центра шест лица је учествовало у мировним операцијама. Тај број током 2006. године вероватно ће се повећати довођењем људи са искуством из мировних операција и слањем официра из састава Центра у мировне операције (Авганистан). ■

Ранко МАЧКИЋ

За садашње и будуће кандидате

СТАТУСНА ПИТАЊА

Постоји велико занимање припадника ВСЦГ за одлазак у мировне мисије. Али добра воља није довољна. Постоји слово Закона, затим правилници, одредбе... У редовима који следе заинтересовани ће моћи да стекну праву слику о томе што се од њих тражи.

Учешћу професионалних припадника Војске у мировним операцијама у иностранству одлучује Скупштина Србије и Црне Горе на предлог Савета министара, уз претходну сагласност надлежних органа држава чланица. После доношења одлуке Скупштине Србије и Црне Горе Врховни савет одбране доноси одлуку о упућивању припадника Војске у мировне операције, на основу које министар одбране доноси наредбу о привременом упућивању у мировну операцију.

Права и дужности професионалних припадника Војске за време учешћа у мировним операцијама уређују се уговором.

Професионални припадници Војске за време учешћа у мировним операцијама имају право на накнаду плате и друга новчана примања у земљи, у износу који би остварили да су на служби у Војсци. Поред права на плату и друга новчана примања у земљи, професионални припадници Војске у мировним операцијама имају право и на плату и друга новчана примања по основама и мерилима који су прописани Уредбом о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије и Црне Горе, особља цивилне заштите и запослених у органима управе Савета министара, за време учешћа у мировним операцијама и другим активностима у иностранству (*Службени војни лист бр. 29/2005*).

Плата учесника у мировној операцији састоји се из:

- основне плате утврђене у коефицијенту у зависности од чина;

- додатака за командну и штабну дужност у коефицијенту који зависи од дужности (командант, командир, заменик или ако обавља штабне дужности у мултинационалним саставима и командама);

- додатака за специфичну дужност у коефицијенту који зависи од дужности (пилоту, падо-

бранцу, осталом летачком особљу и санитетској екипи за аеро-медицинску евакуацију, команданту брода, осталим лицима укрцаним на брод, лицима која врше деминирање, рониоцу, лекару, лицима која врше извиђачка и противтерористичка дејства, лицима која врше РХБ извиђање и деконтаминацију);

- додатака за ризик у служби у коефицијенту који зависи од услова који владају на подручју мировне операције (чести или повремени оружани инциденти, подручја погођена природним и другим катастрофама, подручја повремених инцидената, где постоји повећана опасност од скривених или напуштених убојних средстава, подручја где владају заразне болести);

- додатака за географске и климатске услове у коефицијенту који зависи од географског подручја и климатских специфичности који утичу на услове рада и извршавања задатака (подручје високих планина, пустињско, тропско или поларно подручје).

За време учешћа у мировној операцији професионални припадници Војске имају право и на:

- бесплатан превоз, смештај и исхрану у складу са међународним уговором, другим међународним актом или одлуком министра и за то не припада накнада;

- накнаду трошкова превоза у посебним случајевима, уз сагласност начелника ЦМО, када путују у вези са коришћењем: одсуства ради обиласка брачног друга или деце – једном годишње тек након шест месеци непрекидног боровка у мировној операцији и одсуства због смрти брачног друга или детета. Накнада трошкова превоза исплаћује се у износу стварне цене карте, односно трошкова за превозно средство које се користи.

Време проведено у мировним операцијама професионалним припадницима Војске, особљу цивилне заштите и запосленима рачуна се у стаж осигурања у двоструком трајању. Под временом проведеним у мировним операцијама рачуна се и време проведено у заробљеништву и на лечењу.

Професионални припадници Војске за време учешћа у мировним операцијама и другим активностима у иностранству осигурани су у случају рањавања, повреда или смрти.

У случајевима повреде, рањавања, болести или смрти, професионални припадници Војске за време учешћа у мировним операцијама остварују право на накнаду штете и друга права, у складу са прописима о накнади штете међународне организације под чијим се покровитељством спроводи мировна операција или друга активност у иностранству.

За време учешћа у мировним операцијама професионални припадници Војске обављају службу у складу са прописима којима је уређена служба у Војсци и дужни су да поступају и у складу са прописима Организације уједињених нација за извођење мировних операција и прописима за извођење конкретних операција и других активности. ■

Мате МАРТИНИЋ

Висока стручност наших старешина потврђена је и у Анголи: пуковник Живан Нешић (први сдесна), мисија UNAVM

Уредник прилога Бранко КОПУНОВИЋ,
аутори текстова: припадници Центра за мировне операције
ГШ ВСЦГ, лектор Мира ПОПАДИЋ,
ликовно-графички уредио Бранко СИЉЕВСКИ,
коректура Слађана ГРБА

Обележен Дан припадника мировних операција ПОД ПЛАВОМ ЗАСТАВОМ

Међународни Дан припадника мировних операција, 29. мај, обележен је у Центру за мировне операције ВСЦГ.

– Главна идеја јесте подсећање на оне храбре мушкарце и жене који су изгубили живот у служби мира – рекао је у обраћању гостима директор Канцеларије УН у Београду Џулијан Харстон. Он је подсетио и на бројне припаднике мировних операција који раде на одржању мира, разоружању и демобилизацији сиром света.

– Овај дан је прилика да се земље чланице УН подсети на свој допринос мировним

операцијама и одају признање припадницима својих снага које помажу УН у одржавању мира – рекао је том приликом пуковник Петар Ђорнаков, начелник Центра за мировне операције, подсећајући присутне на учешће домаћих снага у мировним операцијама.

Свечаном обележавању Дана припадника мировних операција присуствовали су и начелник ГШ ВСЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић са сарадницима, представници Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова Србије, Агенције УН у Београду и други.

С. Ђ.

ПРИПРЕМАЊЕ ЗА МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Страни војни представници акредитовани у СЦГ посетили су 24. маја Центар за мировне операције и 305. инжењеријску бригаду у Обреновцу. Изасланици одбране обавештени су о учешћу припадника ВСЦГ у мировним операцијама и о могућностима Центра за реализацију међународних курсева.

Током посете Обреновцу изасланици одбране обишли су 305. инжењеријску бри-

гаду у којој је и инжењеријска чета која је прошле године завршила обуку за мировне операције.

Госте су у Обреновцу дочекали заменик команданта Оперативних снага пуковник Александар Живковић, командант 305. инжењеријске бригаде пуковник Никола Патковић и председник општине Небојша Ђеран.

С. Ђ.

УКРАТКО

КУРС ЗА ШТАБНЕ ОФИЦИРЕ

У Центру за мировне операције, од 29. маја до 15. јуна, одржава се курс за штабне официре у мултинационалним бригаама, чији је циљ да припреми официре ВСЦГ за дужности у штабовима мултинационалних дивизија/бригада током ангажовања у операцијама за подршку мира.

На курсу је 28 полазника из СЦГ, из различитих организацијских јединица Министарства одбране и Генералштаба. Помоћ у организацији пружио је Међународни центар за обуку Војске Краљевине Шведске. На челу инструктора шведског тима налази се потпуковник Пер Кристијан Рингард.

С. Ђ.

НОВИ ПОСМАТРАЧИ У ЛИБЕРИЈИ

Тројица припадника Војске СЦГ, мајори Слободан Шкрбић из Новосадског корпуса и Живко Божић из 512. санитарског центра у Новом Саду и капетан прве класе Живојин Бурјић, припадник 83. артиљеријске бригаде ПВО у Даниловграду, упућена су у својству војних посматрача у мировну мисију Уједињених нација у Либерију.

САНИТЕТСКИ ТИМ ОТПУТОВАО У КОНГО

Шесточлани тим Војске СЦГ упућен је у мировну операцију УН (MONUC) у Конго, после припрема које су завршили у Центру за мировне операције ВСЦГ. У тиму су два лекара и четири медицинска техничара: лекари мајор Жарко Мићовић и поручник Дејан Цимић и медицински техничари заставници Слађан Младеновић и Јаким Рускаји и водници Милован Изгаревић и Дејан Станковић.

Смена екипа је на сваких шест месеци, а ово је седми тим из наше војске који учествује у тим активностима од 2002. године. Санитетски тим Војске СЦГ ангажован је у оквиру Тима за ваздушну евакуацију (АМЕТ) у Киншаси са задатком да прати повређене или болесне пацијенте ваздушним путем унутар Конга.

У ЧАЧКУ ПОНОВО ОТВОРЕНА АМБУЛАНТА

На пригодној свечаности у Чачку, 15. маја, командант краљевачког гарнизона пуковник Млађен Нишевић отворио је амбуланту за пружање примарних услуга здравственим осигураницима. Амбуланта је затворена прошле године, али је министар одбране др Зоран Станковић донео одлуку о њеном поновном отварању.

Тренутно у амбуланти раде лекар опште праксе, медицински техничар и апотекар, а ускоро би требало да им се придруже још један лекар опште праксе и стоматолог.

З. П.

БРАНКО РАДУНКОВИЋ,
СЛАВОНСКИ
И ШУМАДИЈСКИ
УМЕТНИК

НЕИЗМЕРНА СНАГА

Иако је рођен без руку, Бранко Радунковић већ педесет година прави изванредно верне картонске макете манастира, цркава, џамија, велелепних двораца и градских кућа

Д а живот пише романе какве ниједан чаробњак речи не може да састави, знамо одавно. Знамо и да без божјих чуда вера не би стотинама година окупљала милијарде својих ходочасника. Не би ни снова било, да човеку није дато да их сања. И то знамо. Али да човек без руку прави макете, веома верне оригиналима, прелепим манастирима, црквама и раскошним кућама, да слика и диригује црквеним хором, да спрема кућу и одржава богато сеоско имање, не само да нисмо знали, него нисмо могли ни да поверујемо. Док нисмо видели и тако схватили да воља и дух чине чуда неизмерна.

Бранко Радунковић, уметник из Подравске Слатине, чија животна прича почиње пре 65 година, када је, у селу Брезик, у породици имућног Илије Радунковића рођено шесто дете, најбољи је пример вечности и снаге духа. Мајка Десанка била је згранута кад је видела да њено тек рођено чедо има руке само до лаката и веома оштећене ноге, без чашица у коленима. Збило се то у освит Другог светског рата, почетком јуна 1941. године, када су усташе увелико виле своје крваво коло по српским селима у Хрватској. У једној од безбројних мрачних ноћи нестала су и два Илијина брата, па су рођење најмлађег Радунковића, у тим тешким, неизвесним временима, сељани сматрали новом суровом игром судбине. Можда и због тога, родитељи одлучују да новорођенче оставе у животу. Уосталом, говорили су, никоме тада живот није био сигуран и наклоњен, зашто би га још и сами одузимали, а где има за петоро, биће и за шесто дете, за најмлађег Бранка.

ДУХА

ОЛОВКА У УСТИМА

Рат је завршен, мали Бранко је преживео, порастао и тешко проходао. Родитељи га нису мазили, нису га сажалевали. Кад је заслужио, грдили су га као и другу децу. Додуше, отац га никад није ударио, а мајка би, понекад, знала да га ћушне. Тек да би се и сам осећао раван браћи и сестрама. Да је, ипак, другачији, Бранко је схватио кад је требало да крене у школу. Три километра далеко од куће у којој су живели, за дечака с јако оштећеним ногама, представљала је недостижан циљ. До тада, Бранко се помало кретао по дворишту, трудећи се да помогне браћи и сестрама, док су чистили домаћинство. Знао је да уђе и у шталу, да помилује теле, да се поигра с кучићима и јагњићима. Касније и да метлом очисти ђубре. Ипак, у школу није могао. Родитељи су одлучили да у кући, после доласка друге деце из школе, учи с њима барбар. И он је учио. Заволео је књигу и оловку, пожелело је да црта и пише. Али како без руку? Како без прстију држати оловку?

Онда је оловку ставио у уста и кренуло је. Улагао је натчовечанске напоре да, седећи на трonoшцу, са свеском на ногама, остави траг оловке коју је држао зубима, а придржавао је и усмеравао својим скраћеним рукама. Мало-помало, настајала су слова којима је покушавао да напише шта осећа, или шта чује и види. Почео је да црта животиње, људе, куће, све чешће је писао приче и песме. Све више је читао, док су се родитељи дивили његовој упорности. За оно што би његова браћа писала у даху, за неколико десетина минута, њему су требали сати. За оно што су они цртали сатима, Бранко је трошио дане. Али успевао је да нацрта лепше цртеже, да напише лепше песме. Његов дар да оно што види верно пренесе на папир запазили су најпре његови укућани, а затим и комшије и пријатељи. Све чешће су га наговарали да почне озбиљније да се бави сликарством, да свој несумњиви таленат овековечи и прикаже људима.

Али Бранко није хтео само да слика, хтео је и да пише, хтео је да свету и себи објасни и своју радост и своју тугу. Иако је био велики оптимиста, иако је веома волео људе, понекад је знао да се

Прву изложбу својих макета Бранко Радунковић је имао 1961. године у Новој Буковици. Затим излаже у Подравској Слатини, па оближњој Вировитици. Одушевљени посетиоци убрзо наручују макете својих сеоских цркава, општинских зграда, школа. Обишао је Бранко са својим макетама око 250 градова у Југославији, а био је и у Мађарској, Румунији, Аустрији, Швајцарској, Италији. Његове макете су излагане у домовима културе, музејима, школама, домовима ЈНА, позориштима, месним заједницама, домовима спортова, библиотекама, омладинским домовима, ликовним салонима... И увек је било на хиљаде и десетине хиљада посетилаца који су упорно чекали у реду да се упишу у књиге утисака.

запита зашто баш он мора да носи печат судбине на својим плећима. Зашто се баш њему десило то што се десило, зашто и он нема руке као његови вршњаци, зашто га тако често боле ноге? У младости годинама туга је знала да преплави цело његово тело. Тада би му, али само накратко, засметао и надимак – Мали Бранко. Осетио би га као неправду. Јер био је мали, али је многе ствари радио боље од великих. Могао је, на пример, користећи мали чекић, да пише и на писаћој машини, остварујући брзину од 170 слова у минути.

ПРВА МАКЕТА

У таквим тренуцима утеху је налазио у цркви. Није Бранко био мистик, није се препустио туговању и патњи, својом невољом није објашњавао све ствари и појаве око себе. Напротив, вером у Бога оснаживао је и себе и све у својој околини. Учио је да пева црквене песме, учествовао у хоровима, дружио се с верујућим људима. Знао је да није остављен сам себи, осећао је да Бог има неке замисли с њим.

Ускоро му је постало јасно да енергију коју има најбоље може да искористи ако се посвети макетарству. Имао је смисла за обликовање, а више од свега желео је да начини макете цркава у којима је био. У почетку је радио у осами, подаље од очију све радозналијих рођака, којима није било јасно на шта троши време и зашто се сатима крије. А Бранко је само желео да што лепше уради своју прву макету.

После те прве макете, урађене са осамнаест година, макетарство је постало Бранково животно, не само уметничко, опредељење. Како је време протицало, рад је бивао све сложенији и тежи, а макете све лепше, све прецизније, све драгоцене. У њима је Бранко налазио радост, снагу, окупљање. Са сваком следећом макетом јачала је његова вера у сопствене могућности, постајао је све познатији, самоуверенији. Кад је за његов уметнички рад и прегнућа сазнао општински референт за културу и просвету, за Бранка су чули и у Подравској Слатини. Врата успеха отворила су се широко, али се Мали Бранко није занео успехом. Бројне похвале и све чешће понуде да своје радове изложи у славонским школама значиле су признање за дотадашњи натчовечански труд, али и подстрек за својеврстан уметнички одговор на нове изазове. После цркава и манастира почео је да израђује и макете познатијих општинских зграда, замкова и школа. У том делу Славоније старих, уметнички значајних објеката није било мало, па је Бранко имао све више посла.

– Све до почетка деведесетих, односно до рата у Хрватској, чинило ми се као да не ходам по земљи, имао сам утисак да летим – сећа се Бранко Радунковић. – Био је то најлепши период мог живота, остварило се све што сам сањао и у најљућим сновима. Зимски сам правио макете, а од првих пролећних, до касних јесећих дана, путовао сам по ондашњој Југославији, најпре сам, а затим и са супругом Јованком. Обилазио сам градове у којима је моје изложбе посећивало и на десетине хиљада људи. И сви су били одушевљени, не само макетама него и мојим говорима, правим малим проповедима. Понекад су били толико изненађени, одушевљени, згранути да су помишљали да сам светац, да имам неке натприродне моћи, да сам божји човек... Да сам једно од његових чуда. Питали су ме како да сачувају брак, или како да се извуку из разних невоља, да престану да пију, или да се дрогирају. Ја сам их убеђивао да немам никакве паранормалне способности, да сам само човек, понекад се и љутио на њих, али није вредело, то је тако кад човек о нечему крене причу... Кад га мука сколи, човек тражи спаса и тамо где га нема и не може бити.

Упознао је Бранко живот са свих страна. Није му зато било тешко да на својим изложбама остане с посетиоцима и до касних ноћних сати, да им прича о својим макетама, да им показује и објашњава како их прави. Јер док не виде, многи не могу да поверују. Питали би га како једе, ко га облачи, с ким живи, ко му помаже.

– Примећивао сам многобројне сажаливе погледе људи код којих сам ноћивао кад нисам имао смештај у хотелу, у местима у којима хотела није ни било. Видео сам да им је незгодно, да не знају како да се понашају према мени, како да ми понуде помоћ, а да ме не увреде. Ипак, кад виде да све могу сам, да се, без туђе помоћи, обучем и свучем, да могу чак и да се обријем, бивали су одушевљени. Њихова запањеност брзо је прерасла у одушевљење, у веру да и сами могу много више него што пружају. Тако сам стекао многобројне пријатеље у целој земљи, у свим местима у којима сам био. Позивали су ме на свадбе, на венчања, на крштења, али и на сахране и тужне догађаје. Тражили су од мене да им говорим, да својим искуством помогнем, да им ојачам веру у сопствене моћи, да не клону, да не мисле на крај, чак ни кад је близу.

ЧУДЕСНЕ БЕСЕДЕ

И Бранко је говорио. Постао је прави уметник, оратор. Његове беседе су се данима препричавале, његове речи памтиле, његов оптимизам је мењао људе. Све чешће је позиван на посела, на славе, на различита народна окупљања. После говора од којих би се окупљенима јежила кожа, Бранко би све чешће знао и да запева. Весела је он, аниматор коме није било тешко да за тренутак забави људе око себе, да им одагна бриге и помисао на тежак сеоски живот, па је његово присуство на значајним приредбама и веселима постало ствар престижа.

Диван, дубоки, мушки глас приметили су убрзо и свештеници, па су му све чешће нудили да пева у црквеним хорovima. То је још једна уметност у којој је Мали Бранко пронашао себе. Певао је тропаре, црквене песме, литургије; његов глас је одјекивао у црквама широм Славоније, Крајине, Југославије.

После неколико година и многобројних путовања, на којима је приређивао све посећеније и све значајније изложбе, често и за десетине хиљада посетилаца, Бранко је одлучио да у кући у којој је живео отвори галерију и ту изложи своје многобројне радове. Већ се накупило око сто макета, било је све теже путовати, носити их и организовати уређење изложбеног простора. Често је Бранко то радио сам, а младост је полако пролазила. Ипак, док су му били живи родитељи, некако је гурао. Највећи стрес доживео је кад му је умрла мајка, 1972. године, али ни тада није поклекао. Иако се, готово сваког часа, питао да ли ће га ико икада волети као што је то знала мајка Десанка, Бранко је издржао. Само осам месеци касније умро му је и отац. А затим, у саобраћајној несрећи, гине старији брат. Е, тада је Бранко посумњао. Посумњао је да га је Бог напустио.

Остао је сам, а имање је било велико, кућа огромна, пуста, галерија препуна слика, макета, радова.

– Било ми је веома тешко. Моји рођаци су сажаливо говорили о мени, питали се како ћу сам, сирот, без игде икога. Није ми било драго што су ме тако потцењивали. Али и то сам издржао. Показао сам им да могу сам да водим бригу о кући, да одржавам имање, да радим у башти. Онда сам одлучио да се оженим. У ствари, понудио сам једној жени коју сам упознао на својој изложби у Товаришеву, малом војвођанском месту код Новог Сада, да пређе да живи код мене. И она је пристала. Било је то финале нашег двогодишњег повременог дружења, дописивања, посећивања. Кад сам остао сам, без родитеља, Јованка је осетила потребу и жељу да живимо заједно. Али то се није допало мојим рођацима. Престали су да говоре са мном, да ме посећују. Више нисам био сирот.

Чудни су људи, док неког сажалевају, док мисле како су бољи, паметнији, вреднији, драгоценији, нуде помоћ и жале. Али чим схвате да немају разлога за осећање више вредности, чим осете да су једнаки оном кога сажалевају, одлазе, презиру, критикују... То је

Бранка највише погодило. О томе и данас мисли с тугом, с разочарањем, већим но што га је изазвао рат. А с нестанком Југославије, нестало је све што је Бранко имао у Славонији. Кућа му је срушена, галерија уништена, макете изгореле. Необјашњиви злочин претворио је у прах и pepeo више од сто Бранкових чуда. Нестало је његових педесет година као да их никад није ни било.

РАТ И СЕЋАЊА

– Остала су сећања, понека фотографија макета које сам изradio, понеки слајд са безбројних изложби. После многобројних упозорења добронамерних људи, али и непрекидних претњи оних других, злих, кућу сам напустио изненада с једном кесом у рукама. Јованка и ја отишли смо у Илок, где се већ сакупило око шест хиљада српских бескућника, избеглица из Хрватске. Није нам било лако, али се нисмо предавали. Крепио сам људе уверавањима да ће бити боље, да се живот наставља. Основао сам и два црквена хора, први, у коме је певало 50 средњошколки, назвао сам "40 севастијских мученика – Младенци", а други, са 40 девојчица из основне школе, "Вера, нада и љубав". Редовно смо имали пробе и толико напредовали да смо ускоро певали на свим богослужењима недељом и празником. Тако је то трајало све до 1997. године, кад смо се поново отиснули у свет. У хору је остало свега десетак девојака, а Јованка и ја смо се упутили у Шумадију и настанили у Прњавору, селу између Баточине и Крапујевца. Ту сам убрзо, уз помоћ донатора, добрих и племенитих људи и Цркве саградио кућу и уредио имање на коме сада живим. Ваљда је завршено наше путовање – сетно говори чика Бранко.

Док седимо у изванредно уређеном дворишту, крај спомен-чесме Бранковим родитељима, поред стабла лимуна и безбројних саксија са разноврсним цвећем, схватамо да се Бранко ни после свих натчовечанских искушења није предао. Првих неколико година, после доласка у Шумадију, сваке недеље и о празницима одлазио је у Илок и обучавао преостале девојке хорском певању. Наставио је да обилази цркве и манастире, да држи проповеди, да посећује пријатеље. На повременим завичајним окупљањима Славонаца знао је да изазове сузе и у најтврђем оку. Нико није могао равнодушно да одслуша његову поему "Јој, моја Крајино". У свом дворишту је засадио неколико стабала трешања и вишања, подигао шљивик, изградио кућу и помоћне просторије, почео да гаји живину, тови свиње... Вратио се свом сеоском занату. А макете?

Остало их је нешто мало, свега пет или шест. Не ради их више, зуби не могу да издрже толики напор. Све теже се и креће. Али не посустаје Мали Бранко. Верује да ће, уз подршку своје супруге и добрих људи, успети да отвори галерију у кући у којој сада живи. Има неколико десетина великих фотографија, можда ће их до следеће године набавити још. Биће то, каже, лепо сведочанство његовог полувековног рада. Стакла и панои за ту, последњу, изложбу већ су припремљена. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Експлозија у "Првој искри" ПОГИНУЛА ТРИ РАДНИКА

У погону за производњу експлозива у наменској индустрији "Прва искра" у Баричу 29. маја око 13,30 часова дошло је до експлозије у којој су, према првим сазнањима, три радника погинула.

Ватрогасне екипе из Обреновца и Београда ангажоване су на спречавању ширења пожара проузрокованог експлозијом на друге објекте "Прве искре" и на његовој локализацији. Захваљујући брзом реаговању више од 15 ватрогасних возила, објекти базне хемије нису били угрожени, а због близине погона путу, привремено је био заустављен саобраћај кроз Барич.

Место несреће је одмах посетио министар одбране СЦГ Зоран Станковић.

Управа за одбрану Републике Србије и тим Цивилне заштите из Обреновца координирали су активности на заштити и спасавању. Екипа екотоксиколошког тима Градског завода за здравствену заштиту утврдила је да нема аерозагађења.

Истражни судија и надлежни органи истражују околности које су довеле до експлозије. ■

ЗАШТИТА У АКЦИДЕНТНИМ СИТУАЦИЈАМА

Било би добро да и организације РВС у градовима већим од Књажевца успеју да организују вежбове активности на високом професионалном, садржајном и стручном нивоу, као што су то учиниле резервне старешине из градића на Тимоку. То је општи закључак посматрача који су пратили једнодневну обуку под називом "Рад и поступци екипа које се баве заштитом и спасавањем у акцидентним ситуацијама", у оквиру које су изведене вежба заштите и спасавања у акцидентној ситуацији, гађања из аутоматске пушке и тактичко-технички збор.

Извођењу обуке у Књажевцу придружили су се и резервне старешине из Зајечара и Сокобање, док су, испред окружног одбора РВС из Ниша, вежби присуствовали генерали у пензији Милован Мишевић и Божидар Божовић.

Гађање из аутоматске пушке обављено је на стрелишту у Зајечару. Одличја за најбоље припала су Млађану Јовановићу, Жељку Милојићу, Владимиру Миљивојевићу и Горану Игњатовићу. ■

З. М.

УНИШТАВАЊЕ НЕЕКСПЛОДИРАНИХ СРЕДСТАВА

На захтев СУП-а Београд, и након извршеног увиђаја истражних органа, стручна екипа Управе за одбрану Републике Србије уништила је 23. маја неексплодирана убојна средства, која су у протеклом периоду пронађена на различитим локацијама у околини Београда.

Екипа за уништавање неексплодираних убојних средстава деактивирала је и уништила од почетка године 159 таквих средстава, а у последњих месец дана 53 комада различитих убојних средстава на територији Крагујевца и Зајечара. ■

АУТО РЕЛИ "КАРАВАН ПРИЈАТЕЉСТВА"

Поводом тридесетог, јубиларног ауто релија "Караван пријатељства", који ће се под покровитељством општине Аранђеловац одржати 17. јуна у Шумадији, начелник Генералштаба Војске СЦГ генерал-потпуковник Љубиша Јокић примио је 23. маја чланове Организационог одбора тог догађаја.

Старт овогодишњег релија, на коме ће учествовати око 100 посада, биће у Орашцу, а циљ је у Крагујевцу. ■

С. Л.

УКРАТКО

НОВО ИМЕ СТАРОГ ФАКУЛТЕТА

На седници Савета Универзитета у Београду, одржаној 16. маја, донета је одлука о промени назива Факултета цивилне одбране у Факултет безбедности.

У образложењу одлуке каже се "да су промене у концепту безбедности као и његово проширење на нетрадиционална питања која обухватају социјалне, демографске, економске, еколошке и друге проблеме, као и природне и техничко-технолошке безбедносне изазове, ризике и претње, већ нашле своју верификацију у студијским програмима Факултета цивилне одбране".

Досадашњи назив само је делимично изражавао такву његову делатност, што је условило потребу да факултет промени назив у Факултет безбедности. ■

СВЕСЛОВЕНСКА НАГРАДА ДР ЗОРАНУ МИЛОШЕВИЋУ

Комисија за додељивање награде Едуарда Валодина, Савеза писца Русије, часописа "Нова руска књига" и ИИПК "Ихтус", објавила је имена добитника за 2005. годину, међу којима је и др Зоран Милошевић, сарадник часописа "Војно дело".

Милошевић је награду добио за истраживачки рад под називом "Филозофска мисао светог Николаја Велимировића". Рад је први пут објављен у научно-теоријском часопису Министарства одбране СЦГ "Војно дело", а у преводу на руски у зборнику радова Савеза књижевника Русије. Доктор Зоран Милошевић је виши научни сарадник Института за политичке студије у Београду и професор Филозофског факултета у Источном Сарајеву.

За ширење словенске сарадње комисија је доделила још две награде "Словенско братство", Инги Јесјковој из Москве и Пјотру Толченку из Украјине. Награде су додељене и за поезију, прозу, драматургију, публицистику, геополитику, критику, богословље, књижевност, дејчу књигу, социјалну литературу, историју и социјално-политичке науке. У конкуренцији је било 9.767 књига и чланака објављених 2004/2005. године и преко 1.000 аутора. ■

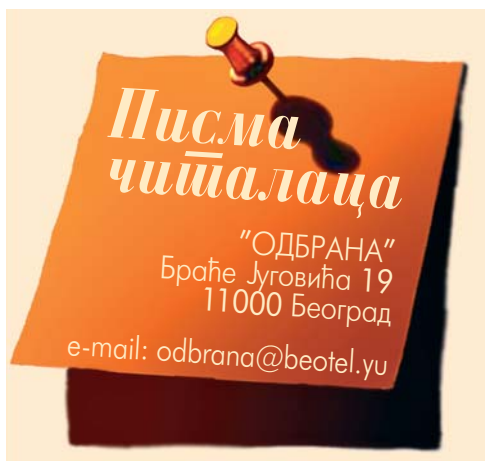
Б. С.

ПРИЗНАЊЕ УМЕТНИЧКОМ АНСАМБЛУ

Мешовити хор Уметничког ансамбла Војске Србије и Црне Горе "Станислав Бинички", другу годину заредом учествовао је на Свечаној академији одржаној поводом обележавања Дана спаљивања моштију светог Саве на Врачару – 10. маја, и славе Богословије "Свети Сава" у Београду.

Богословија ове године обележава 170 година постојања, а тим поводом њен ректор протојереј ставрофор професор др Драган Протић уручио је представницима Уметничког ансамбла захвалницу за досадашњу успешну сарадњу, са жељом да се она настави и убудуће. ■

Д. Ж. ЈОВИЋ

БЕСКУЋНИЦИ И СТАНОДАВЦИ

Предлажем да се редакција позабави животом у војним хотелима. Ту живе избеглице и расељена лица, а такође и дугогодишњи житељи Београда или боље рећи Београђани. Посебно истичем самохране мајке које су без стана, раде у Војсци годинама, а не примају УТС нити су икада примале. Можда би и оне желеле да своју децу окупају у сопственом купатилу, или да на миру ураде домаћи задатак са дететом а да им не смета галама у ходницима, ударање врата лифта, улажење и излажење из купатила и остало што доноси заједнички живот у хотелском смештају... Нажалост, без наде да ће се "окончати" овакав живот, без подршке и помоћи надлежних, настављамо, и то је неизвесно колико дуго, живот у хотелу.

Али, изненађена сам јер у ситуацији кад је отпуштено толико људи као технолошки вишак, министар одбране говори о увођењу још једне приоритетне категорије у којој ће се наћи официри и цивилна лица која су од виталног значаја за развој система одбране. Зар није доста афера и манипулација, а са овом категоријом даје се могућност за тако нешто. Драго ми је да је током ове године предвиђено толико новца за прибављање станова, али би ми било још драже да се ти станови доделе правилно, а не да се после сваке поделе комисија и начелник стамбеног промене јер је откривена нека неправилност или превара.

Не знам да ли су ово одговори или питања, да ли се овај текст може објавити у рубрику "Писма читалаца", или можда у рубрици "Веровали или не", и да ли ћете уопште објавити... Нека иде на вашу душу. Али не заборавите, љутих рана има много, а мелема...!?

ЦП Тања ВУЧКОВИЋ

СУДБИНА ОФИЦИРА СА ВИШОМ ШКОЛОМ

Ја сам официр, у чину капетана прве класе, са завршеном "само" Вишом школом. Прочитао сам *Критеријуме за професионалну војну службу* у којима је основно да официр мора да има високу стручну спрему. Шта бива са нама официрима који смо завршили само Вишу школу, а немамо 30 година пензијског стажа?

Генерал-мајор Слободан Тадић, начелник Управе за кадрове МО, у "Одбрани" истиче да уколико не буду усвојене измене и допуне Закона о Војсци којима се омогућава пензионисање са 20 година стажа, одређени број официра и подофицира изаћи ће из система одбране без пензије. Другим речима, први на удару бићемо ми са Вишом школом, јер не задовољавамо основни критеријум.

Међутим, сви истичу да *Критеријуми* треба да заштите стручан кадар који је потребан систему одбране. Питам се, зар ми нисмо стручан кадар који је од своје петнаесте године у чизмама и који је у најбољим годинама, пун знања и искуства, како војничког тако и животног. Следећи парадокс је да би, уколико буде отпуштања, вишак били капетани и капетани прве класе (јер ми са Вишом можемо да напредујемо само до тог чина), а познато је да официра тих чинова тренутно има мање – 44 посто, а треба да их буде 65–70 посто.

И шта на крају рећи него да се осећам преварено и понижено, пред породицом и пред самим собом, после силних прекоманди, одсуствовања од породице, сељакања из једног гарнизона у други, са 40 година живота и 20 година активне службе и исто толико подстанарског живота... Зато што ћу сутра добити 5.000 евра и отпуст из МОЈЕ Војске, у коју сигурно нисам дошао још као дечак само да "презимим". ■

Зоран Ј., капетан прве класе

СОЛИДАРНОШЋУ ДО СТАНОВА

Пратећи средства јавног информисања, посебно *Војни ветеран* и магазин *Одбрана*, сазнао сам да још увек има око 18–20.000 војних осигураника који нису решили стамбено питање. Посебно су у критичној ситуацији војни пензионери протерани из бивших република наше заједничке земље, који су, ни криви ни дужни, остали без игде ичега и постали социјални случајеви.

Такође сам дошао до закључка да садашње, а и будуће време, не улива реалну наду да се скоро реши стамбени проблем тих бескућника. Зато предлажем да се обуставља 1 посто од пензије свим војним пензионерима официрског чина, а активним официрима од личних припадљености; да се обуставља 0,5 посто од пензије свим војним пензионерима подофицирског чина, породичним пензионерима, а активним подофицирима од личних припадљености. Ове обуставе треба да трају све док се не реше сви стамбени проблеми војних бескућника.

Ово би био гест солидарности, другарства, хуманости и племенитости свих војних пензионера и активних војних лица који су стицајем срећних околности избегли овакву судбину. Овим се не ослобађа одговорности Министарство одбране нити држава, који су и до сада имали обавезу да обезбеде станове војним осигураницима.

Искрено се надам да ће ова моја идеја наићи на разумевање и уродити плодом. ■

Бранко ИЊАЦ

БОДОВИ ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

Поштована редакцијо, обраћам вам се са надом да ћете објавити ово писмо, те да ће га можда прочитати и неко од људи који раде на изради критеријума за рангирање старешина како би се запитали да ли је баш све урађено како треба.

Прва и основна замерка коју имам је што готово педесет одсто оцено за подофицире носе године живота. То је, по мени, неадекватан критеријум, јер нико од нас није бирао када ће бити рођен, нити је могао свако да почне да ради у својој 18 години живота.

Такође је проблематично да све прилично зависи од среће, па коме је она била наклоњена да се роди пре, рецимо 26 година, па још добије чин, већ је у старту бољи од оног ко има 31 годину и чин носи рецимо пет година. Сматрам и да је недовољно награђена четворогодишња војна школа, јер они занимање немају, тако да њиховим истеривањем на улицу добијамо армију просјака, неприпремљених за живот. У оцењивање није узето у обзир ни учешће у одбрани отаџбине. Немогуће је да оно не заслужије ниједан поен. Или је то сада постало срамота.

Постоји једна група старешина који су били у логорима и кампима као ратни заробљеници, почевши од Словеније па све до Косова. Немогуће је да малтретирања и батине које смо добили од разних зенги, припадника ОВК и њима сличних не завређује бар неки поен. Зар ће и бивши ратни заробљеници бити истерани на улицу. Нико од њих није млад, тако да су сви негде на зачељу колоне. Камо среће да су се касније родили, не би им се догодило то што им се догодило.

На крају бих закључио да је предност у рангирању требало дати службеним оценама, војном школовању, претрљеним страховима и радном стажу, а тек онда мање битним ставкама. ■

Ратни заробљеник "Фењераш"

У ЧИЈОЈ СУ НАДЛЕЖНОСТИ
УПРАВНИ ПРЕДМЕТИ ВРХОВНОГ
ВОЈНОГ СУДА

ТЕШКО ДОКУЧИВА ПРАВДА

Сваки човек има право на правично суђење. То му је гарантовано чланом 17. *Повеље о људским и мањинским правима и грађанским слободама*. Ипак, више од три хиљаде припадника Министарства одбране, после укидања војних правосудних органа, остало је ускраћено за то право. До када, не зна се...

У претходним бројевима "Одбране" освртали смо се у неколико наврата на проблеме припадника Министарства одбране, који су се, правним језиком говорећи, нашли у својству странке у управним споровима, који су раније били у надлежности војног судства, а сада их не решава ниједан суд. Како на адресу наше редакције и даље стижу питања о поменутом проблему, вратили смо се тој теми покушавајући да дођемо до конкретнијих одговора.

Да подсетимо, наведени незавршени предмети управних спорова односе се на оцену законитости коначних управних аката управних органа Министарства одбране и Војске СЦГ којима су решавана статусна питања професионалних војника и цивилних лица на служби у ВЈ (пријем у службу, престанак службе, унапређење професионалних војника, плате и друга новчана примања), додела станова у МО и Војсци, права из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника, права у вези са служењем војног рока и остала веома важна питања.

ПРАВНА УПРАВА КАО ЧУВАР

Трагом информације да је после укидања војних правосудних органа 31. децембра 2004. остало 2.217 непресуђених предмета управних спорова, који су били у надлежности Врховног војног суда, а који се сада налазе на "чувању" у Правној управи Министарства одбране, прво смо се обратили тој Управи у потрази за основном информацијом. Они су нам појаснили да, како одговарајућим прописима надлежних органа државне заједнице и држава чланица није прецизно регулисано који ће судови преузети незавршене предмете управних спорова из надлежности бившег Врховног војног суда, као што је то учињено са надлежношћу војних судова у кривичним и парничним предметима, поменути предмети су предати Правној управи на физичко чување, док надлежни државни органи не пропишу који ће судови преузети надлежност за решавање предмета управних спорова из надлежности бившег Врховног војног суда.

За конкретније информације упутили су нас да се обратимо Суду Србије и Црне Горе. Међутим, како у покушају да дођемо до саговорника у том суду, од којих би евентуално добили адекватне информације, после вишедневних телефонских разговора са секретарицама, то нисмо успели, овом приликом објављујемо информације о поменутом проблему, које углавном произилазе из службене преписке између Министарства одбране и Суда Србије и Црне Горе.

Како, поред осталог, у акту који је из Суда Србије и Црне Горе упућен на адресу Министарства одбране стоји, на Посебној седници одржаној јуна 2005. године тај суд је заузео став да није надлежан да одлучује о законитости коначних управних аката војних органа, већ да је одлучивање о тим предметима у надлежности судова држава чланица. Суд је о свом ставу обавестио Министарство правде Републике Србије и указао на потребу да се то питање разреши законом. Међутим, због тога што у законима држава чланица о преузимању надлежности војних судова нису одређени судови који преузимају надлежност Врховног војног суда за поступање у управним предметима, старешине војних јединица, односно установа надлежних за решавање у управним стварима, и даље у поуци о правном леку у својим коначним управним актима упућују странке на право подношења тужбе Суду Србије и Црне Горе. На основу такве правне поуке, том суду је током 2005. године поднето више од осамсто тужби, односно захтева за оцену законитости коначних управних аката војних органа.

МАГИЧНИ КРУГ

Док су судови у Републици Црној Гори прихватили надлежност за одлучивање по тужбама против коначних управних аката војних органа, Врховни суд Србије се оглашава стварно ненадлежним у таквим предметима, с тим да се они уступе Суду Србије и Црне Горе. У том суду сматрају да се проблем може решити изменама и допунама Закона о преузимању надлежности војних судова држава чланица којима би се одредили стварно и месно надлежни судови који ће преузети надлежност Врховног војног суда у управним предметима.

Осврћући се на поменути став Суда СЦГ, у Министарству одбране сматрају да се тај суд погрешно позива на одредбе члана 156. Закона о Војсци Југославије, заузимајући став да није надлежан да одлучује о законитости коначних управних аката војних органа, пре свега због тога што јединице и установе нису само организациони облици Војске СЦГ већ и организациони облици Министарства одбране СЦГ. Поред тога, сматра се да су војни управни органи део

СТАВ ЕВРОПСКЕ КОМИСИЈЕ

На проблем решавања предмета управних спорова указала је и Европска комисија за придруживање ЕУ у извештају о напретку Србије и Црне Горе у 2005. години. У извештају се наводи да су управни предмети који су били у надлежности некадашњег Врховног војног суда дати у рад управним судовима у Црној Гори, који су основани почетком 2005. године, док ће управни судови у Републици Србији бити основани тек 2007. године.

система државне заједнице СЦГ и да су међусобно вертикално чврсто хијерархијски повезани зато што је организација војних управних органа потпуно прилагођена војној организацији. Због тога Суд СЦГ јесте надлежан.

Ради превазилажења насталог проблема, као једино могуће и правно најцелисходније решење у Министарству одбране предлажу да се допуни члан 2. Закона о преношењу надлежности војних судова, војних тужилаштава и Војног правобранилаштва на органе држава чланица, чиме би се прецизирало да се надлежност Врховног војног суда за решавање управног спора преноси на Суд СЦГ.

У Секретаријату МО напомињу и да је, у односу на писмо које је министар одбране упутио министру правде Републике Србије 9. фебруара 2006. године о поменутих проблемима, упућена ургентнија шефу Кабинета министра правде, с обзиром на то да до данас није добијен никакав одговор.

Било како било, чињенично стање је да 2.217 незавршених управних предмета бившег Врховног војног суда и око осамсто нових тужби, односно захтева за оцену законитости, чека на решавање. Колико ће одвајање Србије и Црне Горе убрзати или успорити решавање проблема остаје да се види, а до тада подносиоци тужби остају ускраћени за право на правично суђење гарантовано чланом 17. *Повеље о људским и мањинским правима и грађанским слободама*. ■

Припремила С. САВИЋ

ПРЕСРЕТАЊЕ УЉЕЗА

Вести о судару грчког и турског борбеног авиона изнад Егејског мора одавно нису ни изненађујуће ни неочекиване. Пре би се могло рећи да представљају логичну последицу вишедеценијског спора две земље о граничној линији изнад међународних територијалних вода.

Историја односа Турске и Грчке оптерећена је бројним болним епизодама које и данас, у ери европских интеграција, представљају претежак баласт који онемогућава потпуну нормализацију односа ове две земље. Штавише, од турске инвазије на Кипар 1974. године, Турска и Грчка су се више пута нашле на прагу оружаног сукоба. Подела Кипра, као и неки други територијални спорови, константно су, са мањим или већим интензитетом, одржавали високе тензије, које су недавно поново кулминирале. Наиме, 23. маја, изнад међународних територијалних вода двадесетак километара јужно од грчког острва Карпатос, дошло је до ваздушног сусрета а затим и до судара између грчког и турског борбеног авиона. Ово је био само још један у низу сличних инцидената који се дешавају скоро свакодневно, а који је овог пута имао трагичан епилог.

■ БЛИСКИ СУСРЕТИ

Грчка острва дуж турске обале Егејског мора већ деценијама представљају проблем у развоју добросуседских односа две земље. Док Грчка, са једне стране, својом територијом проглашава ваздушни простор удаљен 16 километара од овог острвља, Турци признају само 10 километара. Због тога турска авијација често нарушава грчки ваздушни простор. Број ових упада је, према грчким изворима, изузетно висок и мери се стотинама. Примера ради, Athens News тврди да је 2000. године забележено 440 упада у грчки ваздушни простор. Већ идуће године ова бројка је нарасла на 920, а у 2002. години достигла је цифру од 3.000 повреда ваздушног простора! Ни овогодишња статистика није пуно боља. Према званичним наводима Грчких ваздухопловних снага само у априлу ове године забележене су 53 повреде грчког ваздушног простора.

У највећем броју случајева, грчка реакција сводила се на подизање дежурних јединица ловачке авијације у циљу пресретања "уљеза". Блиски сусрети грчких и турских ваздухоплова су због тога веома често неминовни. Ти летови се, и са једне и са друге стране, углавном одвијају са пуним борбеним комплетима који се састоје од неколико врста ракета ваздух-ваздух. Неретко, пилоти се упуштају и у ваздушне борбе, које медији карактеришу као "симулиране" јер се ради о маневрисању и надигравању без испаливања пројектила. Међутим, овакве, изузетно стресне ситуације чине своје, тако да прст на обарачу понекад зна и да се "омакне", те ракета заврши у репу противничког авиона. Иако се о таквим случајевима генерално мало зна, први се, највероватније, десио још 21. јула 1974. Грчки поручник Динопулос, који је у ловцу F-5А патролирао изнад северног Егеја, тада је ракетом оборио турског ловца F-102 који је нарушио грчки ваздушни простор.

Међутим, далеко интригантнији случај десио се 8. октобра 1996. када је грчки *мираж 2000* изнад острва Хиос ракетом кратког домета межи оборио F-16D са турским ознакама. Овај случај додатно је искомпликовала чињеница да се у посади ове двоседе ва-

ријанте познатог ловца (судећи по информацијама из више извора) нашао и један израелски пилот. Њега је из мора извадио грчки спасилачки хеликоптер да би касније, тајним летом био пребачен у Турску. Вест о томе демантовале су тада обе владе, које су тврдили да је у питању био "отказ технике", а праву истину о том догађају у јавност је тек 2003. године изнео грчки министар одбране Јанос Папантонио.

Последњи блиски сусрет грчких и турских пилота у ваздуху десио се 23. маја. Пар грчких ловаца F-16 подигнут је са аеродрома Суда на Криту да би пресрели "непознату" (турску) групу авиона која је ненајављено упала у грчки ваздушни простор. Незванично, група се састојала од једног извиђачког авиона RF-4E и два ловца F-16 који обично сачињавају ловачку заштиту на осетљивим извиђачким задацима.

Приликом контакта авиона двеју страна дошло је до оштрог маневрисања, да би се у једном тренутку, на висини од 8.300 метара, судрили грчки и турски F-16. Изгубивши контролу над авионом, турски пилот је био приморан да се спасе катапултирајући седиште, док грчки пилот није био те среће. Турчина су у води први лоцирали грчки спасиоци али је он одбио њихову помоћ. Нешто касније из воде га је покупио трговачки брод који је туда пловио.

Грчки пилот је по свему судећи погинуо, а у време закључења овог броја *Одбране* спасилачке екипе су још увек трагале за његовим телом. Реакције на овај догађај су, разумљиво, бурне. Осим јавности, реаговале су и државне институције обе земље али и неке међународне ваздухопловне организације. Наиме, цивилни ваздушни саобраћај веома је интензиван у рејонима у којима се дешавају инциденти. И овај последњи догађај десио се у непосредној близини једног путничког авиона египатске авионске компаније. Према речима представника цивилних ваздухопловних организација, више није питање да ли ће, него када ће, у овим надмудривањима типичним за хладни рат, stradати недужни путници који ка туристичким дестинацијама лете преко Егеја.

■ СУРОВА СВАКОДНЕВИЦА

Иако су медији реаговали драматично, дипломатија је и уз изражавање (обостраних) званичних протеста учинила доста да се страсти стишају. Зато је и поред заоштрене ситуације реално очекивати да се прашина око инцидента врло брзо слегне. Један од важнијих разлога је предстојећа туристичка сезона, веома важна за обе државе, али и за пријем Турске у Европску унију, којој је подршку (као знак добре воље) пружила управо Грчка. Овај моменат, према мишљењу појединих аналитичара, могао би да буде преломан. Наиме, улазак Турске у Европску унију значио би и прихватање појединих закона и прописа који би могли да помогну да се напо-

БАЛАНС СНАГА

Из инцидентних ситуација на граници између Грчке и Турске корист најчешће извлаче планери војног буџета који на име баланса снага са противником захтевају милијарде долара за куповину најсавременијег наоружања. И Грчка и Турска највећа средства одвајају за авијацију, због чега ваздухопловне снаге обе земље спадају у ред најјачих и најспособљенијих у Европи. О каквим се озбиљним потенцијалима ради може лако да се уочи и из табеле коју преносимо из грчког ваздухопловног часописа *INTERCEPTION* (Пресретање).

Однос броја грчких и турских борбених авиона	
Грчка	
Борб.авиони 3. генерације	182 (F-16 Блок 30, 50, 52+, <i>мираж</i> 2000 и <i>мираж</i> 2000-5)
Борб.авиони 2. генерације	135 (F -4E <i>Pis Ikarus</i> 2000, F -4E, A-7)
Укупно:	317
Турска	
Борб.авиони 3. генерације	217 (F -16 Блок 30, 40, 50)
Борб.авиони 2. генерације	118 (F -4E <i>Терминатор</i> , F -4E)
Укупно:	335

кон превазиђу територијални спорови те две земље. У међувремену, како је најавио турски министар иностраних послова Абдулах Гал, између грчке и турске команде ваздухопловних снага биће успостављена отворена телефонска линија која би требало да предупреди овакве инциденте. Док се то не догоди, ратне игре изнад Егејског мора ће и даље бити сурова свакодневница. ■

Мр Славиша ВЛАЧИЋ

ИЗАСЛАНИК ОДБРАНЕ МАЂАРСКЕ У СЦГ
ПОТПУКОВНИК ЖОЛТ ХАЈГАТО

ИСКУСТВА ИЗ СУСЕДСТВА

Будући да је Република Мађарска са својом војском успешно прошла пут на коме наша земља чини почетне кораке, у сусрету са изаслаником одбране, војним и ваздухопловним изаслаником те државе у СЦГ потпуковником Жолтом Хајгатом, отворале су се бројне теме. Разговарали смо о структури Војске Мађарске, њеном реформисању, приближавању евроатлантским интеграцијама, билатералној војној сарадњи, о популарисању војног позива међу младима и мађарској историји, и све то на српском језику, који потпуковник одлично говори.

Војска Мађарске је прва професионална војска у региону. Чине је искључиво професионална војна лица и државни чиновници. Каква је њена садашња структура?

– Од јесени 2004. младићи се не позивају на одслужење редовног војног рока. Данас се у Мађарској дешава да онај ко жели да потпише уговор са Војском треба да чека неколико година како би био примљен. Створили смо услове за постављање виших критеријума, и сада се међу војницима са уговором налази све већи број младих људи са дипломама.

У саставу Војске налази се 50 генерала, 6.400 официра, 8.813 подофицира, 7.105 војних лица под уговором, 600 студената војних образовних установа и 6.032 државна службеника. До краја 2006. године планирано је да број припадника Војске Мађарске буде 29.000, односно да износи укупно 0,3 посто становништва државе.

Мађарска војска има два оружана рода: Копнене снаге и Ваздушне снаге. Команда за логистику и подршку војске такође има независност. Генералштаб је интегрисан у Министарство одбране, под чијом су командом Команда копнених снага и Команда ваздушних снага. Следећи ниво команде представљају бригаде, односно самостални батаљони/пукови. Копнене снаге састоје се од две ратне бригаде, једног моторизованог батаљона, једног тенковског батаљона, једног батаљона хемијске одбране, једног батаљона везе, једног батаљона за трупно извиђање, једног батаљона за специјална дејства и једног пука за логистичку подршку. Под Командом за логистику и подршку војске су један пук за руковођење, пук за подршку, више центара за снабдевање, CIMIC центар и друге логистичке формације.

Ваздушне снаге сачињавају један ловачки и авијацијски пук, једна ракетна бригада за ваздушну одбрану, један радарски и један хеликоптерски пук. Протеклог месеца стигли су из Шведске авиони JAS-39 Gripen EBS HU. Мађарска ће бити прва земља у региону која ће користити ловце четврте генерације.

Такве помаке не би било могуће направити да напоре Војске не прати држава са одговарајућом материјалном подршком. Колики је буџет Министарства одбране ваше земље?

На основу изазова дефинисаних у основним принципима безбедности Републике Мађарске, та земља о својој одбрани размишља у оквиру НАТОа. У складу са тим, наш сусед је одредио и бројност и структуру своје војске, чија је тренутна попуњеност – сто посто. Реформом оружаних снага остваривани су циљеви који су и Војсци Србије и Црне Горе добро познати: мања, ефикаснија, финансијски прихватљива армија, која одговара савременим потребама.

– Овогодишњи буџет Министарства одбране износи 1,1 милијарду евра (1,39 милијарди долара), односно 1,25% од бруто друштвеног дохотка. Старосне пензије војних лица не исплаћују се из буџета Министарства одбране него их обезбеђује државни пензиони фонд.

Почетком деведесетих година, након промене друштвеног система, почеле су реформе ваше војске. Шта је тим променама дало печат? Како су реформу доживели припадници оружаних снага?

– Реформу Војске Мађарске одликовало је мање-више сразмерно смањење и усклађивање финансирања одбране са могућностима државног буџета, односно са промењеним општим околностима у земљи. Као резултат евроатлантске интеграције Републике Мађарске, отворила се могућност да се одбрана земље уклопи у оквиру савеза, да укинемо неке сегменте војске и да се специјализујемо за поједине области. Реформа оружаних снага спроведена је у складу са тим настојањима, и остваривани су циљеви који су и Војсци Србије и Црне Горе добро познати: мања, ефикаснија, финансијски прихватљива војска, која одговара савременим потребама.

Припадници Војске су поједине фазе током тих промена сасвим природно доживели као смањење бројчаног стања и обима оружаних снага. Данас су, међутим, окончане све промене које су уследиле дислоцирањем и општом реорганизацијом снага и почело је техничко осавремењавање војске. У оквиру модернизације пустили смо у функцију француске ракетне системе ваздушне одбране *Мистрал*. У току је замена возног парка, и то већином возилима мађарске производње. Набавили смо нове радио-станице из Норвешке. У току је укључивање нових 3D радара.

Мађарска је још 1999. године постала чланица НАТОа. Каква су искуства Војске током приближавања евроатлантским безбедносним организацијама?

– Према нашем искуству, за успешну евроатлантску интеграцију потребна је промена гледишта у Војсци, промена си-

Снимко Горан СТАНКОВИЋ

Спремни смо да у свим областима реформе оружаних снага потпуно искрено пренесемо предности и недостатке решења које смо ми применили.

У погледу организације и функционисања данашња Војска Мађарске одговара нормама НАТОа и оспособљена је да учествује у међународној сарадњи, која је постала неопходна због нових изазова у сфери безбедносне политике.

У оквиру модернизације пустили смо у функцију француски ракетни систем ваздушне одбране *Мистрал*; у току је замена возног парка, и то већином возилима мађарске производње; набавили смо из Норвешке нове радио-станице; у току је укључивање нових 3D радара. Протеклог месеца стигли су из Шведске авиони JAS-39 *Gripen* EBS HU. Мађарска ће тако бити прва земља у региону која ће користити ловце четврте генерације.

У саставу мађарске војске налази се 50 генерала, 6.400 официра, 8.813 подофицира, 7.105 војних лица под уговором, 600 студената војних образовних установа и 6.032 државна службеника.

стема образовања и обуке Војске, промена структуре руковођења, али и усклађивање техничких средстава за руковођење са структурама и средствима коришћеним у евроатлантским безбедносним организацијама. За хармонизацију није неопходна набавка нових средстава. Техничка средства за радар совјетске производње могу се, на пример, уз одговарајућу прераду ускладити са техничким средствима која користи НАТО.

Јавност често верује да се улазак у интеграцију мора скупо платити повећањем и прилагођавањем војног потенцијала?

– Евроатлантска интеграција не мора да значи да се државни буџет мора оптеретити толико великим издацима за Војску да их он не може финансирати. Улагања у техничка средства могу бити спроведена и у складу са застаревањем постојеће технике. Северноатлантском савезу није потребно повећање војног потенцијала и није му циљ да нове чланице троше на одбрану више него што им могућности дозвољавају већ да се што брже и успешније развију у демократске државе. Први услов за остваривање тих циљева у систему одбране јесте промена начина размишљања, увођење демократске контроле и њено претварање у одговорну политичку праксу.

Ако бисте повукли паралелу између своје војске пре и након уласка у НАТО, које разлике уочавате као најзначајније?

– Мађарска војска је настала као резултат војне политике која није имала обзире према нашим националним интересима, и пре промене државног система 1990. године њено функционисање је, у основи, било подређено евентуалној кризи светских размера. У првој половини деведесетих година Војска се припремала за остваривање тзв. спиралне одбране, чији је циљ био одбијање евентуалних напада из свих правца.

Као резултат промена у свету и ужем региону, престале су традиционалне војне опасности. Међутим, јавиле су се нове претње, као тероризам. Државе попут Мађарске нису у стању да се супротставе тим новим

изазовима, али то нису ни знатно веће и богатије земље. У погледу организације и функционисања данашња Војска Мађарске одговара нормама НАТОа и оспособљена је да учествује у међународној сарадњи, која је постала неопходна због нових изазова у сфери безбедносне политике.

Ако се упореде број припадника оружаних снага и број војника који истовремено учествују у разним међународним операцијама, Мађарска је међу првих десет у редовима чланица НАТОа.

Стекли сте и значајна искуства у мировним операцијама. Посебно је занимљиво учешће у Авганистану, али и у операцијама у Ираку, у условима потпуно другачијим од оних у Босни или на Косову.

– На основу одлуке Парламента Републике Мађарске, у мировним операцијама у исто време може да учествује укупно хиљаду наших војника. По броју војника имали смо највеће учешће у Босни, Хрватској, на Косову и у Ираку. Оспособљени смо да веома успешно применимо наша знања у изградњи понтонских мостова и остале техничке вештине.

За нас је битна и могућност снабдевања нашег батаљона у Приштини, и ту нам могућност обезбеђује Србија и Црна Гора. И овом приликом желимо да изразимо нашу захвалност за то.

Наше учешће у операцијама у Ираку, када се указала потреба да наша земља стави у функцију једну организациону јединицу на нивоу батаљона, била је прва прилика да делујемо у условима саввим различитим од услова у Европи.

За извршење задатка било је неопходно да се обезбеди специјална обука војника и припрема наше технике – на пример, бојних возила BTR 80 – за пустињске услове, организација комбинованог транспорта и њена реализација на великим раздаљинама (авионским и морским путем), организација и спровођење непрекидног снабдевања наших снага које су биле дислоциране на удаљеним просторима. У операцијама у Ираку наше снаге су у оба правца транспортоване изнајмљеним теретним авионима и бродовима, а током операција за снабдевање користили смо авионе АН-26 нашег ваздухопловства.

Наше јединице одлично су обавиле задатак, што потврђује и то да је мисија окончана са укупно једном људском жртвом, иако су током годину дана учешћа у операцијама у Ираку наши војници нападани више пута.

У Авганистану нам се пружила прилика да стекнемо различита искуства, на пример, она у изградњи односа на релацији цивила и војних лица (CIMIC), у пословима на реконструкцији током мировних операција. То раније нисмо били у прилици да извршавамо.

Како се, по Вашем мишљењу, одвија процес реформе система одбране у СЦГ?

– Ваши тренутни проблеми веома су нам добро познати. И ми смо још недавно били суочени са сличним, као што су последице скраћења редовног војног рока, са проблемом вишка у исто време, са недостатком нижег командног кадра у редовима Војске због диспропорције у старосном погледу, са константним опадањем друштвеног угледа војне професије због све неповољнијих општих услова живота и рода, итд.

Уверени смо да реформа Војске коју спроводите тече на прави начин. То наравно не значи да ће бити лако остварити циљеве које сте поставили. Да би та настојања наишла на опште прихватање, треба указати и јавности и Војсци да се реформа не спроводи због очекивања која потичу из иностранства него зато што, због промене околности у окружењу, ваша војска у овим материјалним условима које држава обезбеђује и који су условљени објективним околностима, све теже може да одговори на савремене изазове. Главни интерес ваше земље јесте да, као резултат успешне реформе оружаних снага, добијете војску која ће бити у стању да се, ради суочавања са савременим изазовима, на вишем нивоу укључи у међународну сарадњу.

Због суседских односа наше две војске неминовно су усмерене на сарадњу?

– Са задовољством можемо закључити да се наша билатерална војна сарадња током протеклих година стално побољшавала. Успели смо да успоставимо атмосферу обостраног поверења и разумевања, и имамо све више конкретних резултата. Није свима познато, на пример, да у Будимпешти на Факултету за националну одбрану *Зрињи Миклош*, ради центар за обуку страних језика НАТОа. У том центру из године у годину све је већи број официра из Србије и Црне Горе, који након обуке полажу испит из енглеског језика по правилима НАТОа, што је неопходно за њихово укључивање у различите облике међународне сарадње. Било је и заједничких вежби, и оне су поред продубљивања стручне сарадње допринеле и бољем разумевању међу нама. У оквиру наше сарадње ове године, на пример, једна ће Ваша делегација посетити Центар за ваздухопловне операције мађарске војске, а друга стићи у наше Министарство одбране ради размене искуства у области финансијског планирања.

Сваке године се суочавамо са природним непогодама, са изливањем Дунава и Тисе, и због тога треба да јачамо сарадњу наших војски у области одбране од непогода, те да се Србија и Црна Гора укључи у Батаљон Тисе.

Већ сам напоменуо да су нам познати проблеми и задаци који стоје пред вама. Не сматрамо да смо открили најбоља решења тих проблема или најбоље одговоре на отворена питања, могуће је да су друге земље неке ствари боље обавиле од нас. Међутим, spremни смо да у свим областима реформе оружаних снага у којима ви то захтевате потпуно искрено пренесемо предности и недостатке начина решавања које смо ми применили. ■

Снежана ЂОКИЋ

СНАГЕ ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ У УКРАЈИНСКОЈ АРМИЈИ

Програмом реформи украјинских оружаних снага за период 2006–2011. предвиђено је формирање посебних снага за брзо реаговање. Њихова основна мисија јесте брзо реаговање на изазове и оружане конфликте ради њихове локализације, неутрализације и спречавања прерастања у отворени рат. У свом саставу имаће делове копнене војске, ратног ваздухопловства и ратне морнарице, а основу ће чинити вишенаменске, покретне и ваздушно-десантне јединице наоружане средњим и лаким наоружањем. Поред основне мисије, те снаге ће се ангажовати и у мировним операцијама, борби против терористичких група и пружању помоћи у случају природних и технолошких катастрофа. ■

ПРОМОЦИЈА НОВИХ ЈЕДИНИЦА МАКЕДОНСКЕ АРМИЈЕ

У касарнама “Илинден” и “Алекса Демнијевски-Бауман”, у складу са *Динамичким планом трансформације*, промовисане су нове јединице македонске армије: батаљон за везу, логистички батаљон и самоходни хаубички артиљеријски дивизион 155 mm.

Све три јединице организоване су и опремљене по стандардима НАТОа, а потчињене су Команди логистичке подршке, односно Здруженој оперативној команди. Посебна важност придаје се артиљеријском дивизиону због његових могућности у пружању ватрене подршке јединицама Здружене оперативне команде на целој територији републике. Промоција нових јединица је показатељ стратегијског опредељења Македоније да изгради савремену, мобилну, модерно опремљену и високопрофесионалну армију. ■

КОНФЕРЕНЦИЈА НАТОА У СОФИЈИ

У Софији је недавно одржана конференција министара иностраних послова 26 земаља чланица НАТОа и осам партнерских држава, а у средишту њихове пажње била је припрема за конференцију на врху, овог новембра у Риги. У складу са таквим опредељењем постављене су и теме софијског сусрета: припреме за састанак у Риги, мисије у Авганистану, Дарфуру (Судан) и Косову, ширење Савеза и јачање партнерских односа.

Са самита у Риги биће упућен сигнал за ширење НАТОа, а конкретна одлука о упућивању позива за чланство биће разматрана на следећем састанку на врху 2008. године.

Јачање партнерства постаје једно од кључних питања активности Савеза да би се успешно одговорило изазовима и претњама 21. века. Партнерство ће се развијати у два правца: са европским државама које сарађују са Савезом: Шведска, Финска, Аустрија и Швајцарска и државама Далеког истока које непосредно учествују и помажу у реализацији мисија НАТОа: Аустралија, Нови Зеланд, Јужна Кореја и Јапан.

Авганистан и даље остаје мисија са највише изазова не само за НАТО већ и остале учеснике ISAF, тим пре што се налази пред процесом бројчаног повећања и промене мандата. Од 9.000 војника, колико је сада у мисији ISAF, тај број ће се од јула повећати на око 16.000, уз смањење броја америчких војника. Разлог таквом повећању јесте преношење тежишта активности са централног дела земље, Кабула, на остале делове, од којих су неки још под контролом талибана.

Косово остаје приоритет у активностима НАТОа и задржава садашњи број војника у саставу Кфора све до завршетка преговора о коначном статусу и побољшања безбедносне ситуације.

Ситуација у суданској провинцији Дарфур оцењена је као критична, јер 180.000 жртава у досадашњим сукобима обавезује НАТО да буде у готовости да увећа помоћ Афричком савезу и његовој мисији у Судану.

На маргинама конференције министара одржани су и састанци посебних савета: Русија–НАТО, Украјина–НАТО и форум Трансформација НАТО–нове границе безбедности, на коме су, поред министара иностраних послова земаља Савеза, учествовали и министри из Турске, Украјине, Русије, Хрватске и косовски премијер Агим Чеку. ■

АМЕРИЧКО-ХРВАТСКА ВАЗДУХОПЛОВНА ВЕЖБА

У ваздушном простору Истре и северног Јадрана изведена је војна вежба хрватског и америчког ратног ваздухопловства под називом “Јадрански мач 06”. Тиме су настављене заједничке активности два ратна ваздухопловства са циљем подизања стандар-

да обуке хрватских pilota, односно увежбавања pilota ловачких авиона хрватског РВ у вежбовним процедурама ваздушне борбе и стандардних оперативних поступака у контроли и заштити ваздушног простора.

На вежби су са хрватске стране учествовали припадници 91. и 92. ваздухопловне базе, пилоти 21. и 22. ловачке ескадриле, бригаде ВОЈИН и батаљона за специјална дејства, а с америчке припадници 510. борбеног ескадрона стационираног у Авијану. На вежби је симулирана и ваздушна борба хрватских летелица МиГ и америчких F-16, као врхунац летачке обуке pilota ловачких авиона. ■

цијална дејства, а с америчке припадници 510. борбеног ескадрона стационираног у Авијану. На вежби је симулирана и ваздушна борба хрватских летелица МиГ и америчких F-16, као врхунац летачке обуке pilota ловачких авиона. ■

ЛАКА
БЕСПИЛОТНА
ЛЕТЕЛИЦА
RQ-11 RAVEN

КОРИСНИ ГАВРАН

Америчке оружане снаге масовно уводе у оперативну употребу лагане беспилотне летелице које ће се преносити и лансирати руком. Са радијусом дејства од 10 километара намењене су за тактичко извиђање у урбаним срединама.

Пре петнаестак година почели су да се појављују помало невероватни пројекти минијатурних беспилотних летелица, величине омање птице или инсекта. Оне не само да би биле јефтине, већ би највероватније остале и потпуно невидљиве за радар, јер би оператер тешко могао да одреди да се уопште ради о беспилотној летелици. Осим тога, њихово обарање било би веома тешко, али и скупо, јер би се бојиште могло заситити многобројним таквим летелица, што би захтевало и већи број лансираних, не јефтине ракета земља-ваздух. А успех, опет, не би био загарантован.

Како је пројектовање таквих летелица изузетно сложен задатак и изискује не само средства већ и време, а данашње потребе захтевају хитност, нарочито за трупе на фронту какав је Ирак, америчке оружане снаге масовно уводе у оперативну употребу не толико минијатурне, али довољно лагане беспилотне летелице које ће се преносити и лансирати руком.

■ ЈЕДНОСТАВНА УПОТРЕБА

Raven (RQ-11) је беспилотна летелица намењена за тактичко извиђање, на нивоу батаљона. Прилагођена је, пре свега, данас све чешћим дејствима у урбаним срединама, а познато је да су сукоби на таквом терену одувек били крвови. На тај начин извиђало би се без ризика по животе сопствених војника и у далеко мањој мери би се привлачила пажња противника. Иако не располаже ни долетом ни извиђачком опремом већих беспилотних летелица, реч је о изузетно корисном средству за непосредну употребу трупа на терену.

Користећи ГПС систем навигације, RQ-11 може самостално да прати унапред одређену и меморисану путању, али се контрола над летелицом може поверити и оператеру са земље, у случају да у одређеном тренутку треба обратити пажњу на неки сектор. Информације се до корисника преносе бежичним путем у реалном времену, а летелица се може вратити на полазну тачку притиском на само једно дугме. Све ово чини raven изузетно једноставним за коришћење.

Захваљујући аутопилоту, летелица при повратку смањује брзину на најнижу могућу меру и једноставно пада на тло. Услед мале масе и велике чврстине композитне конструкције, не доживљава никаква оштећења и убрзо је, пошто се замене батерије, спремна за поновно полетање.

Беспилотна летелица RQ-11 raven потиче од летелице FQM-151 pointer (армија САД 1999. набавила је четири комада за испитивање). Основна намена је била борба у урбаним срединама и

На тестирањима јасно се виде његове мале димензије

ОДЛИКЕ

Raven има масу од свега 1,9 kg, тако да га само један човек може лансирати једноставним замахом. Распон крила му је 1,3 m, док је дужина трупа 1,1 m. Радијус дејства, односно дубина извиђања је 10 km, што значи да на тој удаљености летелица може патролирати око један час. Брзина износи између 40 и 95 km/h, оперативна висина лета 30–300 m, са плафоном 4.500 m.

Припадник
Треће пешадијске
дивизије армије САД
лансира RQ-11A према
предграђима Багдада

то је успешно извршавано, али су димензије читавог система ипак биле превелике. Оцењено је да би веома добро дошла упола мања беспилотна летелица, тако да је октобра 2001. полетео прототип под називом *Flashlight*. Додатним усавршавањем, 2002. године настала је мала беспилотна летелица *raven*, која у својој првој варијанти није била прилагођена за масовну производњу, те је уступила место другој верзији – *Block I*. Она је имала нов труп са изменљивом носном секцијом за монтажу извиђачке опреме. Међутим, показало се да постоје проблеми око стабилности и компликоване процедуре лансирања. Коначно, учени недостаци уклоњени су на серији *Block II* и након тестирања у Авганистану, уследила је прва поруџбина за 179 система (сваки са по три летелице), сада званично означене као RQ-11A *raven*.

Према општем изгледу, *raven* је веома слична висококрилној авио-макети са класичном аеродинамичком шемом. Захваљујући тежини од свега 1,9 килограма само један човек може је лансирати једноставним замахом. Распон крила је 1,3 m, док је дужина трупа 1,1 m. Целокупна летелица може се “спаковати” у три лагана ранца, тако да је извиђачки тим може понети са собом и употребити у случају већег ризика. Предњи део трупа је задебљан, због смештаја извиђачке опреме, која се састоји од дневне дигиталне камере и инфрацрвене ноћне камере за снимањем према напред и инфрацрвене камере за бочно снимање (опрема као код летелице *pointer*). Због смањења габарита, камере немају зум и не могу се усмеравати према жељеној позицији, али имају довољну резолуцију да оператер јасно препозна особу која носи оружје.

У продужетку излазне ивице крила налази се потисна елиса, покретана електромотором који добија електричну енергију од пуњиве батерије, довољног капацитета за 80 минута лета. На тај начин, обезбеђује се радијус дејства, односно дубина извиђања од 10 километара, што значи да на тој удаљености летелица може патролирати око један час. Свака беспилотна летелица има и ре-

зервни комплет батерија, који се, док је беспилотна летелица на мисији извиђања, могу пунити посредством посебног уређаја компатибилним са теренским возилом *Hummer*. На тај начин је време које летелица проводи на земљи сведено на минимум. Осим тога, коришћење електромотора у великој мери смањује буку, што је за противничке трупе на земљи обично први знак присуства извиђачке беспилотне летелице. Брзина износи између 40 и 95 km/h, оперативна висина лета 30–300 m, са плафоном 4.500 m.

■ ВИШЕСТРУКА НАМЕНА

Америчкој армији испоручено је око 1.300 беспилотних летелица овог типа. Током 2006. очекује се набавка још 2.000 RQ-11A, а исте године америчке оружане снаге требало би да одлуче да ли ће се ослањати на RQ-11A и у перспективи, или ће се у догледно време преоријентисати на тзв. MAV (*Micro Air Vehicles* – микролетелице). Осим армије, непознат број ових летелица налази се и у саставу Команде специјалних операција САД (*SOCOM* – *Special Operations Command*). Један *raven* кошта 35.000 долара, док за комплетан систем, који се састоји од три летелице и командног модула на земљи, треба издвојити 225.000 долара. Иако ова цена делује висока, непроцењиве су информације и брзина којом војници на земљи могу установити ситуацију непосредно испред себе.

Не постоји ниједан разлог због чега се сличан систем не може саставити од комерцијалних компоненти, чиме би се цена додатно могла снизити. Осим тога, овакав систем и те како може бити користан не само у ратним, већ и у мирнодопским условима. Примера ради, контрола државне границе, путних праваца у циљу спречавања криминала, кријумчарења и др. Штавише, све ове опције стоје на располагању уз врло ниске трошкове обуке оператера и коришћења. Заиста елегантно и ефикасно решење за многе проблеме са којима се сусрећу припадници сигурносних служби уопште. ■

Себастиан БАЛОШ

ПУТНИК КРО

Милутин Миланковић, Србин из Даља, "путник кроз васиону и векове", грађевински инжењер, доктор техничких наука, академик, професор Београдског универзитета, потпредседник Српске академије наука и уметности, научник који је математички објаснио настанак ледених доба, творац нове методологије у климатологији, отац климатског моделирања, аутор најпрецизнијег астрономског календара и неимар многих значајних грађевинских објеката у свету и Србији, данас је, по светским мерилима, признат као један од великана науке XX века.

Тим више чуди, или је боље искрено рећи шокира, чињеница да се до сада ни на једном факултету у земљи не предаје, нити се проучавају његов рад и достигнућа, да нема достојног споменика – постоји неколико биста (САНУ, Геоманетски завод, Геолошко-хидрометеоролошки школски центар „Милутин Миланковић“),

КУЛТУРА

ЗАПИС СА СНИМАЊА ФИЛМА О МИЛУТИНУ МИЛАНКОВИЋУ

Ко је Милутин Миланковић, шта је открио, по чему је његов допринос науци тако значајан да се предели на Марсу и Месецу називају његовим именом, чиме се његово дело опире забраву и зашто се, како време пролази, о њему све више говори – само су нека од питања на која одговоре покушава да пронађе документарни филм *Кроз васиону и векове* који се управо снима у Београду

3 ВАСИОНУ И ВЕКОВЕ

да не постоји већа улица, нити булевар или трг у Београду или неком другом већем месту у Србији са његовим именом. Постоји, додуше, веома мало видео-материјала о његовом животу и раду, а у медијима се повремено појаве понеки чланак или расправа, али веома ретко. Осим неколико књига које обрађују његово дело и личност, само је Завод за уџбенике и наставна средства издао комплет његових сабраних дела.

Од директора филма Слободана Стојановића сазнајемо да је основна идеја филма о Милутину Миланковићу да се документаристичким приступом, уз игране сцене и употребу савременог графичког дизајна, анимације и електронске симулације, на популаран начин предочи значај дела Милутина Миланковића. На тај начин пружио би се допринос исправљању неправде заборављања која се чини том научнику. Жеља је да се стварањем једног популарног и прикладног видео-материјала за школску, научну и најширу јавност у земљи и дијаспори подстакну и остали чиниоци који би се на друге начине одужили том знаменитом Србину.

Филм би се реализовао у две верзије – српској и енглеској (а уколико буде занимања – и на другим језицима) на одговарајућим видео-медијумима (видео-трака, компакт диск и DVD). Тиме би се обезбедили најшира могућност употребе и услови за остваривање едукативне, васпитне и вредносне улоге тог остварења. Филм би трајао око 40 минута. Уколико финансијска средства дозволе, могуће је његово продужење, чак и израда троделног серијала за емитовање на ТВ станицама у трајању до 120 минута. У копродукцији Војнофилмског центра "Застава филм", Тара-филма и ID Studio (Image Design Studio), режији Душана Вулековића, по сценарију Микија Секулића и Данице Спасове, непосредан рад на филму започео је поводом обележавања 125. годишњице рођења Милутина Миланковића. Прихваћена је тек шеста верзија сценарија. Рад на филму, од

истраживања грађе, израде идејне скице и сценарија, снимања и других активности траје већ две године. Играни део филма снимаће се у студији и на локацијама у Београду и његовој околини, на филмској траци 16 mm.

Иницијативу за израду филма до сада су подржали и материјално помогли Министарство за науку и заштиту животне средине, Министарство одбране и Војска Србије и Црне Горе, Републички хидрометеоролошки завод, Астрономска опсерваторија, Геомангнетски завод, Завод за издавање уџбеника Српско Сарајево, ЦИП, ЦИД Подгорица, Градско зеленило Нови Сад, Приватна гимназија "Милутин Миланковић", Српска академија наука и уметности, Универзитет у Београду, посебно Математички, Физички, Грађевински и Рударско-геолошки факултет, Железнице Србије, Геолошко-хидрометеоролошки школски центар "Милутин Миланковић", и други. Сви они су подржали иницијативу и изразили спремност да се, у границама својих могућности, укључе у пројекат.

Обезбеђена средства за сада омогућавају продукцију једне трећине филма. Одлука копродукционата и ауторске екипе је да се филм, због тога, фазно реализује, у очекивању подршке свих оних у земљи и дијаспори који ће препознати и подржати ову надасве праву и хуману идеју, којом би се, бар онолико колико ово наше време може, одужили човеку који је време савршено премерио, и у њему остао вечан. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимио З. ПЕРГЕ

Трагом награде Новосадског сајма књига

МАЈСТОРИ И ЊИХОВА ДЕЛА

Војноиздавачки завод је на Сајму књига у Новом Саду скренуо пажњу ликовно-графичком опремом књиге "Велики мајстори италијанске уметности" Елене Капрети и добио престижно признање – повељу *Добар дизајн* Привредне коморе Војводине

Италија, земља лепих изазова и позитивних вибрација. За то је заслужна плејада италијанских стваралаца (с краја 13. до почетка 19. века), пред чијим делима човек не може да остане равнодушан.

Широм Италије, у музејима, црквама, манастирима, трговима, дворовима, споменицима грађанске архитектуре и вајарства, јавним и приватним колекцијама налазе се дела великих мајстора, која не представљају само пукe украсе. Она зраче. У сусрету са њима развија се енергије која оплемењује. Дела имају "душу", причу, посетиоце и обожаваоце. Тежња за стварањем властите културе је вечна, али исто тако и тежња за упознавањем других култура – она је смисао човековог трајања.

Војноиздавачки завод и Народна књига су у суиздаваштву објавили књигу "Велики мајстори италијанске уметности" (2002). Ова публикација је превод са италијанског "Grandi maestri dell' arte italiana" (2000). Истовремено кад је објављена на српском језику, књига је штампана на још петнаест језика света. Текст је написала Елена Капрети, стручни сарадник Уметничко-историјске задужбине у Фиренци, а предговор Кристина Ачидини Лукинат, управница радионице Пјетре Дуре, такође из Фиренце. Књига је штампана у Бергаму, у познатој штампарији "Болис" (Италија), у тиражу од 2.500 примерака.

За то што је књига угледала светло дана на српском језичном подручју заслуга припада и преводиоцима, Лазару Мацури и Владимиру Д. Јанковићу.

Објављена је са намером да поучи и да емитује лепе вибрације. Тиме је Војноиздавачки завод дао допринос приближавању и бољем познавању италијанске уметности, што

јесте стварни корак у развијању толеранције и мултикултуралности.

Велики тираж био је један од услова да, и поред врхунске ликовно-графичке опреме, књига буде доступна најширој читалачкој јавности по цени од 5.500 динара.

На омоту корица налази се "Портрет господина" (*Млади Енглеz или Човек са плавозеленим очима*), ремек-дело Тицијана. Слика је направљена на платну (111 x 96,8 cm), а налази се у Галерији Палатина, у Фиренци. Снажан и племенит израз лица преноси строгу и суптилну психологију која нашим очима делује тако савремено.

И свако дело, у књизи понаособ, толико је "једноставно" да је у тој једноставности величанствено и савремено. То је стога што је у периоду од пет векова Италија неприкосновено држала примат у свету уметности.

Више од педесет великих мајстора нашло је своје место у публикацији. Они су побројани хронолошким редом, по вековима (од 14. до 18. века). Свако дело носи печат свог мајстора. Стога, колико мајстора толико и непоновљивих светова.

Без обзира на место и време када су дела настала, она превазилазе одређен историјски оквир, јер у себи носе својство трајног и свевременог.

Пиза, Фиренца, Палермо, Напуљ, Венеција, Милано, Рим, и да не набрајамо даље, градови су где су похрањена ремек-дела великих мајстора која представљају непроцењиву вредност за укупну светску баштину. Синтагмом "велики мајстори" читаоцима су представљени: Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Рафаел, Тицијан, Коређо, Тинторето и многи други. То није само низ познатих имена. Они су много више од тога.

Говорити о мајсторима и њиховима делима значи говорити о магији која се неухватљиво, слободно, попут неке ауре, шири по делу и долази до обожаваца уметности. Можда то значи ћутати и дивити се лепоти. За све то има много разлога. Најважнији је тај што дела стално потврђују себе и своју вредност у времену. ■

Вера ЗВОНАРЕК-ЈОВАНОВИЋ

ИЗЛОЖБА У ЦЕНТРАЛНОМ ДОМУ ВОЈСКЕ

ЛУЦИЗАМ И ПАРАЛЕЛНИ СВЕТ

Самостална изложба слика, графика и скулптура "Луцизам и паралелни свет" Душана Лукића Луција отворена је средином маја у Великој галерији Централног дома Војске Србије и Црне Горе.

Реч је о уметнику који се ликовно формирао на Академији лепих уметности у Београду, где је дипломирао 1968. године. Бавио се рестаурацијом и конзервацијом античких мозаика, а осим сликарства, бави се графиком, скулптуром, сценографијом, таписеријом и мозаиком. Његове слике су изложене у галеријама у Европи и широм света.

"Мада је за Лукића и његов Луцизам стварност уметности важнија и битнија од стварности природе, он ипак не пристаје на деформације или претеривања било које врсте, осим када у своје класично схваћене грађене слике унесе елементе енформела, најчешће згужваног и патинираног текстила или којег другог несликарског материјала. У ствари, он сликарском послу увек прилази с љубављу, дубоким поштовањем, често и са одушевљењем које не прикрива и не потискује, већ напротив – наглашава и без страха од сентименталних претеривања значајем истиче у први план", записао је у каталогу објављеном поводом изложбе Никола Кусовац, додајући да је Душан Лукић Луци успео да пуким естетичком доживљају удахне снагу и уверљивост пуног живота, што је најбољи доказ пуне зрелости једног уметника.

Изложба је отворена до 4. јуна. ■

С. С.

АЛ КАИДА У БОСНИ

У издању Удружења дипломаца Центра Џори Маршал и издавачке куће "Алтера" недавно је на српском језику објављена књига Евана Колмана "Џихад Ал Каиде у Европи – Авгано-босанска мрежа". Реч је о делу које је објављено крајем 2004. да би прошле године постало бестселер у Америци, а сада је у врху листа читаности и у Европи.

У књизи "Џихад Ал Каиде у Европи – Авгано-босанска мрежа" Евана Колмана представљено је јачање Ал Каиде у Европи кроз оснивање и развијање авгано-босанске мреже.

Поткрепљујући причу извештајима обавештајних служби, тајним снимцима Ал Каиде, обимном документацијом и разговорима са озлоглашеним муслиманским екстремистима, Колман пише о рађању Ал Каиде у Авганистану осамдесетих година прошлог века и, не случајном, учешћу њених муџахедина у рату у Босни деведесетих година. Како аутор наводи, један од разлога зашто је центар јачања Ал Каиде постављен у Босни јесте њена близина западној Европи с тим што, за разлику од Авганистана који је био далеко од америчког утицаја, муџахедини у Босни су били у стању да се организују и напредују и поред присуства војника међународне заједнице на том простору.

Говорећи о књизи на конференцији за новинаре професор Факултета безбедности др Зоран Драгишић истакао је да за читање књиге "Џихад Ал Каиде у Европи – Авгано-босанска мрежа" није потребно предзнање као и да она неће разрешити питања која у вези са тероризмом има онај ко је буде читао. "Присуство муџахедина у Босни и на Косову су потврдиле и домаће и стране службе тако да нема дилеме у јавности да су они били на тим просторима као и да су многи остали као 'спавачи' и велико је питање каква је њихова улога и шта од њих у будућности можемо да очекујемо", закључио је Драгишић.

Генерални секретар Удружења дипломаца Центра Џори Маршал потпуковник Милан Тепшић том приликом је рекао да је ово прва књига из едиције "Савремени свет" коју су покренули Удружење и "Алтера" и да су већ у припреми књиге са сличном тематиком: "Самоубилачки тероризам" Предрага Мићића и "Како функционишу терористичке мреже" Маркуса Сегмана.

Иако веома млад (има тридесет и нешто година), Еван Колман, дипломац са Принстона, сврстава се међу водеће светске аналитичаре тероризма. У неколико наврата био је гост Београда када је држао предавања на Факултету цивилне одбране (сада Факултет безбедности) и учествовао у међународним конференцијама о тероризму, тако да је добро познат нашој стручној јавности, а објављивање његове књиге на српском језику прилика је да се са његовим радом упозна и шира домаћа јавност. ■

С. САВИЋ

ПРОГРАМ ЦЕНТРАЛНОГ ДОМА ВОЈСКЕ ЗА ЈУН 2006.

КЊИЖЕВНИ ПРОГРАМ

1. јун – Универзална сала у 18 сати
Промоција књиге ИЗ/ПОВЕСТИ
аутор Радомир Мићуновић

20. јун – Хорска сала у 18 сати
Промоција књиге НЕ ТУГУЈ БАНИЈО
аутор Радмила Пашић

21. јун – Универзална сала у 13 сати
Промоција књиге
ЧИНИОЦИ ПРОФЕСИОНАЛНЕ УСПЕШНОСТИ
НАСТАВНИКА
аутор доцент др Будислав Суша, пуковник

21. јун – Универзална сала у 19 сати
Промоција књиге
ПЕТНАЕСТ ГОДИНА ИЗБЕГЛИШТВА
аутор др Стојан Џелајија

ДРАМСКИ ПРОГРАМ

19. јун – Велика сала у 20 сати
Позоришна представа ДУНЂЕРИ
Играју: Богољуб Митић-Ђоша, Гиле Бранковић
Цена улазница 200 динара. Куповина карата у канцеларији 270 на 2. спрату, понедељак–четвртак од 8 до 20 сати и петком од 8 до 16 сати.

ПРЕДАВАЊЕ

8. јун – Хорска сала у 19 сати
ЛАЈМСКА БОЛЕСТ: опасност од уједа крпеља (са видео пројекцијом) Предавачи: мр др Невенка Павловић, епидемиолог Градског завода за заштиту здравља, др Марија Вельковић, дерматовенеролог Градског завода за кожне и венеричне болести и проф. др Олга Дуловић, инфектолог Института за инфективне и тропске болести, "Др Коста Тодоровић".

КОНЦЕРТИ

9. јун – Велика сала у 20 сати
УМЕТНИЧКИ АНСАМБЛ "СТАНИСЛАВ БИНИЧКИ"
Солиста Аника Вавић, клавира (Беч)

ИЗЛОЖБЕ

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА

До 4. јуна – самостална изложба слика, скулптура и графика ЛУЗИЦАМ И ПАРАЛЕЛНИ СВЕТ
Душан Лукић Луци
академски сликар из Београда

13. јуна у 13 сати – отварање изложбе слика, скулптура, графика и цртежа
ПРИПАДНИЦИ ВСЦГ – ЛИКОВНИ СТВАРАОЦИ
Х ПАЛЕТА Изложба траје до 2. јула

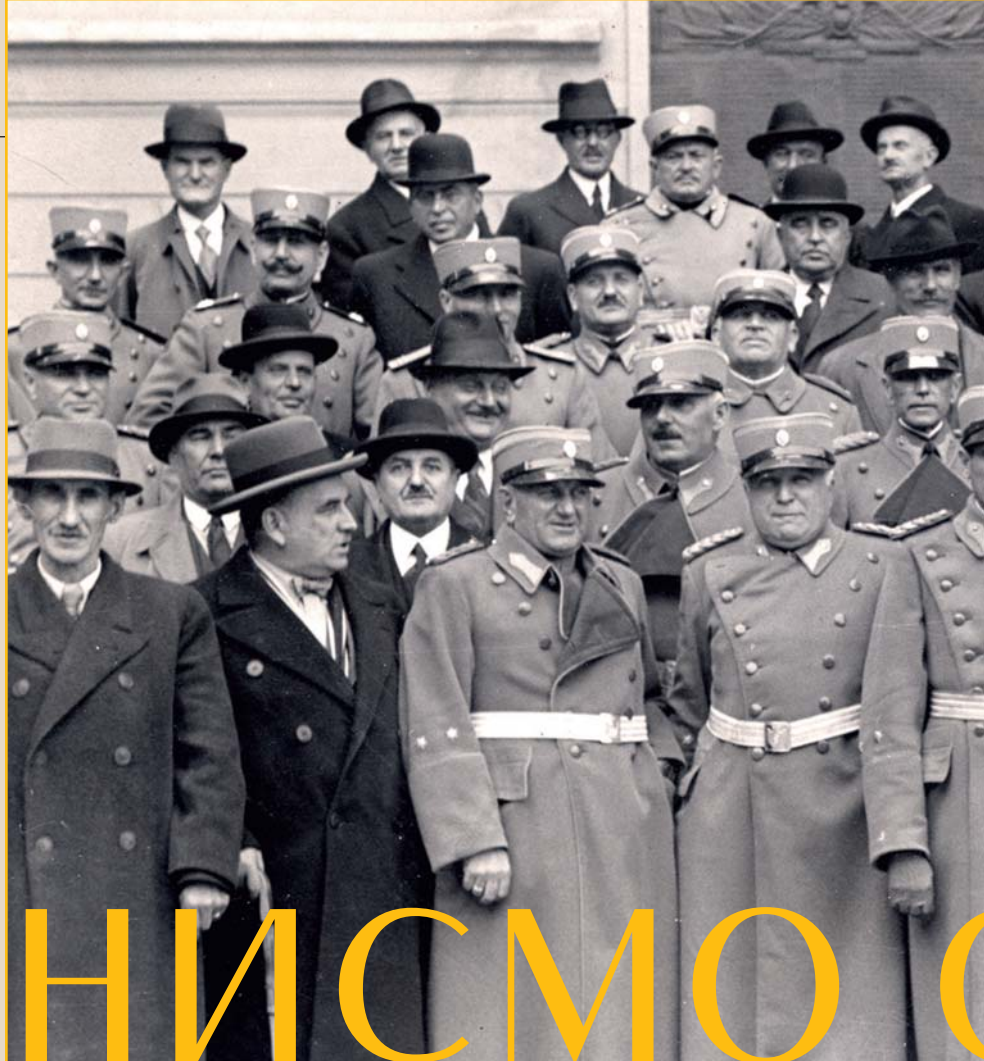
МАЛА ГАЛЕРИЈА

22. јуна у 18,30 сати – отварање самосталне изложбе слика др Милоша Зеремског, члана Ликовне групе ЦД ВСЦГ, ликовни стваралац из Београда
Изложба траје до 6. јула

Пише др Миле БЈЕЛАЈАЦ

ПОЗНАВАЊЕ
ВОЈНОГ ФАКТОРА
КАО ПРЕДУСЛОВ
ПОЛИТИЧКЕ
КУЛТУРЕ

Психологија указује да нема вредносно неутралне перцепције окружења, међутим бављене дужим историјским током, посебно војном компонентом мимо ратова, војном елитом, компаративним анализама војно-цивилних односа, ако ништа друго изоштрава рефлекс историчара да реагује у времену у коме живи. Историјски метод не познаје аналогije, међутим, оправдано је на основу дугог искуства са прошлoшћу постављати нека питања у јавности. Најчешће ни ствари, а ни ми – нисмо “од јуче”.

Писање опште или локалне историје усредсређене на српски (југословенски) војни фактор као да губи смисао у времену у коме живимо. Признаћемо да урушавање и даље претње интегритету једне државе нису фактори подстицаја. Такође, економско и свако друго растакање најстарије српске државне институције – војске, када је она више него егзистенцијална потреба, додатно могу да подстакну апатију или чак вежментан презир да се о војсци, војној прошлости, војној науци уопште говори мимо тема као што су “претња демократским променама” или “непотребан финансијски терет”, “афере у војсци”. Нисмо пренебрегли чињеницу да у јавности постоји флоскула о “малој, модерној и ефикасној” војсци. Али, да ли је то зрео политички говор или нешто друго? Савремени историчар може да понуди слику прошлог која је више него подстицајна, али тек ће неки будући бити у прилици да одмере величину или мудрост данашњег политичког говора и дела. Данас су догађаји исполитизовани, често између те стварности и јавности умеће се или политички исказ – говор као посредник, или тзв. аналитичар за војна питања. Има их различитог образовања, политичких опредељења, а такође са различитим степеном суштинске информисаности. Неки од њих су дојучерашњи генерали или високи официри.

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

Психологија указује да нема вредносно неутралне перцепције окружења, међутим бављење дужим историјским током, посебно војном компонентом мимо ратова, војном елитом, компаративним анализама војно-цивилних односа, ако ништа друго изоштрава рефлекс историчара да реагује у времену у коме живи. Историјски метод не познаје аналогije, међутим, оправдано је на основу дугог искуства са прошлoшћу постављати нека питања у јавности. Најчешће ни ствари, а ни ми – нисмо “од јуче”.

Зашто у сваком времену, било оно време успеха или победа, или време пораза и преиспитивања, ваља писати и говорити о националној војној прошлости? Због рационалне историјске свести која је увек квалитетнија и хуманија од робовања митовима, против редуције слике прошлог и друштвеног заборављања. Цивилизацијска мисија је такође важна. Треба систематизовати знања о прошлoм, имати их и за неке будуће генерације и за нашу размену и стручан дијалог са светом, јер нам се тамо одређивала и одређује се судбина. Тако настаје и квалитетнија политичка култура као предуслов одговорног коришћења демократских механизма, избегавање демагошке или пропагандне манипулације у раду скупштине и скупштинских тела, владе, министарства од посебне одговорности. Све је то важно и због потребе оружаних снага, њихове културе и борбеног морала, те чувања успомена, неговања позитивних традиција.

ОДЛУЧЕ

Будући војни нараштаји, јер војске ће увек бити док је и државе, морају да знају шта су њихови претходници стварно чинили и у каквим околностима су деловали, доносили тешке и судбоносне одлуке. Морају знати много више него што су којекаква "знања" и идеологизоване интерпретације. Таква основа борбеног и људског морала брзо се пољуља у временима искушења и великих ломова.

Треба увек ценити нечију спремност да у највећем искушењу стаје у одбрану и жртвује властити живот за спас заједнице. Те успомене ваља одржавати не само из разлога борбеног морала већ и као цивилизацијску тековину, грађанску пристојност.

ЗНАЊА О ПРОШЛОСТИ И ИДЕОЛОГИЈА

Да није добро знања о прошлом надомештати идеологијом, вероватно је опште прихватљиво становиште. Али без систематизованих знања, а не претпоставки, тешко ће се препознати када писац или говорник умеће властите мисли у уста историјских великана како би дао већу уверљивост својим политичким гледиштима. У српској јавности је то често. Поменимо само наводни однос војводе Живојина Мишића према Југославији.

Функција знања, посебно из друштвених наука (историје), јесте стварање извесне скепсе према "ауторитетима", ма како они били велика имена, да могу увек правилно, на основу личног искуства или утисака давати добре анализе текућих токова па и војног фактора. Ево само два примера о "сналажењу" или "старачкој скепси" два велика научника и државника Србије – Јована Жујовића и Стојана Новаковића, на неколико недеља пре победоносног рата против Турске 1912. године.

Читамо из дневничких бележака проф. др Јована Жујовића (*Дневник*, књ. II Београд 1986, с. 5): "13. август (26. по новом) 1912. године – Синовац ми жарки патриота, рече да ја требам да будем сада министар спољних послова.

Први долазак регента Александра Карађорђевића у Загреб, јун 1920. године

33. класа Војне академије на прослави 35 година службе, 1938. године

Кад би имали поуздану спремну војску пристао бих.

Он се зачуди овој мојој сумњи у довољну спремну војске.

Сретох г. Стојана Новаковића који ми рече да иде сад баш из Министарства иностраних дела где му је министар (Јован М. Јовановић) казао да није било покоља у Сјеници. Г. Новаковић рече да сада једно дете руководи спољну политику. Ја га пресекох примедбом: да је веће зло што нема државника који би казали шта ваља и како треба радити. Кад би тога било тај би се наметнуо за руковођење. Србија треба да је мудра, али да би требала да покаже мало више одлучности за осигурање садашњости и спремну будућности – 'Доцкан је. Њена судбина је *fait accompli*', убаца он.

Не тако, за Бога, узвикнух ја, Тако сте ми већ једном говорили и до очаја ме довели. Не допуштајмо тај *fait accompli*, а када се деси развијајмо се према њему. Погађајмо се према њему. Погађајмо се и са Аустријом. Учинимо велики напор у смислу наших претензија. Пашић се везао за Русију а она нам ништа позитивно не јамчи већ само мир саветује (Има свог посла у Перзији, а нама шта Бог да, рече он).

'Кад нам је Драшковић саопштио да Пашић и Миловановић траже кредит за помагање Арнаута, ја сам инстинктивно био противан, за што сада имам и разлога. ...'

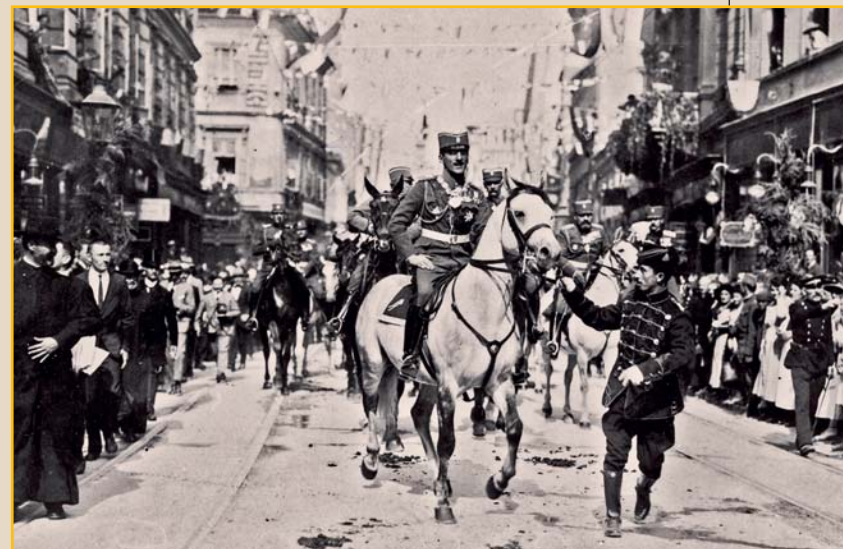
– Двор је Русијом задовољан а од њих никакве вајде 'Као ни од Краљевих путовања', додадох ја. – 'Тако је.'

И све то на само неколико недеља пред почетак рата у коме су се исказали и војска и политичари у његовој припреми. Но, још је занимљивије што ни у извештају искусног војног обавештајца, новоименованог војног аташеа Француске у Београду и Букурешту, ни после разговора са краљем Петром и обиласка војних личности и установа није било ни назнаке ни наговештаја да ће већ за две до три недеље грмнути рат балканских савезника против Турске. Напротив, прогнозе које је послао Паризу могле су само обманути француски Генералштаб.

Шта може бити предмет истраживања, интереса, разговора? Другим речима, која су то поља од интереса науке и свеколике јавности око којих се неретко плету контроверзе, а знања замењују брзоплета поједностављења или идеолошка заслепљеност. Издвојио сам пет доминантних, посебно са становишта политичке културе и рационалне историјске свести: *Војне елите; Војно-индустријски комплекс; Војно-цивилни односи; Војни фактор и дипломатија и Искуство са мултиетничком армијом.*

ВОЈНЕ ЕЛИТЕ

Истраживање војног фактора у трајању Југославије, па и војне елите као једног од елемената, настао је као одговор на својевремене редуковане, често политички инспирисане оцене о трагичном слому војске и државе 1941. године. Целокупан истраживачки рад подређен је истраживању ове теме, тако што се требало вратити дубоко уназад,

на 1918, али и на традиције, српске и аустроугарске, искуства светског рата. Да бисмо разумели историјску димензију овог феномена, не само што је требало посегнути за класицима војне теорије и стратегије, већ и аналитичарима свеколиких војно-цивилних односа, те укључити компаративну анализу историјских радова који су за предмет имали војно-доктринарне, политичке и економске разлоге урушавања Версајског мировног поретка и избијање Другог светског рата.

Редукционизму је супротстављено истраживање стварног доприноса субјективног фактора (елите посебно), али и објективних околности! Предмет интереса је ширен на компаративну анализу карактера војних елита и војно-цивилних односа у Краљевини Србији, а потом у социјалистичкој Југославији до њеног слома. Трагало се за карактерима војних елита, елементима континуитета и дисконтинуитета у односу друштва и његових оружаних снага, сликом друштва и његове војске у моментима искушења, рата, али и дугим периодима мира.

ОГЛЕДАЛО ДРУШТВА

Носиоцима редукованог разумевања улоге војног фактора онда, али и данас, треба скренути пажњу да је та улога поливалентна, да се она не доказује само у рату ако он избије. Задатак војног фактора је перманентна процена безбедносних претњи које угрожавају опстанак државе изнутра и споља; подстицај оних привредних и научних делатности од непосредног интереса за одбрану; обука и школовање. Припрема ратних планова и територије у складу са њима.

Војска није само сила која прети демократији – "стуб режима". Она има своју комплексност и представља једну од најстаријих институција државе. Тешко се ствара, али много лакше урушава. Својом снагом и спремношћу треба да одврати унутрашњег или страног "дестабилизатора". Ако је дошло до нежељеног сукоба или рата, то је већ неуспех. Међутим, жртва агресије некад ни уз најбољу вољу не може да спречи намере агресора (лудачке понекад). Тада су на провери увежбаност, вештина командовања, личне особине највиших команданата и масе нижих кадрова. Организација, прелазак са мирнодопског на ратни колосек целог друштва. Тада треба да се искаже колико су професионалци способни да организују људе "да превладају своје урођене страхове и недостатке", да постану поуздана ратна машина. На провери је примереност претходно донетих одбрамбених планова, припремљеност ресурса и територије за одбрану. "Рат је подручје несигурности", писао је Клаузевиц, "три четвртине чинилаца на којима се заснива ратна активност налази се скривено у магли веће или мање несигурности". Велике војсковође мора да прати и понешто среће. Бивало је то од Наполеона, Блихера до Мишића или Патона. Али, како је писао млади Де Гол, војска је и верно огледало свог друштва, другим речима – његове памети, снаге, богатства, сложености око националних циљева.

Постојање војне институције је цивилизацијски одговор на постојање конфликтних људских интереса и могућност употребе силе да би се они остварили. Стога је дужност војне професије јачање војне безбедности! Национална војна политика одражава ту бригу за безбедност у пет аспеката: посматра државу као основну јединицу политичке организације, подвлачи трајну природу претњи војној безбедности државе и трајну могућност рата, наглашава величину непосредних претњи безбедности, залажу се за одржавање јаких, разноликих и спремних војничких снага и противе се уласку земље у рат, осим када је победа осигурана.

Из нивоа забринутости за безбедност војници траже повећање средстава за војне потребе и адекватне законе. Ту се сусрећу са политичком вољом и економским могућностима земље. Најчешће, од војника се тражи листа приоритета јер је тешко испунити апсолутне захтеве. Део изазова се решава савезништвом. Ту је одувек важило правило да предност имају аранжмани у којима се више добија, по том да савезништво искључиво произилази из највиших националних интереса безбедности без обзира на идеолошке и политичке по-

ставке. О томе је веома илустративно писао немачки генерал Von Seeckt у књизи *The Future of the German Empire*. Да не помињемо да су управо иницијатори савезништва Француске са СССР-ом од 1935. године били најдеснији француски генерали. Слично су на ствари гледали њихови југословенски (српски) и чехословачки пријатељи у Краљевини Југославији.

Дакле, колико су најодговорније војне личности поштовале ове захтеве у Краљевини Србији, у Краљевини СХС/Југославији, колико у СФРЈ или СРЈ до 1999? Да ли су у условима искустава Првог и Другог "тоталног рата" (1918–1991) радили најцелиходније? Да ли су добро ценили безбедносне опасности и властите могућности? Да ли је војска одиграла улогу одвраћања у појединим кризним ситуацијама у свом окружењу? Да ли су они на највишим положајима били у сагласности са класичним постулатом да је "идеалан човек војске стога конзервативан кад је стратегија у питању, али је отвореног ума и прогресиван кад се ради о новим оружјима и облицима тактике" (Молтке)? Како је вођена кадровска политика у војсци Краљевине Србије, Краљевине Југославије, СФРЈ? Шта су све била ограничења у једној сиромашној, ратом порушеној земљи, са масом селачког света без основних техничких знања за модерне родове војске, слабе и недовољне мреже комуникација, усложњавање ситуације светском економском кризом – период до 1941? Осетљивости по одбрамбене напоре у недовољно интегрисаном друштву – какве и колике? Како су се најодговорнији војници односили према политици државних вођа, странака, покрета? Уопште, за какву су се културу војно-цивилних односа залагали? Шта је одговорност пред народом и историјом: законска или морална?

Дајући одговоре на ова и слична питања одговарамо и на карактер целокупне елите (по положају, а то су генерали и адмирал у нашем случају) и њеног истакнутог дела (нуклеуса).

ТРКА СА ВРЕМЕНОМ И СУДБИНОМ

На примеру Краљевине Југославије, када се критички претресу кадровска политика и тактичка доктрина, опремљеност и увежбаност, укључујући погледе са стране из оног времена, видимо да је учињено много. Учињено је готово и немогуће у ситуацији од 1937. до 1941. не би ли се војска опремила и одвратила агресора, а земља ојачала своју дипломатску и преговарачку позицију. У посебно тешком стању после слома Француске и немачког ултиматума у јулу 1940. најодговорнији настављају трку са временом и судбином, покушавају да се и даље опремају и наоружавају. И где, у светлу извора првог реда, то чине "издајници" (политичка реторика и суд победника) генерали Милан Недић, Петар Косић и Петар Пешић. Многи појединци који су свој живот скончали у логорским жицама били су у своје време војници за пример, са угледом у народу из кога су поникли, али и са угледом међу другим југословенским народима. Чинили су максимално могуће у условима које нису могли бирати. Кренули су дисциплиновано на позив отаџбине мада је неуспех био изванредан. Да ли је успех био изванредан у лето 1914? А у јесен 1915?

Пораз који се у општој констелацији није могао избећи 1941. године, нажалост, није на време и правилно валоризиран чак и у затвореном систему саме војске (ЈНА). Остали су нејасни улога војне елите, проблем функционалности мултиетничности у југословенским условима и укупне околности. У којој мери је конзервативна војна мисао у променењим околностима допринела сломену?

Интерпретација тог пораза, условљена горчином савременика, посебно млађих, али и оних на високим положајима, само је један од елемената који је замутио историјску слику рада и делатности генерала у Априлском рату. Друга околност, далеко важнија – крајем рата дошло је до смене власти. Није постојала воља да се реално сагледа улага укупних околности у којима је деловао генералитет ЈВ, па и сваки појединачно. Са становишта нових околности било је пожељно дисквалификовати све што је "старо" и "реакционарно", како би се легитимитет нових власти што више учврстио.

Водећи се претходно изложеним универзалним параметрима за оцену или историјску слику деловања војне елите и војне организације у целини, ваља приступити и код писања о ЈНА, ратним дејствима на тлу СФРЈ и појединих држава наследница, те употреби војске 1998. на Косову и у рату 1999. ■

(Наставак у идућем броју)

ДОГОДИЛО СЕ...

1. јун 1839.

Абдикација кнеза Милоша Обреновића. Пошто је Турским уставом Милошев апсолутизам знатно ограничен, пре свега Саветом, кнез Милош напушта Србију 14. априла. Убрзо се поново враћа, подноси оставку у корист сина Милана и одлази на своје имање у Влашку.

1. јун 1967.

Први лет хеликоптером преко Атлантика. На париски аеродром "Бурже" слетела су два хеликоптера "sikorski HH-3B" америчког ратног ваздухопловства после непрекидног лета од Њујорка. Хеликоптери су девет пута допуњавани горивом у лету, а цео лет је трајао 30 сати и 46 минута.

1. јун 1973.

У Грчкој проглашено укидање монархије.

4. јун 1941.

У немачком посланству у Загребу одржана конференција представника Независне Државе Хрватске и Немачке, на којој је одлучено да се из НДХ исели у Србију око 200.000 Срба.

4. јун 1944.

Америчке чете заузимају Рим.

5. јун 1942.

Формирана је Трећа пролетерска (Санџачка) ударна бригада. Бригада је прешла борбени пут од 20.000 километара. У њеном саставу борило се око 10.000 бораца.

5. јун 1945.

Четири савезничке силе преузимају врховну управу над Немачком у којој су створене четири окупационе зоне.

5. јун 1947.

Амерички државни секретар Џорџ Маршал дао иницијативу за значајно оживљавање европског заједништва. Концепцијом ревитализације послератне европске привреде, тзв. "Маршаловим планом", обезбеђен је снажан привредни развој у Европи.

5–12. јуна 1961.

Одржан припремни састанак за конференцију неврстаних држава у Београду. Учествовало је 25 држава са правом одлучивања и једна у својству посматрача.

5–10. јуна 1967.

Трећи израелско-арапски рат, такозвани "шестодневни рат".

6. јун

Свети Симеон Столпник, у Војсци Краљевине Југославије слава инжињеријских јединица.

6. јун 1944.

Искрцавање англо-америчких трупа у Нормандији под заповедништвом генерала Ајзенхауера. Искрцавањем савезничких снага отворен је други фронт у Европи. Акција савезника позната је под називом операција "Оверлорд".

7. јун 1944.

Долазак Врховног штаба НОВ и ПОЈ на острво Вис. Са Купрешког поља совјетским авионом пребацио се део Врховног штаба НОВ и ПОЈ са Јосипом Брозом, у Бари. Одатле, британским ратним бродом, Броз се ноћу 6. на 7. јун пребацио на острво Вис које је постало седиште руководства НОП-а.

7. и 8. јуна 1809.

У Санџаку је војска под вођством Карађорђа у рејону Сјенице потукла турске колоне из Босне и Метохије, затим се пребацила у ре-

јон Новог Пазара, заузела га осим тврђаве. Због неуспеха на Чегру, Карађорђе је наредио да се војска повуче из Санџака, а затим је груписао око 30.000 људи за одбрану Делиграда.

8. јун 1922.

Венчање краља Александра Карађорђевића са румунском принцезом Маријом (Мариолом).

9. јун 1945.

У Београду потписан војни споразум представника САД, Велике Британије и Југославије ради отклањања могућности избијања оружаног сукоба између Италије и Југославије око Тршћанске кризе.

9. јун 1992.

Наредбом савезног министра за одбрану извршена је организацијско-формацијска промена којом је ЈНА трансформисана у Војску Југославије. Тај дан се слави и као Дан Ратне морнарице и Дан поморства.

9. јун 1999.

Потписан Војно-технички споразум у Куманову, којим се ВЈ обавезала на повлачење својих снага са простора Космета. Споразум је означио и прекид непријатељстава између НАТО и ВЈ. У рату који је трајао 78 дана живот је изгубило око 2.000, а рањено је или повређено око 5.000 људи на простору СРЈ.

10. јун 1942.

Основана Четврта пролетерска (Црногорска) ударна бригада. На борбеном путу прешла је око 20.000 километара, изгубила око 5.000 бораца и дала 48 народних хероја.

10. јун 1942.

Објављен указ краља Петра Другог Карађорђевића, према којем Штаб генерала Драже Михаиловића постаје Врховна команда Југословенске војске у Отаџбини.

10. јун – 18. јул 1942.

Вођена Битка на Козари у којој је страдао велики број крајишких партизана и народа. Немци су убили око 540 рањеника и у више логора одвели око 50.000 људи.

11. јун 1914.

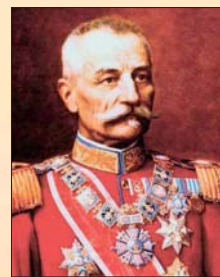
Краљ Петар Карађорђевић је због болести вршење краљевске власти пренео на престолонаследника Александра.

12. јун 1903.

Пошто се заклео на нови Устав, краљ Петар Карађорђевић је званично преузео краљевску власт.

12. јун 1942.

Оснивање Пете пролетерске (Црногорске) ударне бригаде. Бригада је дала 46 народних хероја.

13. јун – 13. јул 1878.

Одржан Берлински конгрес, на коме су Србија и Црна Гора добиле територијално увећање и постале међународно признате државе. Једном од одлука Конгреса дато је право Аустроугарској да окупира Босну и Херцеговину.

14. јун 1940.

Немачке трупе улазе у Париз.

14. јун 1985.

У Шенгену (Луксембург) пет од шест оснивача Европске заједнице склопили су Шенгенски споразум о постепеном укидању контроле путника на заједничким границама.

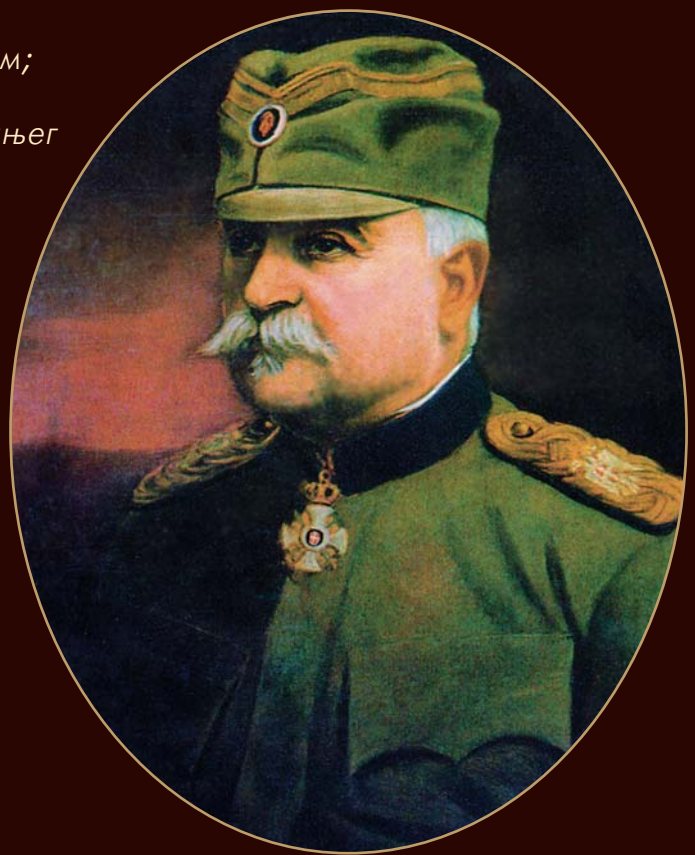

Припремио Миљан МИЛКИЋ

ВЕК И ПО ОД РОЂЕЊА
СТЕПЕ СТЕПАНОВИЋА (1856–1929)

ВОЈВОДА ИЗ КУМОДРАЖА

*Из народа сам поникао;
он ме је начинио оно што сам;
морам се покорити његовој
вољи и служити му до последњег
даха – давне су речи Степе
Степановића које, готово у
потпуности, осликавају
битне одлике славног
српског војводе*

Репрезентативну изложбу о војводи Степи Степановићу (Кумодраж код Београда, 11. 3. 1856 – Чачак, 27. 4. 1929) свечаном беседом отворио је историчар др Петар Опачић у Галерији Народног музеја у Чачку, 10. марта, дан уочи навршене 150. годишњице од његовог рођења.

Изложба је сачињена од 173 разна документа, преписке, дневника, фотографија, слика, али и предмета који су припадали војсковођи, верно сведочећи о том тежном времену. Експонати су прикупљени из Војноисторијског института и Војног музеја у Београду, Архива Србије и САНУ, Историјског архива Шумадије у Крагујевцу, Међуопштинског историјског архива и Одељења за историју музеја у Чачку, које захваљује породицама Лучић и Вељовић из Београда за позајмицу изложбених предмета, а које су сачували Степини потомци.

– Пола века беспрекорне официрске службе војводе Степановића припада времену изградње модерне српске државе, која се у његово време борила за независност, ослобођење и уједињење. Школовао се у Артиљеријској школи и на бојном пољу, службовао у малим гарнизонима и највишим штабовима, командовао пуних шест година (Другом) армијом у великим победама Српске војске. Његове заповести, издате на бојном пољу у току шест ратова, различито су процењиване као део ратног искуства, али сјај победа на Церу и Добром пољу никада није потамнео – описује Степино доба и живот Радивоје Бојовић, кустос чачанског музеја.

Аутор изложбе и истраживач Бојовић је, уз студиозни уводни шири текст и каталожке одреднице, све то допунио публиковањем 40 писама, телеграма и одговора, изабраних између само стотину сачуваних из преписке војводе, која је некада имала више од 1.000 хронолошки и по пошиљацима сређених писама. Уз ону код породице у Београду, део те преписке Народном музеју у Чачку поклонили су: из заоставштине генерала Емила Белића његова ћерка Надежда Белић-Јањић, а и војводина унука Милица Маринковић.

Следећег дана положени су венци на бронзану фигуру војводе Степе Степановића, пре седам година постављену испред Поште у центру града, рад војара Дринке Радовановић из Београда. Одатле до недалеке куће у којој је становао, обележене спомен-плочом, по улици која носи његово име, постављене су и плоче са поменом битака у којима је

учествовао. Почаст великом војсковођи одали су министар у Влади Србије Велимир Илић, генерал-мајор Петар Радојичић, пуковник Војислав Милинковић и потпуковник Стојко Биочанин, представници Удружења ратника и њихових потомака општине Чачак са председником Велимиром Станојевићем на челу и Степина праунука др Ивана Лучић, лекарка из Београда.

У великој сали Дома културе Чачка потом је приказан антологијски играни филм режисера Живорада Жике Митровића "Марш на Дрину" (1964). У Градској библиотеци приређена је изложба књига о великом српском јунаку, а у дворишту основне школе у селу Доња Горевница, која носи војводино име, свечано је откривена биста Степе Степановића. Била је то још једна потврда како та средина памти свог знаменитог суграђанина, овенчаног са 16 домаћих и 10 страних одликовања за изузетне заслуге током 43 године проведене у тешкој војничкој служби, од тога чак 11 година у шест ратова: српско-турским 1876-1878, српско-бугарском 1885, балканским 1912-1913. и Првом светском рату 1914-1918. године. Врстан стрелац, јахач, гимнастичар и пливач, Степа је био и професор војне историје у Војној академији, преводио и писао правила за војну обуку и предавао телесно и војно вежбање у крагујевачкој гимназији.

У чин генерала Степановић је унапређен 1907. године, 1908. и 1912. био је министар Војске, а чин војводе добио после Церске битке 1914. Поделио је, потом, заједнички сурову судбину Српске војске у повлачењу преко Скадра до Крфа, а у отаџбину се вратио незадрживим пробојем Солунског фронта 1918, историјски чувеним јуришом, стигавши до Београда и доневши слободу Србији.

После пензионисања по својој молби, Степа Степановић се 1919. године коначно скрасио у Чачку, у кући своје супруге Јелене Миловановић, са којом је имао кћерке Милицу и Даницу. Тихо и као увек скромно живећи, тај доживотни председник Народне одбране и почасни грађанин Сарајева и Тузле, потпуно се посветио својој породици, гајио воће и цвеће у башти, седео у хладу на својој столици и за столом са Солунског фронта, стругао дрва за зиму, пецао рибу и шетао поред Мораве, врло ретко користећи аутомобил који му је држава доделила.

На вечни починак, 29. априла 1929, испратили су га његов врховни командант краљ Александар Карађорђевић, чланови краљевске владе, официри и саборци, породица и више хиљада грађана. Гробницу и споменик, на коме је плaketу са његовим ликом урадио вајар Ђорђе Јовановић, на чачанском гробљу подигао је сам, за живота, поневши са собом неколико одликовања и малу криву сабљу, поклон официра Шестог пука, најдражи дар који је икада добио.

Родна кућа војводе у Кумодражу, где је живела бројна, вредна и честита сељачка породица његових родитеља Ивана и Радојке Степановић, сада је спомен-музеј, а Београд му је посветио улицу Војводе Степе. Не заборављају га ни мештани средњобанатског села Војвода Степа, у општини Нова Црња, где су тог викенда одржани академија и научни скуп о славном, храбром, хуманом, мудро и правдољубивом визионару одбране српских националних интереса и грађења савремене српске државе. Потомци добровољаца, приспелих тада преко толиких земаља и мора и касније насељених у том и другим насељима наше земље, сигурно памте њиховим прецима 1917. године упућене Степине речи: "Ја желим само да вас подсетим на ваш завет: да ми нећемо савити наше заставе пре него што ослободимо Отаџбину и ујединимо цео наш народ!" ■

Димитрије СТЕФАНОВИЋ

СА ДЕСЕТОГ ЦЕРСКОГ "ВЕТФАРМ" МАРАТОНА

ЈУНАЦИ УЖАРЕНЕ СТАЗЕ

Икада до сада у време одржавања престижног Церског маратона нису били тако неповољни метеоролошки услови као ове године. Већим делом стазе температура је прелазила 30. подељак Целзијусове скале.

Први пут ове године трка у славу церских јунака ушла је и у календар Међународне атлетске федерације, што је изузетно признање организаторима те захтевне спортске приредбе. На Текериш су тако стигли дугопругаши из Русије, Македоније, Босне и Херцеговине и Молдавије.

Већ од самог почетка дугопругаше је предводила, како се испоставило, победничка тројка, којима је ужарена стаза задавала голема искушења. Уз високу температуру проблеме су стварали и не баш питоми успони. Последњих десет километара на челу трке сигурним кораком грабио је Ђуро Коцо, члан Атлетског клуба "Петар Мркоњић" (БиХ), за кога кажу да је један од највиших маратонаца на свету. Он је први и прошао кроз циљ (02:41:23). Другопласирани Дејан Богићевић (04:43:41), члан клуба "Вожд" из Јагодине успео је да претекне Сретена Нинковића (02:52:7), члана АК "Црвена звезда" из Београда, иначе троструког победника Церског маратона. У категорији жена тријумфовала је Лидија Миклош (03:18:19) из Панчева, која је наступила за АК "Подгорички маратон", док је друго место припало Стојанки Сокол (03:54:17) из суботичког клуба "Ахилес". У категорији припадника Војске СЦГ и МУП-а најбољи резултат постигао је Небојша Миленковић из Апатина (03:07:43).

У оквиру маратона одржана је и трка за студенте на 12 километара. Најбоље време у мушкој конкуренцији постигао је Симо Цвјетиновић (46,30) из Бањалуке, другопласирани је био Иван Ђук (46,33) из Београда, а трећи – Никола Симиновић (47,47), студент Војне академије.

У сарадњи са Министарством за омладину и спорт РС, Олимпијским комитетом Србије и Црне Горе, Атлетским савезом СЦГ и Атлетским савезом Србије, организатори маратона били су Тркачки атлетски клуб "Церски јунаци", Универзитетски спортски савез Београда и Удружење "Православна слога". ■

З. ПЕШИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

РАДОЗНАЛОСТ

Истина је ствар – живети без утехе, не тражити је, не очекивати је! Тако човек постаје победитељ, њему се покорава судбина.

Али радозналац за то није спреман. Сваки његов трен ваља утешити нечим новим и новим, обновити надом. Напорно се загледати и упијати слухом у свет: неће ли тамо промаћи нешто ново? Шта? – То је неважно! Нешто непознато, неиспитано, нечувано. Иначе – иначе прети досада...

Радозналац је незасита. Радозналац је – незасит; његов је позив – вучји апетит. Слично усисивачу, он прати плен и гута нову прашину малих и великих догађаја. Да, разуме се, то је само прашина коју је он негде накупио и са којом не зна шта да ради; касније, умешна рука ће из њега извући ту прашину – прашину осамљених вести. Радозналац је увек сусретљив, али површно: зато што се он не задубљује, он једино гледа; он жели да се заузме, да “прихвати” – нека, чак, прихваћено уопште и није истина. Само ретко он то, на неки начин, искоришћава; зато што он није саздавалац. Он новост тамани као цигарете – једну за другом; и дим одлеће у ваздух. Али, сам он – да ли одиста и постоји: можда је он само бајковита капа са рупом, која, испуњена златом са обода, увек остаје празна? Или је, можда, сличан цеви воденог шмрка?

За радозналца нису важни ни чињеница, ни истина, ни проблем; важан је једино праг непознатог: он га, опет и опет, прекорачује; то је сва његова радост, његова утеха, његова нова цигарета. Ради чега га прекорачује? То он не зна. Тада се његов “вучји апетит” ограничава на укус и мирис. Он се зауставља на будућој сласти. Он жели само прелест новине; само зачин, а не суштину хране. Можда он жели да “подигне Изидин покров”? Не; то би за њега било сувишно, то би могло да га порази, да га обавезе, да на њега навали одговорност. Тада би морао да сазрцава; а то му се не допада: њему није дато више осим да гледа. У ином случају он би, можда, морао још и да дела; а то му такође не одговара: он може једино да обиграва около. Он је – неодговоран захтевалац, који, утољујући похлепу, изабира утеху живота из густих сопствене празнине...

Дакле, не треба да га тешимо. Нека се утеши сам. Шта је са другима, на које он често оставља тако неутешан утисак?

Он је разуман и довољно паметан да би схватио људе онаквим какви они јесу. Али, ниједан међу њима не може превазићи самога себе; ниједан врабац неће прелетети планину, ниједан црв неће пропузати кроз облак. Он се може некоме наћи при руци. Али, и сваки фотограф такође врши добре услуге. Сваки истраживач може да пронађе добру употребу за туђу радозналост. Постоје, чак, професионалци који се баве одабиром вести.

Међутим, радозналост, као такву, треба правилно оцењивати. Ономе, ко живот прихвата озбиљно, туђа је радозналост обременујућа, а сопствена – несносна; он ће са њом ускоро доћи у сукоб. Ко жели дубину, тај се мора учити да види, тај не може да јурца за “новим”, тај мора да заволи “старо”. Зато што су увек нови и благодатни за онога који гледа...

Радозналац је – извор површности, загађења живота, безбожнштва. Слично рђавој стази, оно неприметно води човеку у живо блато. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге “Пред буктавим загонеткама Господњим”,
Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-15. јун

Православни

1. јун – Вознесење Господње – Спасовдан
2. јун – преподобни Стефан Пиперски
3. јун – Свети цар Константин и царица Јелена, света Јелена Дечанска
4. јун – Свети мученик Јован Владимир, кнез Српски
10. јун – Задушнице
11. јун – Силазак Светог Духа на апостоле – Духови – Тројице
12. јун – Духовски понедељак
13. јун – Духовски уторак
15. јун – свештенумученик Еразмо Охридски

Римокатолички

4. јун – Духови – Педесетница
11. јун – Пресвето Тројство
13. јун – Св. Антон Падовански
15. јун – Тјелово

Јеврејски

2. јун – Шавуот

ЦАР КОНСТАНТИН
И ЦАРИЦА ЈЕЛЕНА

Одмах по доласку на престо, имао је цар Константин три велика непријатеља: тиранина максенција у Риму, Ските на Дунаву, и Византију. Пред борбу са Максенцијем, по предању, на небу му се указао сјајан крст који је ношен пред војском, и ову борбу окончао је као своју велику победу. Одмах потом Константин је издао знаменити Едикт у Милану 313. године којим је престао прогон хришћана. После победе над византијом, саградио је диван престони град на Босфору и назвао га Константинопољем. Када се цар тешко разболео, јавили су му се апостоли Петар и Павле и саветовали да га епископ Силвестар крсти. После тога, страшна болест nestала је са његовог тела.

Када је у цркви настао раздор због јеретика Арија, Константин је сазвао Први васељенски сабор у Никеји 325. године. Тај Сабор је осудио јерес и утврдио православље.

Света Јелена, царева мајка, радила је много за веру Христову, а када је била у Јерусалиму пронашла је Часни Крст Господњи и сазидала цркву Воскрсења на Голготи, а потом и многе друге цркве на Светој Земљи. У својој 80. години умрла је ова света жена 327. године, а цар Константин поживео је још десет година иза своје мајке. Умро је у граду Никомедији 337. године, а сахрањен у цркви Светих апостола у Цариграду.

ТИЈЕЛОВО

Тјелово је празник који се обележава у спомен на успостављање пресветог олтарског сакраманта, претварања хлеба и вина у Исусово тело и крв (евхаристија). На Тајној вечери на Велики четвртак Исус је пред својим ученицима учинио још једно чудо претварајући хлеб и вино у тело и крв своју, најављујући тако своју смрт и ускрснуће.

Пошто је тај дан непосредно уочи Великог петка, када се хришћански верници у миру подсећају смрти Исусове, Католичка црква празник Тјелово, када је Господ своје тело и крв жртвовао људима, свечано и радосно обележава у четвртак после празника Пресветог тројства. Обичај је да се на тај покретни празник у Цркви одржи свечана миса и процесija ван цркве.

**УПРАВНИ ОДБОР ФОНДАЦИЈЕ
"ДРАГОЈЛО ДУДИЋ"**

р а с п и с у ј е

К О Н К У Р С

**за необјављена оригинална књижевна
и публицистичка дела на тему
ослободилачких ратова српског народа
за 2006. годину**

Конкурс за књижевност отворен је за све књижевне врсте: романе, драме, сценарија, есеје, збирке песама и поеме, збирке приповедака, новеле, мемоаре и документарна књижевна дела на тему ослободилачке борбе српског народа.

Конкурс за публицистику отворен је за дневнике, историјске и мемоарске записе, биографије, хронике, монографије, студије и друге истраживачке радове са тематиком ослободилачке борбе српског народа. Публицистички радови треба да буду аутентични, засновани на провереним историјским изворима и да тематиком представљају новину. Магистарски радови и докторске тезе могу конкурисати уколико нису објављени.

Право учествовања на конкурсима имају грађани Србије и Црне Горе и други заинтересовани.

Радове потписати шифром, а у посебном затвореном коверту доставити име и презиме, адресу и шифру аутора. Радови се примају до 15. јула 2006. године.

Најбољим радовима доделиће се три новчане награде из књижевности и три из публицистике, а висина награде биће накнадно одређена.

Рукописи, који пре завршетка конкурса буду објављени у било ком виду, неће се узимати у обзир.

Резултати конкурса биће објављени у јавним гласилима до 17. новембра 2006. године.

Радови треба да буду написани на српском језику и до 20 ауторских табака.

Откупане радове доставити на адресу: Фондација "Драгојло Дудић", 11000 Београд, ул. Савски трг бр. 9/4, са назнаком "за конкурс". Сва обавештења могу се добити на телефон 011/2641-494.

Војна туристичка агенција
Београд

организује аутобуски превоз
на релацији БЕОГРАД – ВАЛДАНОС – БЕОГРАД

у току летње сезоне од 20. јуна до 8. септембра 2006. године.

Цена повратне карте износи 3.357,00 динара.

ПОПУСТ ЗА ДЕЦУ:

– до 4 године, ако деле седиште са родитељима, не плаћају карту,

– ако дете до 4 године има посебно седиште плаћа 50% цене карте,

– деца од 4 до 10 година имају своја седишта и плаћају 50% цене карте.

Резервације седишта и куповина карата врши се у Војној туристичкој агенцији – Београд где се могу добити и све остале информације у вези са аутобуским превозом.

МАЛИ ОГЛАСИ

Поводом 25 година од завршетка школовања 26. класе СВШ – КоВ Смер веза позивамо класиће на окупљање и дружење 10. јуна 2006. године. Пријаве за окупљање можете извршити код Милана Ћировића, тел. 011/3092-115, 063/659-089 и локал 30-001, Мирослава Јокића, тел. 011/3092-030, 064/170-84-58, 011/3615-133 и локал 30-030 и Ивана Новака, тел. 011/3304-311, 063/748-37-90 и локал 22-168.

У просторијама Команде 250. рбр ПВО (Касарна "Бањица" ул. Рашка бр. 2, Београд) 23. јуна 2006. године, најкасније до 19 часова, заказано је окупљање припадника бившег 450. рп ПВО. За све информације обратити се потпуковнику Радојици Суботићу на телефоне 064/1667-490, 011/3005-209, локал 28-528.

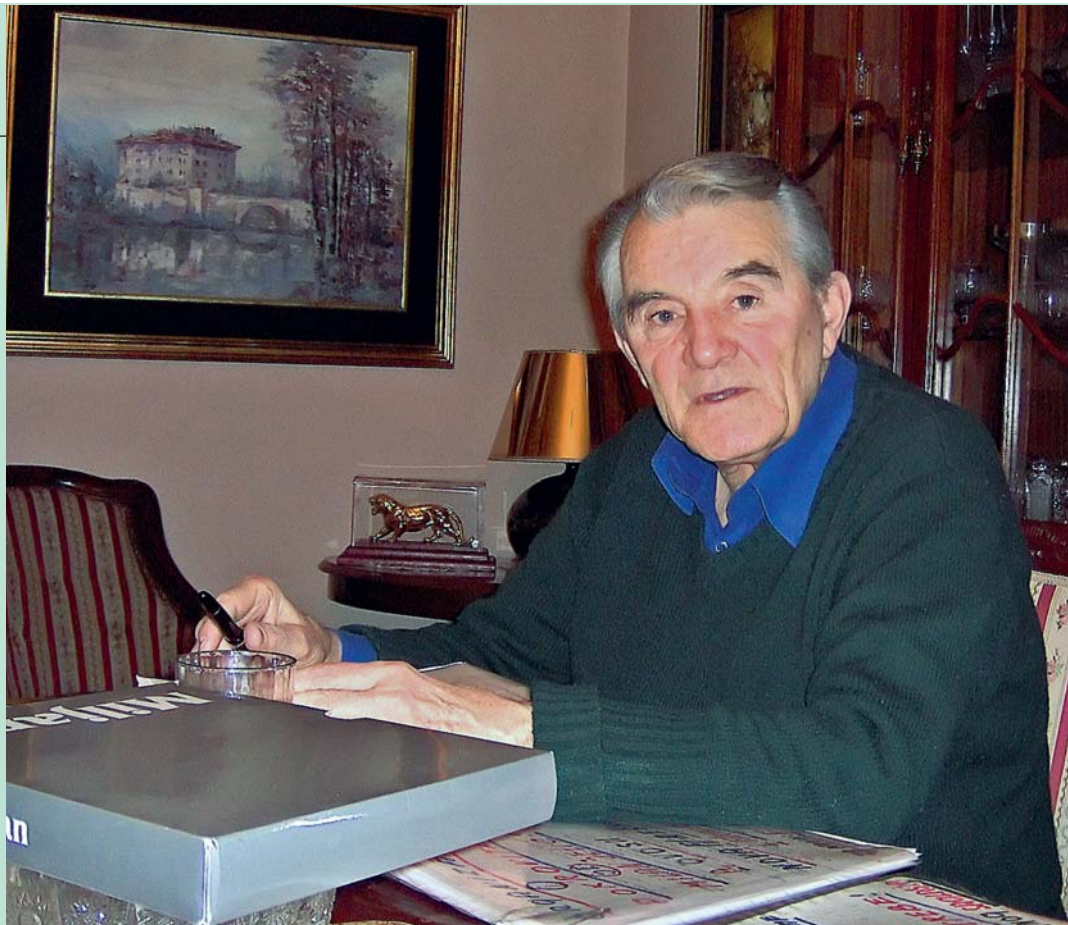
Тридесетогодишњица завршетка школовања 23. класе МТСВШ биће обележена свечаним скупом у Новом Саду, 15. јула 2006. године у 10 часова на РПБ-30 "Козара". Моле се припадници класе за пријаву учешћа на телефон 021/897-104 или 063/856-0637 (Ћућуз Бора) и 021/639-1996 или 064/307-9721 (Хорват Драгутин).

Четрдесет година од завршетка школовања 12. класе артиљеријско-подофицирске школе из Задра обележавамо у четвртак, 20. јула 2006. године у Београду. Позивамо све другове и наставнике са простора бивше СФРЈ, да се јаве Иницијативном одбору на телефоне: 011/2506-613, Милутин Павловић и 011/142-322, Виктор Хлишч.

Дванаеста класа Пешадијске подофицирске школе из Сарајева обележава четрдесету годишњицу завршетка школовања 20. јула 2006. године у 12 часова у ресторану Централног дома ВСЦГ у Београду. Заинтересовани треба да се јаве Одбору за организацију сусрета на телефоне: 011/3228-076 (Боро Петровић) и 018/509-127 или 063/8872-967 (Љуба Сопренић). Последњи рок за пријаву је 14. јул 2006. године.

ИЗДАЈЕМ кућу-собе за летовање, БАР-ДОБРЕ ВОДЕ, 350 метара до плаже. Телефони: 42-184, 081/483-184, 081/245-341, 067/201-978.

МИЉАН МИЉАНИЋ,
ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК
ФУДБАЛСКОГ САВЕЗА
СЦГ

МОЖЕМО У ДРУГИ КР

Светско првенство је ерупција енергије и емоција, један велики вулкан где је све могуће.

Моје мишљење је да можемо у други круг.

Никада се није десило

да сви фаворити направе очекиване

успехе, па зашто би

ово светско првенство

било изузетак, а једно

фудбалско правило каже:

“Вредиш онолико колико ти вреди супарник”.

Ако је некога у овој земљи довољно представити само именом и презименом, онда је то Миљан Миљанић. У свету фудбала потребно је рећи још мање, само – Чича. За шест деценија живота које је поконио фудбалу освојио је бројне титуле, добио бројна признања, али за један од најдражих трофеја сматра онај који је као тренер кадета *Црвене звезде* освојио на турниру у Борову, јер га је тај мали пехар окренуо ка тренерској клупи. Најтежи спортски пораз му је, каже без конкуренције, онај из 1971. године, када је, такође као тренер *Црвене звезде*, изгубио у полуфиналу Купа шампиона против *Панатенаикоса* у Атини – “То неодиграно финале са Ајаксом никада нећу моћи себи да објасним”.

Као почасни председник Фудбалског савеза Србије и Црне Горе, и то доживотни, какве обавезе и овлашћења, осим оних протоколарних, имате на тој функцији?

– Теоретски, као почасни председник требало би да имам неке обавезе. Али како тренутно у Фудбалском савезу покушавају да осавремене и начин рада и односе у њему, сматрам да у таквим тренуцима треба бити посебно пажљив према новим људима и не уплитати се превише. Јер сваки савет који се даје, ако га нико не тражи, може бити погрешно схваћен, а ја не желим да будем посматран као тотор. Што се тиче сврсисходности моје функције, мислим да је она потребна и да није само протоколарна, јер је искуство некога ко је прошао много тога у свом професионалном животу некада неопходно.

На вашем столу се налази гомила докумената, књига, бележака. Чиме се то тренутно бавите?

– Последњу годину дана посветио сам се истраживачком раду на пољу фудбалске игре. Бавим се стручним темама и анализама за књигу коју ћу да напишем са жељом да оставим траг о свом раду, аргументовано и непристрасно. Желим да на једном месту сакупим знање које сам стекао за све ове године. Изашла је и књига Томе Марића “Миљан”, па ме често зову на њене промоције. Такође, како се човек с временом свега засити, сада ми пријају самоћа и мир.

Дуги низ година обављали сте функцију Председника ФСЈ и на њој сте били изложени и критикама и похвалама. Колико председник Савеза може да буде одговоран за поразе или победе репрезентације?

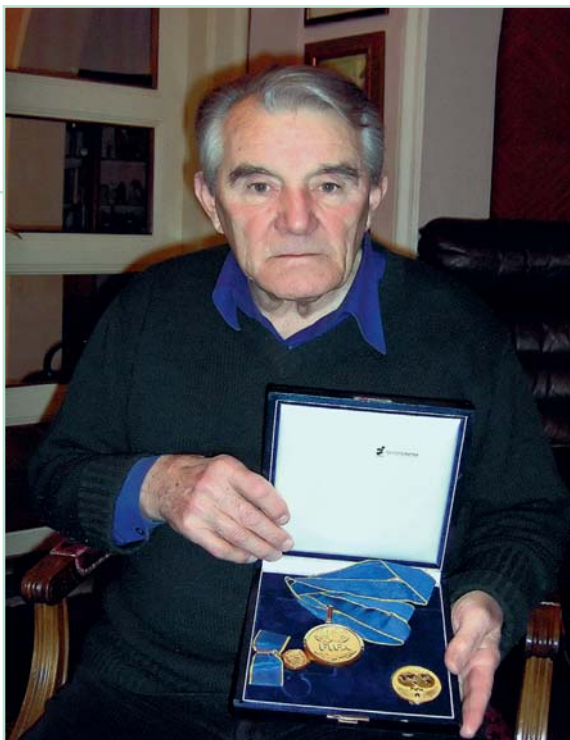
– Председник руководи организацијом. Он не трчи на терену нити саставља тим и тактику. Ипак, без обзира на то, он је одговоран за све. Некада сам се намерно стављао у први план да бих заштитио играче којима много значи када имају некога ко ће да преузме одговорност, нарочито у тренуцима када тиму не иде. И то спада у функцију председника, а не само да се слика и даје интервјуе.

Чини се да се стање у нашој лиги поправља. Како коментаришете њено смањење од следеће сезоне?

– То је једно од решења. Чињеница је да многе ствари нису ваљале и да се мора тражити боље решење ради поправљања квалитета нашег фудбала, али и повратка навијача на стадионе. Јаче утакмице у нашој скраћеној лиги могу да буду један од начина за то. На крају, време ће показати и дати коначан суд.

Пред нама је Светско првенство, а ми смо, према мишљењу многих, у најтежој групи. Како процењујете наше шансе на том највећем фудбалском такмичењу?

– Фудбал је данас постао један велики бизнис. Да би се створио новац мора се направити реклама, што би ми рекли "да се дигне прашина". Тако се и око те наше групе, али и око свих других група, диже превелика прашина, не само због фудбалског аспекта него и медијског и финансијског, односно туристичког. Циљ им је да се цео свет заинтересује за догађај. Због тога мислим да је све предимензионирано. Ја се, искрено, више бојим

наших навијача него што стрепим да ће ме разочарати играчи. Светско првенство је једна ерупција енергије и емоција, један велики вулкан где је све могуће. Моје мишљење је да можемо у други круг. Никада се није десило да сви фаворити направе очекиване успехе, па зашто би ово светско првенство било изузетак, а једно фудбалско правило каже: "Вредиш онолико колико ти вреди супарник".

Хоћете ли бити са "плавима" у Немачкој?

– До сада сам практиковао да, ако нисам активан учесник у највећој смотри фудбала, будем бар посматрач. Овога пута нећу путовати у Немачку. Имам кућу у Будви и у њој своју радну собицу из које ћу пратити догађања на теренима. Осим тога, игра се у више градова, стално се путује, а ја нисам ни у годинама ни у кондицији да могу то без проблема да издржим. Доста је било. ■

Ненад С. МИЛЕНКОВИЋ

Генерална скупштина и Конгрес CISM ХОЛАНЂАНИ ПОКЛАЊАЈУ ПУШКЕ ЗА ПЕНТАТЛОН

Средином маја у Риму су одржани 61. генерална скупштина и Конгрес CISM-а на којима је нашу земљу представљао шеф делегације СЦГ при тој организацији пуковник Бранко Бошковић.

На том најзначајнијем окупљању представника делегација земаља чланица Међународне организације за војни спорт указано је на специфичност и значај војног спорта. Разматрани су и стратегијски план за период од 2007. до 2011. године, те акциони планови до 2007. године.

Што се тиче наше земље, у разговорима са холандском делегацијом договорено је да Холандија нашим војним пентатлонцима поклони пет пушака за тај спорт, и да такмичења бивших република СФРЈ, које би финансирала та земља, буде одржано у октобру у Београду и то у дисциплинама гађање из аутоматске пушке и крос.

Такође, председник наше делегације прелиминарно је пријавио такмичаре за учешће на Четвртим светским војним играма које ће бити одржане од 14. до 21. октобра 2007. у Индији.

На Генералној скупштини по трећи пут за председника CISM-а изабран је бригадни генерал италијанске војске Ђани Гола. ■

С. С.

МЕМОРИЈАЛНИ КУП У ЧАСТ ПОТПУКОВНИКА ГОРАНА ОСТОЈИЋА

У Јагодини је 20. маја одржан Осми меморијални куп "Потпуковник Горан Остојић", посвећен начелнику Штаба 63. падобранске бригаде Горану Остојићу, који је погинуо 28. јула 1998. недалеко од карауле "Кошаре", на граници Србије и Албаније, у борби са албанским терористима.

Командант Оперативних снага ВСЦГ генерал-мајор Драган Кулунија, припадници 63. падобранске бригаде, породица и пријатељи положили су цвеће на спомен-бисту у холу основне школе у Јагодини која носи име Горана Остојића.

Куп је одржан под покровитељством општине Јагодина, Војске СЦГ и Министарства просвете и спорта.

Турнир у мачевању на Војној академији ТАКМИЧАРИ БИРАЛИ ПОБЕДНИКЕ

У организацији школе мачевања "Ступ св. Стефана" са Војне академије последње суботе у мају одржан је турнир у мачевању на коме су, поред чланова тог клуба, учествовали представници Официрског мачевалачког клуба Централног дома Војске СЦГ и мачевалачког клуба "Свети Ђорђе" из Београда.

Реч је о другом турниру по реду који организује Војна академија, на коме је учествовало око 60 такмичара, пионира и одраслих, у категоријама спортско мачевање – флорет и борбено мачевање – шпада, рапир и тешки дворучни мач.

Како смо сазнали од мајора Слободана Врачара, руководиоца школе мачевања са Војне академије, о победницима овогodiшњег турнира одлучивано је на несвакидашњи начин, пошто су мачеваоци сами бирали најбоље међу собом. Тако је за најуспешнијег спортског мачеваоца проглашена Јелена Петровић. Када је реч о борбеном мачевању шпадом и рапиром, за најбољег је изабран Андреј Кубичек.

Покровитељ турнира био је "Статус стил", који је обезбедио пригодне награде. ■

С. С.

Енигматика

ОПАСНА ПАСИЈА

Због коришћења строго чуваних тајни и појмова у својим укрштеницама, енигматичари понекад ризикују и хапшење

Да се укрштене речи у одређеним службама не узимају "здрово за готово" показује пример из давне 1944. године, када су двојица енигматичара "Дејли телеграфа" ухапшена због коришћења појмова "Утах", "Омаха" и "Оверлорд" у укрштеницама од 2, 22, и 27. маја 1944. године. Били су то шифровани називи нормандијских обала, планираних за искрцавање савезничких снага 6. јуна исте године и име саме операције, једне од најопсежнијих и најстроже чуваних тајни у Другом светском рату.

Као што је познато, према визији савезничке команде, на фронту површине око 35 километара квадратних било је планирано искрцавање више од 176.000 војника допремљених бродовима и авионима. Строго чувана тајна операција, за коју је, тих пролећних месеци 1944. године, знало свега неколико највиших команданата, била је шифрована тајним називима „Омаха“, „Утах“, „голд“, „јуно“, „сворд“ и сличним појмовима који

су означавали места искрцавања, имена јединица, дан искрцавања...

И тако, кад се, свега месец дана пред почетак операције, у "Дејли телеграфу", у укрштеници Леонарда Сиднеја Дејва и Мелвила Џонса, под 17. водоравно појавио први појам, "Утах", агентима обавештајне службе дигла се коса на глави. Огласила су се звона за узбуну и лист је стављен под присмотру. Можда, ипак, не би било ничег озбиљнијег да се, две недеље касније, у новој укрштеници није појавио још један појам – шифра. Под три усправно писало је "Омаха", а свега пет дана затим, под 11 водоравно тражила се реч "Оверлорд". Кап је прелила чашу и обавештајци су упали у просторије "Дејли телеграфа". Без много објашњавања, убеђени да су ухватили веште немачке шпијуне, агенти су ухапсили састављаче укрштеница Дејва и Џонса.

Успели су свестрано и не тако безазлено испитивање, али двојица енигматичара упорно су понављала да о тајној акцији савезничких снага не знају ама баш ништа. Укрштенице су биле састављене чак шест месеци раније и појмови у њима нису имали никакве везе са планираним искрцавањем. После брзе провере, агенти су и сами дошли до уверења да су Леонард Дејв и Мелвил Џонс тек невини и безазлени састављачи укрштеница, забаве за доконе љубитеље речи. После свега, стратеги и команданти савезничких снага су обавештени да је све ОК, па је, 6. јуна 1944. године у 6.30 започело најопсежније искрцавање у Другом светском рату.

Као што је познато, операција "Оверлорд" је успела, савезници су потули немачке снаге и усиљеним маршем стигли до Хитлеровог штаба. Да је, због укрштених речи, дошло до њеног одлагања, можда све не би било као што је било. Није ли то доказ да укрштене речи и нису тако безазлене, као што изгледа?

Наравно, није то једини пример да састављачи укрштеница набасају у забрањени терен. Постоје примери и у нашој пракси, када су аутори једне укрштенице, објављене у "Енигми" могли да "заглаве у затвору" због две речи наивно сложене једна испод друге: "Борис Кидрич" и "авантуриста".

Јован ВУКОВИЋ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
19																		
20								21				22						
23							24						25					
26							27							28				
29						30					31						32	
33					34					35						36		
37				38					39					40				
41			42					43					44					45
46					47								48					
49							50					51						
52							53				54							
55																		

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: непосредни проваљач, уростати, МАВ, марозни, досава, талас, виолет, Остија, напичити, Нера, рика, цариф, Грнат, би, Таро, Никсон, анати, мек, Еми, потрк, Скити, Гаја, Ла, Банат, ивица, Кејц, ешер, стаклара, кордан, шораве, чвока, Нормани, отомани, Ава, постанок, пиратска радио-станција.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

19. Зид обликован и кречен на шпански начин, 20. Налик на свилу, 21. Онај који таре камен, 22. Наша глумица, Љиљана, 23. Становник Иријана, 24. Вратоломна ситуација, 25. Законски, регуларан, 26. Прамен (песн.), 27. Живахни шкотски плес, 28. Римски песник и филозоф, Тит Лукреције, 29. Крупноног, краток, 30. Речица која протиче кроз Ваљево, 31. Звук који се чује при тапању, 32. Лична заменица, 33. Приморски шипак, 34. Врста ратног брода, 35. Име шансоњерке Пјаф, 36. Област у Грчкој, 37. Направа у воденици, чекетало, 38. Страница (скр.), 40. Символ молибдена, 41. Стари Словен, 42. Царева жена, 43. Врста инсекта, 45. Стара јединица за рад у физици, 46. Аорист (скр.), 47. Особе, персоне, 48. Маст за кола, коломаст, 49. Зарастао ожиљак, рана и слично, 50. Рибе из Северног мора, 51. Изабрана жена, 52. Мерач атмосферског притиска, 53. Оса симетрија, 54. Мајица као дукс.

УСПРАВНО:

1. Држало за секиру (нар.), 2. Река у Русији, 3. Један од бивших назива италијанског кошаркашког клуба из Рима (Канту, Лотоматика...), 4. Река у Северној Америци (водопади!), 5. Скаларна величина у физици, 6. Област под управом кана, 7. Славна манекенка и топ-модел, 8. Плашљив и брз глодар, 9. Символ индијума, 10. Спамени душек, 11. Јединица за снагу, 12. Име нашег фудбалера Дуљаја, 13. Роман Владимира Набокова, 14. Врста јоле (спортске једрилице), 15. Залемљен спој, 16. Ивова шума, 17. Оглашавати се кијањем, 18. Изложени утицају ваздуха, прозирани, 20. Мањи округло израштај на кожи, 22. Награда или плата вратару, 24. Справа за прскање, 26. Град у Аустрији, 27. Женско име одмила, 28. Врста нафтног деривата, 29. Божанство као оличење божанске правичности (мит.), 30. Два иста слова, 31. Символ калцијума, 32. Мања драмска дела, 33. Неуспеси у борби и животу, 34. Врста занатлоје, 35. Врста месне прерађевине, 37. Напад, насртање, 38. По току, по радњи, 39. Коњ Марка Краљевића, 41. Хиљадити део килограма, 42. Река у Француској, 43. Крш, карст, 44. Зиравна женска особа, зиравица, 46. Славни јапански стонотенисер, 48. Америчка књижевница Перл, 50. Београдски универзитет (скр.).

ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА НА СВЕТУ ГОРУ

Поклоничка путовања у манастир Хиландар, која су реализована 2002. и 2003. године, изузетно повољно су утицала на морал Војске. С обзиром на то што су припадници ВСЦГ показали интересовање да се она понове, Управа за људске ресурсе ГШ ВСЦГ (Г-1) у 2006. години организује и реализује поклоничка путовања на Свету гору у манастир Хиландар за професионалне припаднике Војске Србије и Црне Горе, чланове њихових породица и војне пензионере.

Путовања се организују у сарадњи са Српском православном црквом и братством манастира Хиландар, посредством Поклоничке агенције Српске православне цркве "Добročинство" из Београда. За свако путовање биће одређен вођа пута из Управе за људске ресурсе ГШ ВСЦГ (Г-1) и духовник – свештеник Српске православне цркве.

Поклоничка путовања планирана су, у групама по 30 лица, у терминима од 3. до 8. јула, од 9. до 14. јула и од 14. до 19. јула 2006. године.

Програм путовања: 1 дан – Београд–Солун (полазак из Београда у 18,00 часова испред Вознесењске цркве; Улица адмирала Гепрата бр. 19; успутна краћа задржавања ради одмора); 2 дан – Солун–Јерисос (долазак у Солун у раним јутарњим часовима; слободно време; полазак из Солуна у 15,00 часова; обилазак Српског војничког гробља на Зејтинлику; долазак у Јерисос; смештај у хотелу; ноћење); 3 дан – Јерисос–Хиландар (доручак; укрцавање на брод; одлазак у Хиландар; обилазак: Католикон, Трпезарија; обед у монашкој трпезарији; присуствовање богослужењима; ноћни одмор); 4. дан – Хиландар (ручак; наставак обиласка: манастирски круг, гробљанска црква...; обед у монашкој трпезарији; присуствовање богослужењима; ноћни одмор); 5. дан – Хиландар–Јерисос–Београд (ручак; полазак за Уранополис; полазак за Јерисос; обилазак метоха манастира Хиландар Мило Арсеница; наставак путовања за Солун; слободно време у Солуну до 18,00 часова; наставак путовања за Београд; успутна краћа задржавања ради одмора); и 6 дан – Београд (долазак у Београд у раним јутарњим часовима).

Цена аранжмана је 100 евра, плус 6.000,00 динара (у пет месечних рата).

Цена аранжмана обухвата аутобуски превоз на релацијама назначеним у програму. Улазну групну визу, смештај у хотелу у трокреветним и четворокреветним собама, таксу за улазак на Свету гору, превоз бродовима, услуге обилазача по програ-

му, стручног водича и трошкове организације путовања. У цену аранжмана не улазе лични трошкови, који нису назначени у програму.

Лица која желе путовати у Хиландар треба да се пријаве Поклоничкој агенцији СПЦ "Добročинство" (телефон: 011/26-86-4454, 26-59-269 и 26-57-790) и доставе документацију, потребну за добијање улазне групне визе у Грчку и то:

- за професионалне припаднике МО и ВСЦГ: фотокопија радне књижице и оригинал потврда о запослењу (обавезно назначити војну пошту, место и чин);
- за чланове породица припадника МО и ВСЦГ: фотокопија индекса и потврда од факултета (за студенте); фотокопија ћачке књижице и потврда од школе (за ћачке); фотокопија решења уписа фирме у судски регистар (свих седам страница) и потврда о плаћеном порезу (за чланове породице који су приватници); потврда надлежне службе за запошљавање (за чланове породице, који су пријављени на берзи рада) или изјава лица за издржавање (за чланове породице, који нису пријављени на берзи рада);
- за пензионере: фотокопија решења о пензији и фотокопија последњег чека од пензије;
- пријављена лица уз наведену документацију достављају једну фотографију (формат за пасош);
- лица, која немају шенген визу у новом пасошу, обавезно достављају и стари пасош.

Телефон за контакт: 29-325 (Одсек за културу, традиције и верску службу Управе за људске ресурсе ГШ ВСЦГ).

Мини постер

ОДБРАНА

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

